

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 00853

NAYE SHRIFTEN FUN YEHOASH
IN TSVEY BENDER

Yehoash

*Permanent preservation of this book was made possible
by Freyda Sanders
in memory of
Anne & Samuel Silverman*

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE
WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE
DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

יהואש
נייע שריפטען

צווייטער באנד

פארלאג „אויפגאנג“
ניו-יאָרק

NEW COLLECTION
OF
POEMS AND PROSE

BY
YEHOASH

SECOND VOLUME

50 Eldridge Street
NEW YORK

Copyright, 1910, by S. Bloomgarden

MADE IN U. S. A.

אינהאלט-פערצייכנים.

צווייטער באַנד :

לעבען און גלויבען.

5	פראָלאָג
7	דער גבול
8	פון ליפ צו ליפ
10	שוין ווידער ניחא
11	שכל במקום גאָט
13	פערלאָרענע אמונות
15	גאָט - זוכעניס
17	א לעבענס - שיפעל
19	וויל און מוז
21	און איך אליין
23	דאָס מעכטיגסטע
25	ביים טויער פון לעבען
31	די נייע געטער.
33	שיקזאַל

געשמאלטען און שאַמענס.

37	קינסטלער-וועהען
41	א דועל
45	צדקה
47	א וידוי אָפּט געהערט
51	נאַכט-מחשבות
54	דער געוועזענער נביא
59	טויט 1. 2. 3. 4. 5
65	די ווייסע פעסט
67	דער טהורעם-מאַן
69	די מצורעים

צייט-ליעדער.

81	פיהרערשאפט
83	פון א רעוואָלוציאַנער'ס ספור
88	געטרוימטער זיעג
90	דור ומנהיגו
92	אן אַלבוּם-פּאַלק
95	ציון-ליעבע
97	די האַאָגער קירבענגלאַקען
99	פון אַ בריעף
101	מיון נישט בעצאָהלטער חוב

103 א ליכמעל דאָ, א ליכמעל דאָרט
105 שבט ראובן און שבט גד
109 א מאַטמאָ
110 און איצמער ?

פערשיעדענע ליעדער.

117 פון אַמאָר כאַיאָם
126 סאקיאַ מוני
130 זאַמע פּילאַנטראַפּיע
132 יאַהרען געהען
134 שמענדיג אין חדר
135 דער האָהן און די פּלעדערמויז
138 וואו גלויבען העלפט ניט

אין לאַב־שפּיענעל.

141 דער עולם
142 אַ דור הפּלגה
145 האַ, האַ, האַ, אַ קאַנסטיטוציע!
151 ותּלַקּוּת און זמזומים
154 דער שקל-איד
156 אַ הימלישער איונפּאַל
160 פון מעפּיסטאַפּעל'ס ליעדער-בוך
162 אייזעליזם
164 דער באַק און דער פּערד

פּראָזאַ.

169	ווי האָט ער עס געמיינט?
171	אַלי האַסאַן.
180	ווי מע קוקט.
182	צוריק אין טהאַל.
188	דער עפעל-בויים.
193	משה רבינו'ס טויט.
211	דער דיכטער — דער זעהער.
215	אונזערע פּראָפעסאָרען.
220	דער פּיעדעל-שפּיעלער אָהן הענד.

צווייטער באנד :
ליעדער און פראָזא

פֿון
יהוש

לעבען און גלויבען

פ ר א ל א ג

ד'לעבען באשטעהט נאָר פון ליעבע און גלויבען ;
דער וועלכער האָט זיין אמונה.
אָדער זיין ליעבע באַגראַבען —
געהט אויף דער וועלט ווי אַ בר־מנן אום נאָר...

ס'אַרביימען פלייסן די חושים ווי תמיד,
טהעטיג זיך ריהרען די גליעדער —
טויט אָבער איז די נשמה,
און די ספרוּזשינעס פון האַרצען — געבראַכען...

ס'מינערט נאָך אפשר דער כח הדמיון,
ס'קיצעלט פילייכט דער זכרון ;
פון די פאַרלאַשענע קויהלען
פלאַקערען פונקען אַרויס אויף אַ רגע —

ס'איז אַבער נאָר ווי די גוסס־באַוועגונג,
פון אַ צובראָכענעם זייגער,
וועלכער פון טרייסלען צוריהרט זיך —
דרעהט זיך אַ וויילע און שמעלט זיך אָפּ וויעדער...

דער גבול

מענטשטוויזענד לאנגע מעג און נעכט
זיך גראָבען און זיך גריבלען אין דיין זינען,
די האַנד וואָס טרייבט דיך ווי אַ בלינדען קנעכט —
זי וועסטו מיט דיין פאַרשען ניט געפינען.

שוים דורך פון עק צו עק דעם ענגען טייך,
קען יעדע וועל, קען יעדען זאַמד און שטיינדעל,
ווער מלך אין דיין מילבען־קעניגרייך,
און פון דיין חכמה שמיד זיך אויס אַ קריינדעל —

דאָך רונד אַרום דיר איז אַ פעלזען־ברעג
און קיינמאַל וועט דיין פוס דיך דאַרט ניט ברינגען,
דאַרט רוישט דער וואַלד וואו ס'איז ניטאָ קיין שמעג,
וואו קיינמאַל וועט דיין קליינע אויג ניט דרינגען...

1909

פון ליפ צו ליפ

וּפ אויס דיין בעכער און ענדיג דעם טראַנק,
און גיך גיב דעם כוס צו א'ן אַנדערן ;
פון ליפ צו ליפ און פון מויל צו מויל,
זאל אייביג דאָס וויין-געפעס וואַנדערן...

צי האָט עס דיר גיפּט אין דיין הערצען געלאַזט,
און דו ביזט אין פיין פון דער גמילה ?
צי האָט עס אַ דורשט אין דיין גומען צוברענט,
און דו שמאַכסט נאָך די טראַנקען די זיסע ?

עס פרעגט דיך ניט מעהר און עס קימערט זיך ניט —
דו האָסט שוין דיין חלק געקריגען,
דאָן וויין אַדער לאַך, דאָן בענש אַדער פּלוך
דעם נעכטיגען טאַג'ס פאַרגעניגען...

דרום זוף פון דייך בעכער און ענדיג דעם מראַנק,
און גיך גיב דעם כּוּם צו אַ'ן אַנדערן,
פון מויל צו מויל און פון ליפּ צו ליפּ,
זאַל אייביג דאָס ווייך־געפּעס וואַנדערן...

1909

שוין ווידער ניחא

לאץ איז ניחא מיר געוועזען,
אין די יאהרען פון דער יוגענד,
מיט דעם תרוץ פון אמונה,
האָט מיין מוח זיך באַנגוגענט...

איצט איז ווידער אלץ מיר ניחא,
כ'גלויב ניט מעהר און פרעג ניט שאלות,
כ'זוך ניט מעהר אין לעבען פעהלערס,
און ערוואַרט ניט מעהר קיין מעלות...

1904

שכל במקום גאָט

נאר זיך און נאר די גאנצע וועלט ;
מיט דיין איראָניע - שמייכעל,
באריהם זיך אז דו דארפסט ניט גאָט —
דיר קלעקט דיין בלוזער שכל...

דאָך זאָג מיר פריינד, ווען ס'קומט די נאכט,
און דו ביזט דאָן ביחידות,
און שמיל און פינסטער איז אַרום,
און ס'הערץ דיינס קראַנק און מיעד איז —

ווען ס'שמעלט די מרה - שחורה זיך
אזועק ביי דיר צוקאַפענס,
און ס'פערלעך קאלט אויף דיין געזיכט,
פון יאוש - שוויים די טראַפענס —

ווען ס'גלאַצט מיט פוסטע אויג - לעכער,
דער טויט פון אלע עקען,
און ס'בלאָנדזשעט דיין נשמה דורך,
א מדבר פול מיט שרעקען —

זאָג, פריינד, צי קומט דיין קלאָרער זינג,
א טרייסט דיר דאָן צו שאַפען?
צו העלפט דיר דאָן דיין במקום-גאָט
וואָס דו זיך האָסט באַשאַפען? ...

צי ליגט ניט דאָ מאַלס ווי אַ טרום,
זיך קאַרצענדיג אין דרייען,
דיין שכל-גבורה, וואָס ביי טאָג
שטאַלצירט מיט זיין כל-זיין? ...

1905

פערלאָרענע אַמונות

וואו איז דער ברונען פון יוגענד,
וואס פלעגט זיך ניט אויסשעפען מרוקען? —
ווען, קיים פלעגט איין אַפגאַט פאַרשווינדען,
שוין פלעג איך צום צווייטען זיך בוקען?

באלד פלעג איך צו נאַכט־אויגען גליהען,
באלד קניען צו אויגען־סאַפירען,
באלד פלעגען מיך וועלדער און וואַלקענס,
באלד קוואלען און שטראַהלען פאַרפיהרען...

און האָב איך מיין גלויבען אין אויגען,
מיין אַפגאַט פון ליעבע פאַרלאָרען,
און זיינען די בערג און די פעלדער,
מיר וואַכעדיג־נמאס געוואָרען —

אידאל איז די מענשהייט געוואָרען,
און צוקונפט — דער הייליגער גלויבען,
ביז גיפטיגע קאלמע ערפֿאהרונג,
דאָס לעצטע געקומען איז רויבען...

איז איצמער דער שפּיעל שוין געענדיגט,
ניט מעהר קיין אמונה געבליבען? —
זאָג פּריינד מיר, געפינט זיך ניט ערגעץ
אין אַפּגאַט צו גלויבען און לייעבען?...

1905

26 26

גאָט-זוכעניס

ײַנד אָן אַ טויזענד פּאַקעלען,
און זוך און זיפּ ;
רוף ביז דיין קול ווערט הייזעריג,
און בלאַ דיין ליפּ —

אומזיסט, אומזיסט...
דער רוים איז וויסט.

צום הימעל קוקסטו ? אַרעמער !
ער איז באַנקראַט...
די שטערען צעהלסטו ? וועסט דאַרט ניט
דערזעהן דיין גאָט...

ניט מיה זיך מעהר,
דאָך הער מיך, הער : —

דיין האנד וואס טאפט אין פינסטערנים
דאס איז זיין האנד,
דער פאקעל וואס דו זוכסט מיט איהם
דאס איז זיין בראנד...

און מיט זיין שטים
בלויז, רופסטו איהם...

ער איז דער צווייפעל, ווען דו טרינקסט
דעם ספק'ס גאל,
און ער — דאס אויג, וואס שמאכטענדיג
שפיאנט נאך א שטראהל...

דיין גאט'באגעהר
אט דאס איז ער...

1910

א לעבענס-שיפעל

מיט זעגלען לוסטיג אויסגעשפרייט,
מיט קאמפאס ריכטיג אָנגעשמעלט,
א לעבענס-שיפעל איז אַרויס,
אין ים-אוקינוס פון דער וועלט...

געלאַכט צום בלאַען הימעל האָט,
פון האַפענונג דער שטאַלצער מאַסמ,
און שווער אַראַפּגעוואויגען האָט,
די רייכע אידעאלען - לאַסט...

דאַן האָט דער שמורעם זיך צושפּיעלט,
דער הימעל האָט זיך שוואַרץ געהילט,
דער ים מיט ווילדען גרימצאָרען,
האַט אויף דאָס שיפעל ביז געברילט...

ביז קרעכצענדיג און קראכענדיג,
דער הויכער מאסט געפאלען איז,
ביז אלע זעגעלן האט צופליקט,
דער שד פון ווינד און פינסמערנים...

גערענגעלט האט דאס שיפעל זיך,
און ס'פאָדערט אלץ דער ים-שד מעהר:
„גיב שיפעל דיין פארמעגען מיר,
„די אוצרות דיינע גיב אהער...“

און ס'שיפעלע, זיך דינגענדיג,
האט נאָכאָנאָנד דעם ים געצאָהלט,
האט ביסלעכווייז אוועקגעשענקט
דעם תהום, איהר שאַץ פון גאָלד...

און ווען עס האט ניט מעהר געהאט —
אַהן מאסט, אַהן זעגעל, אַרעם, לעער,
צושמעטערט האט דער שטורעם עס,
און איינגעשלונגען האט דאס מעער...

1906

וויל און מוז

איך האָב געהויבען וואַלקען־הויך מיין שטאַלצען קאַפּ,
און האָב זיך גאווה'דיג גערעכענט פאַר אַ גאַט,
איך בין געשטאַנען אין דעם שיקזאַל'ס ווירבעל־וווינד,
אַ רוהיג פּעסטער אַקס אין שטורעמדיגען ראָד...

איך בין געוועזען אַי ב ע ר יענעם נויטה־געזעץ,
וואָס קעניגט מיט געוואַלט אויף הימעל און אויף ערד,
וואָס טרייבט די זונן מיט פייער־בייטשען דורך איהר קרייז,
און אויף דעם הימעל'ס צירק יאָגט אום די שמערען־פּערד;

וואָס דריקט אויף יעדען קליינעם פעדימעל פון גראַז,
און איז דעם טויזענד־יאָהר'גען צעדערבוים'ס טיראַן,
וואָס שלינגעלט זיך אין בליץ, און ברילט אין דונער־קנאַל,
וואָס פליסט אין טראָפּען טהוי, און שטראַמט אין אַקעאָן..

דען איך — איך איינער צווישען זיי געווען בין פריי,
געמוזט ארום האָט אלצדינג, איך בלויז האָב
געוועלט,
געשעהן ארום איז אלצדינג, איך בלויז האָב
געטהאָן —
איך בין געווען אליין דער מושל פון מיין וועלט...

און כ'האָב געריהמט מיין פרייהייט, פרייע מאַכט
פון „איך“.

ביז אויפגעפענט האָט זיך מיין פאַרבלענדטער בליק,
און כ'האָב דערזעהן ארום די פיסלעך פון מיין טהראָן,
זיך פלעכטענדיג פאַרבאָרגען, יענע סאַמע שטריק,

וואָס בינדען זאַמד און גראַז, און בוים, און באַרג, און טייך...
און איך — אַ קליין פיגורקעל אין דעם וויסטען שפּיעל —
טאַנץ אום, געצויגען פון דער זעלבער בלינדער קייט,
וואָס אומעטום איז מ'ז, און איך רופּ כלומרשט וויל...

1907

און איך אליין

ל פט פרעג איך : אין דער תפיסה וואו איך שמאַכט —
און ציטער דאָך צו ווערען פריי געמאַכט —
ווי פיעל נאָך וועלען זיין ווי איך פאַרשפאַרט,
ווי פיעל שוין האָבען עהדער מיר פאַרבראַכט...

און זוכענדיג געפינט מיין אויג אַרום,
סמנים אויסגעקריצטע אויף די ווענד,
אַ שורה דאָ און דאָרט, אַ וואָרט אַ שמריך —
ירושות נאַכגעלאָזט פון טויטע הענד...

און כ'קלער ווי לאַנג, ווי שווער האָט אימליכער,
געמיהט זיך איבער יעדען קליינעם שמריך,
אום אויף דעם קאַלטען שטיין אַ זכר, מיר
און אַנדערע צו לאָזען הינטער זיך...

און איך אליין? — איך קריץ מיין נאָמען אויך
מיט פינגער פון מיין איינגעס בלומ פארטריפט,
און נאר און טרייסט זיך טאָמער איינעם/ס אויג,
וועט ווען-ס'איז פאלען אויף מיין
אונטערשריפט...

1907

געב

דאס מעכטיגסטע

דו האסט געזעהן דעם ים־אוקינוס' גרויסע מאכט,
וואָס שפּיעלט זיך מיט דעם שטאַהל־געפּאַנצערמען
אַקרענט,

דו האסט געזעהן דעם אוואלאנש וואָס האָט צוקראכט,
אין איין מאַמענט דאָס ווערק פון טויזענד מענשען־הענד;

דו האסט געזעהן דעם קראַמער וואָס שפּייט אויס זיין גאַל
פון גלוטיג געלער לאַוואַ, איבער פעלד און וואַלד,
געהערט דאָס באַרג־געוויטער וואָס מיט דונער־קנאַל,
די טויזענד־דורות־אַלמע פעלזענשפּיצען שפּאַלט;

דו האסט געזעהן, געהערט, און פול מיט שרעק, פאַרגאַפּט,
געשטאַנען ביזנו און באַוואַנדערט אין דער שטיל,
אין זיי באַוויזען האָט זיך דיר די העכסטע קראַפּט —
דאָך ווייסטו וואָס פון זיי איז שטאַרקער, גרעסער פּיעל?

דער גראַעך שטילער ראָסט וואָס פאַרבט דעם פּיראַמיד,
וואָס אונבאַמערקט אַטאַמען־ווייז זיך קלייבט און מעהרט,
וואָס ליאַרעמט קיינמאַל ניש, און קיינמאַל ווערט ניש מיעד,
וואָס וואַרט אַן אייביגקייט און סוף־כל־סוף צושטערט...

1907

ביים טויער פון לעבען

(א פראגמענט.)

בוי דעם טויער פון הימעל טרעפען זיך צוויי נשמות ;
אויבע קומט צוריק פון אירדישען לעבען, די צווייטע
געהט ערשט ארויס אהין.

די צוריקקעהרענדע: —

שוין וועהען מיר א גרום פון ווייטען,
דעם הימעל'ס קאלטע אייביגקייטען...
א צייט געקניפט פון נעכט און טעג,
א ארט פון טרייבען און געיעג,
איהר וועט מיך מעהר ניט בינדען —
אין קוואל פון ליכט וואס אייביג שמראהלט,
און קיינמאל שטייגט ניט, קיינמאל פאלט,
דארט וועל איך שנעל פארשווינדען...

ניט שמרעבען מעהר, ניט ווערען מעהר
געשניטען פון דער טייפעל-שעער
— וואָס איהרע קלינגען זיינען —
א רגע רוח, א רגע — שמרייט,
א שמענדיגע פארפלאַכטענהייט
פון פריידען און פון פיינגען...

א הימעל נעהם מיך צו צוריק,
לאַז איבערטערטען מיך די בריק,
צו דיינע ברייטע ספערען,
וואָס דרעהען זיך אין רוים אַהן מיה —
וואו ס'קוויקט די שמילע סימפאָניע,
פון זונען און פון שמערען...

די אַרױסטרעטענדע: —

געענדיגט איז די צייט פון טרוימען,
אין אונבאַגרענצטע אױררױמען —
דאָס שוועבען היין און שוועבען הער,
אַהן ציעל, אַהן צוועק, און אַהן באַגעהר,
און זיין אי דאָ אי דאָרטען...
דאָס זייגען זאָפּט און ציהען סאַק,
פון יעדען גראַז און בלומען-שמאַק,
אין ברייטען געטער-גאַרטען...

דאס דרעהען תמיד זיך אין קרייז,
און קיין מאל ניט פאראויס א שפרייז,
קיין ווייטער און קיין געהנטער...
דען וואס איז איצט איז יעדע שעה,
און וואס איז דא, איז דארטען דא,
און אומעטום איז צענטער...

א, עפען הימעל־טויער, שנעל! —
לאז איבערטרעמען מיך די שוועל
צום לאנד פון מענשען־קינדער,
צום לאנד וואו ס'בייט זיך נאכט מיט ליכט,
צום לאנד פון שמרעכען און פון פליכט —
צום לאנד פון מעהר און מינדער...

ער שטענשה: —

דארט אקערט מען און זעעט מען לאנג,
בעפאר עס שפראצט ארויס דער זאנג,
און וואקסט ער מוז ער וויאנען;
און דא איז אליץ געענדיגט שוין,
נימא קיין מיה, נימא קיין לויך,
און טויט איז ניט פאראנען...

צוויטע נשמה: —

וואו תמיד פול, איז תמיד פוסט...
און אייביגקייט — וואָס איז אַהן לוסט? —
ס'איז בלויז דער טויט וואָס שטאַרבט ניט...
און גלייך צום ניט־זיין איז דאָס זיין,
וואָס שפּיעל פון שאַמען און פון שיין,
פאַרציערט ניט און באַפאַרבט ניט...

ערשטע נשמה: —

איך האָב געזוכט אין פינסטערנים,
אַ זעמדעל וואָס געוועזען איז
אין אַקעאָן פאַרטראַגען,
איך האָב אַרומגעזוכט אומזיסט,
און וואַלט איך ס'קערענדעל דערוויסט —
וואָס וואַלט איך דאָן געקראַגען? —

אַ שטויב פון וויסען... קליין און קאַרג,
גענומען פון דעם גרויסען באַרג,
וואָס דאָ שטעהט פריי און אַפען...
וואָס דאָ זעהט קלאַר דער ערשטער בליק,
דאָס וואַלט איך דאַרט נאָר צופעליג
און בלינדערהייט געטראַפּען...

צוויטע נשמה: —

ווי גרויס די פרוכט, ווי קליין די פרוכט,
וואָס מאַכט עס אויס אַבי געזוכט —
דאָס זוכען איז דער עיקר...
און ס'גאַנצע קריגט זיין גרעסטען חן,
ביי דעם וואָס זאָמעלט שטיין פאַר שטיין,
און שטעלט עס אויף פון שטיקער...

דאָך וויסען אַלץ איז וויסען גבול,
דאָך רוקען ביסלעכווייז דעם גבול,
פון קענען און פון וויסען —
אַנטפלעקען לאַנזאַם סוד פאַר סוד,
דעם טיעף-פאַרדעקטען וועלמען-ראַד —
בלויז דאָס הייסט פרייד געניסען...

אַ שטימע: —

אי דאָ אי דאָרט, עס איז עגאל,
דאָ איז די זונן און דאָרט דער שטראַהל,
דער שטראַם איז דאָרט און דאָ דער קוואַל,
דאָך אַלץ די זעלבע מאַכט די שמוע...
דערוועלבער שמאַץ, דערוועלבער גייסט,
וואָס שאַפט און טויט, וואָס בויט און רייסט,

און רונד ארום זיך תמיד קרייזט,
און שטענדיג בלייבט די זעלבע סומע...

דאס גאנצע איז פון תמיד גאנץ,
און גלייך איז אייביג דער בילאנגן,
אין רוהלאזען חלקי סטאנץ,
וואס פלעכט און בינדט זיך טויזענד־ארטיג,
דאך אין דעם שמאלען שפיגעל פאלט,
פון וועלטיין בלויז די הויט־געשטאלט,
און ס'בליהט און שטארבט, ווערט גיי און אלט,
וואס תמיד איז פאלקאם און פארטיג,
וואס תמיד וועט זיין ווי געווען...
דען ס'האט קיין אלף און קיין תיו ניט,
עס האט קיין אנהויב און קיין סוף ניט,
און ס'האט קיין וואו ניט און קיין ווען...

1908

די נייע געטער

צוברעך די אונריינע אלטארען,
זיי זיינען פאלש, זיי אלע נארען...

דעק אויף דיין גאט'ס פארהילטען פנים,
רייס אָפּ זיין מאַסקע און קוק אָן איהם —

ס'איז בלויז דיין „איך“ וואָס לויז געריסען
זיך האָט, פון אייגענעם געוויסען...

דיין „איך“ בלויז וועלכער איז אַנטלאָפּען,
פון וועלט־געזעץ, פון הימעל'ס שטראַפּען...

דיין פרייהייט? — קוק זיך צו נור נעהנטער,
ס'איז דיין באַגעהר דער ווילד־צוברענטער,

וואָס דורך דעם פאַקוס פון די ליפען,
פּערוואַנדעלט האָט זיך אין פּרִינציפּען...

מהו אויס דיין קרוין פון זעלבסט־רעגירערע,
דו אונגעשיקטער דעזערמירער,

אויף וועמענס פיס די קייטען קלינגען,
וואָס וועלען דאָרט צוריק דיך ברינגען,

פון וואו דיר לויפען האָט געוואָלט זיך,
און ברעכען וועט דיין שקלאַפּען־שטאַלץ זיך...

אין שמויב זיך לעג, און בויג דיין שמערען,
און רייניג מיט חרטה־טרעהרען,

דיין גאווה־דיג און זינדיג שמרעבען,
און שטאַרב אום וויעדער אויפֿצולעבען...

דען דער וואָס וויל זיין גאָט דערקענען,
מוז ערשט זיין איך, אליין פארברענען...

1909

שיקזאל

ליין אויף ווייטע ימים,
א וואנדער-פויגעל פליהט,
און דורך דעם אויר-מדבר,
צום ווייטען אינזעל ציהט...

וואס ווייס דער וואנדער-פויגעל,
ווען ער אין וואלקען שוועבט,
פון ביסעל זאמד וואס האט זיך,
אין פיסעל איהם פארקלעפט?...

אין ברוינעם זאמד פארבארגען,
א קערען איז פארען,
און שמוגעלט זיך אריבער
דעם ברייטען אקעאן...

דורך ווינד און שמורעם פלאטערט
דער קליינער פיאנער ;
דעם קערען'ס גורל וואקעלט
אין רוים זיך הין און הער...

דער בראווער וואנדער־פויגעל
געפינט זיין אינוועל אויס,
דארט בויט ער אין א פעלד־שפאלט
זיין ארעם עלענד הויז,

און לעבט זיין איינזאם לעבען,
און אהן א שפור פארגעהט,
דאך לויזגעברעקעלט האט זיך,
זיין אורח שטילערהייד...

און זויגט מיט הונגער־חשק,
די פרישע אינוועל־ערד,
און פון דעם קליינעם קערען,
א וואלד א גרויסער ווערט...

1909

עב

געשטאלטען און שאמענס

קינסמלער-וועהעז

וועזען פארטיג אין זיין קאפ,
און בולמליכטיג, איז די העלדגעשמאלט,
וואס פון זיין מוח'ס שמעליך-אוינווען,
ארויסגעגאסען האט זיין דיכטער-גייסט,
און אויסגעפורעמט טראפענס-ווייז,
דורך מעג אהן רוה, דורך נעכט אהן שלאף...

שוין האט געטהורעמט פאר זיין קינסמלער-אויג,
דער שטארקער קאפ, מיט שמאלץ צוריקגעבייגט,
דער שענער שמערען צו דער הויך געקעהרט,
די גרויסע אויגען ים-טיעף, זונען-קלאר —
די ליפען מומהיג-פעסט צונויפגעפרעסט,
פארריגלענדיג א'ן ארסענאל מיט קראפט —
די כוח-פולע ארעמס, דורכגעוועכט
מיט אדערען ווי פוילענבויען-שטריק...

מיט הויך-געוועלכטער ברוסט, פול קריגערייד,
בארייט צו קעמפען מיט א וועלט,
בארייט זי טראגען אויף זיין קארק,
געשמאנען פאר זיין דמיון איז דער העלד...

און קוים נאָר פלעגט דאָס אונגעוויסע ליכט
באגינען דורך די שויבען דורכזיפען,
שוין פיבעריש געקנעמען האָט זיין האַנד,
דעם טוימען, נאָמען, קלעפיג-ווייכען שטאַף...

און ווי אַ פייער-שמראָם געפלאָסען איז,
פון זיין נשמה'ס טיפסטער טיפענים,
ביז צו די פינגער-שפיצען, יענעם בילד
פארבאָרגען אין זיין קדש-קדשים לאַנג...

און איילענדיג געאַרכייט האָט די האַנד,
און גליהענדיג געאַנקערט זיך דער בליק,
אין קאַלטען לעהם,
ווי גלעמענדיג, ווי הילפע בעמענדיג,
פון נאָמען לעהם...

און מעג אויף מעג פארגעהען, און שוין ברענט
דעם קינסטלער'ס מאַרך דאָס פאַרט'גע מוסטער-בילד,
און שפאַרט און שפּרינגט אַרויס אַלץ ליכטיגער...
און פיבערישער קנעט די האַנד,
און גלומיגער אַלץ בעט דער בליק און בעט...

דאָך אונגעלומפערט איז דער לעהם, און פּויל,
און שלעכט געהאַרט די פּלייש-און-ביינער האַנד,
דעם טויזענד-פּליגעלדיגען קינסטלער-גייסט...
קוים שמרעקען זיך פון גראַען מייג אַרויס,
די רויהע גליעדער פון דער העלד-פיגור...
ניט עהנליך גאַר צו יענער אַנדערער,
וואָס גלאַנצט און שמראַהלט ביי איהם אין מוח שוין,
אין פולער שענהייט און אין גאַנצער קראַפט...

און ווען די שוואַרצע נאַכט פאַלט אָן,
דאָן זיצט ער שווייגענדיג ביים לעהם,
און קוקט פאַרצווייפעלט אויף זיין האַלבען ווערק,
און ס'דוכט זיך איהם ווי פּונ'ס טויטען שמאַץ,
זיך לויצורייסען ראַנגעלט שווער דער העלד.

און שלעפט די גליעדער ניט געענדיגטע,
און קוקט מיט גרימצארען דעם קינסטלער אן,
און שילט מיט ליפען האלביגע פו ר ע מ ט ע,
און שפאט' פון זיין באשעפער'ס שלאפער האנד...

1907

א דועל

עזיכערט אין דעם שאַמען פון דער נאכט,
געגאנגען איז ער האַסטיג הינמער איהר...

א שטראַסען-מיידעל זי, און ער —

א מאַן געאַכמעט אין זיין קרייז,

א מאַן וואָס זיין געוויסען האַט

די קרעמפּען פון הרטה,

נאָך קיינמאַל ניט פאַרוכט...

פון פולען בייטעל שענקט ער אומעדום,

צו אימליכען וואָס שטרעקט אַ האַנד ;

א גומער פאַטער איז ער און אַ גומער זוהן,

א טרייער בירגער פון זיין לאַנד,

א זייל אַ פעסטער פונ'ם וועלט-געשטעל,

געזונד אין קערפּער און אין גייסט.

אַ'ן אַנדער מין איז זי, א'ן אַנדער מין איז ער...

דער מען ש איז ער, א ז אַך פון שאַנד איז זי...

זי טראַגט איהר גוף אַוועק אין מאַרק,
און פאַדערט געלד פאַר ליעבע — ער בעצאַהלט,
ניט דינגענדיג, ניט קאַרגענדיג,
מיט פרייער האַנד — נאָך מערער ווי זי בעט...

אַ זומערפויגעל זי, אַ שעהנס, אַ חנ'עוודיגס,
וואָס פלאַמערט לוסטיג איהם צוליעב,
און פריהער-שפעטער וועט אין רינשטאַק זיין...
אַ מייזעלע אַ שפיעלעדיגס וואָס לעבט פון קויט,
און מאַכט פאַר איהם דעם אויר ריין...
אַ זיסע זינד וואָס קיצעלט זיין פאַרלאַנג,
און פילט מיט עקעל דאָן...

מיט עקעל... אַבער ניט אויף לאַנג.
צוריק זיך אומקעהרען
באלד וועט ער אין זיין היים,
זיין ציכטיג-דיינע היים, זיין הייליגקייט...
קיינ זכר פון אַ פלעק, קיינ קערענדעל פון קויט
פאַרטראַגען דאָרט וועט זיין זכרון ניט...
פאַרגעסען שנעל וועט זיין די קורצע שטיפערין,
און ריין און רוהיג וועט זיין שלומער זיין —
דער שלומער פון אַ בראַווען מאַן...

ס'ליכט פון דער גאדלאַנטערנע איז
געפאלען אויף דאָס פּאַר,
און ביידע האָבען זיך באַקומט...

דער מאַן מיט חוצפה'דיגען תאוה-בליק
געוואונקען האָט דער שקלאַפּין פון זיין לוסט...
אַ חיה - בליק געזויגען האָט
דעם רונדען פולען גליעדערבוי,
פון אַ באַצאָהלטען קרבן...

אַ בליק אַהן גלומ, אַהן ליידענשאַפט,
אַ מיט-מאַש פון נצחון און פון האָס,
האַט ווי דער שימער פון אַ מעסער-קלינג,
אַרויסגעבליצט פון מיידעל'ס אויג...
און פּראַטעסטירענדיג געשפּאַט'
פון זיסען שמיכעל אויף איהר ליפּ —
אַ שמיכעל פון אַ נאַכגעמאַכטער לוסט...

באַגעהר פון פלייש האָט אין באַגעהר פון געלד,
געפונען זיין געווינשמע פּאַר;
און פּריינדליך, פּריידיג איז געווען דער גרום
פון איהר צו איהם, פון איהם צו איהר...

דאך שמוערהייד, פארדעקטערהייד,
גערזאנגעלט האָבען זיך צוויי פיינד...
פארזאכטונג מיט פארזאכטונג האָט
באגעגענט און געמאַסטען זיך,
און אויסגעפאַכטען אַ דועל —
אַ היפּאָקריטישען דועל...

1907

צדקה

(איבערזעצט פון רישפעי.)

ער פרעמדער קערל האָט מיך שטום באַטראַכט
דאָן פעסט די ליפען צוגעמאַכט.

ער האָט קיין בעטזוואָרט ניט צו מיר געווענדט,
ער האָט בלויז אויסגעשמעקט די הענד.

ער האָט מיר ניט מיט זיסע רייד באַדאַנקט,
ווען איך האָב איהם מיין גאַב דערלאַנגט.

נאַר האָט זיין וואַלף־אויג דייטליך מיר ערקלערט,
ווי אויסגעטייטשט מיין געבען ווערט.

עס האָט געזאָגט : און גלויבסטו, שטאַלצער נאַר,
אַז ס'מאַכט דיין סענט דיך פאַר מיין האַרר ?

עס האָט געזאָגט : איך שמעל דיר מצוות צו,
דאַך איך בין ניט בעל חוב, נאַר דו.

עם האָט געזאָגט : נאָר דו אליין געניסט
אַ זיסען תענוג, ווייל דו גיסט.

עם האָט געזאָגט : דו שענקסט אַ סענט און שוין
זיך ציערסטו מיט דעם נדבן'ס קרוין...

עם האָט געזאָגט : וואָס פאַר אַ זכות עם איז,
דעם צווייטען האַבען צו די פיס...!

עם האָט געזאָגט : איך נעהם, דאָך מעקסטו ניט
דעם פלוך וואָס קלעפט צום געבער'ס טריט.

אזוי גע'טענה'ט האָט זיין וואַלף־אויג־שפראַך,
אזוי האָט ער פארטייטשט די זאך.

און איך דערזעהענדיג זיין בייזען בליק,
האַב ניט געענטפערט איהם צוריק.

געזוכט נאָך קליינגעלד... דאָן אוועק אין האַסט,
ניט וויסענדיג אַ וואָרט וואָס פאַסט.

דען אמת האָט דאָס וואַלפען־אויג געזאָגט,
און האָט מיט חרפה מיך פאַריאַגט...

1909

א וידוי אָפּט געהערט

א יצט ווען די שאַמענס קריכען שוין,
מיט שלאַנגען־טריט צו זיינע פיס,
זיין פולען וידוי גיסט ער אויס פאַר מיר...
און אפשר וועט זיין וידוי זיין
דער ווידערקלאַנג פון טויזענד אַנדערע,
וואָס דריקען ערגעץ שטומערהייד...

זיין וידוי? — ניין! ... ס'איז קוים דאָס רעכטע וואָרט.
חרטה — זאָגט ער — האָט ער ניט...
האַט קיינמאַל ניט געהאַט די פרייע האַנד,
צו זיין דער האַרר פון זיינע זינד,
און שלעכטס טהון נאָך זיין הערצענסלוסט...
אין אויער תמיד, איהם געטוויסמשעט האָט,
די שאַרפ־פאַרשפיצטע בייטש פון נויטה,
מיט טייפעלשען באַפעהל...

פארבראכען האָט ער, ווייל ער האָט,
אין שוואַכען צימערענדען לייב,
קיין לייבען-גבורה ניט געהאַט...
געזינדיגט האָט ער, ווייל ער איז
קיין העלד-מאַרטירער ניט געווען,
קיין שמשון און קיין פראַמעטהיי...

די וועלט וואָס איהם צו ער שט זיך האָט אַנטפלעקט,
דאָס איז געווען די שטיוועל-זויהל,
וואָס איבער איהם, דעם וואָרעם, האָט געדריקט...
און האָט ער ווען אַ שטערענדעל געזעהן,
אַ בלאַען הימעל-שטרייף, אַ לענטע גראַז —
פאַסירען פלעגט עס על פי סבה בלויז,
ווען ס'פלעגט דער שוך זיך אויפהויבען אַ האַר,
און ער פלעגט כאַפען פון דער זייט אַ בליק...

דער עיקר אַבער איז געווען די זויהל,
אַ שטאַרקע, שענע, דיקע לעדער-זויהל,
פאַר איהם אַ קליין באַשעפעניס
דאָס מוסטער-בילד, דער העכסטער אידעאַל,
פון גרויסקייט און אַלמעכטיגקייט...

אַקעגען שוך זיך שטעלען? ... איהם,
אַ ווערעמעל, ווי האָט אַזוינס

געקענט צומאל גאר איינפאלען? ...
פיעל לייכטער און פיעל זיסער איז געווען
צו ליעגען אונטער איהם,
און חלום'ען אז פון א וואַרעם קען,
א קנאפעל ווערען מיט דער צייט,
און דאן... דאן טראַמפלען מיט געשמאַק,
און זיין א שוך מיט שייך צוגלייך...

און ס'האַט דער וואַרעם ניט געפלוכט,
ניט פראַטעסטירט צומאל,
גאר אלץ געטרוימט פון שטיוועל-קראַפט,
ווי שען, ווי גרויס, ווי אלמעכטיג זי איז...

און ס'האַט דער וואַרעם ניט באַקלאַגט
דעם גורל זיינען אינ'ם שטויב —
באַקלאַגען וואַלט געהייסען דאָך,
פאַרלירען יעדע האַפענונג,
צו זיין אליין אַמאל א זויהל...

און אלט געוואַרען איז דער וואַרעם שוין,
געקייקעלט זיך א לעבענס-לויף אין שטויב,
און נאַכגעמאַכט דעם קנאַפעל אין געדאַנק,
ערוואַרטענדיג א גלגול ווען-עס-איז —
דעם גלגול פון א וואַרעם אין א שוך...

און איין מאל האט דער וואָרעם זיך דערוואוסט,
אז ערגעץ איז פארען אַ וואָרעם־בונד,
וואָס פלוקט און שילט און פראַטעסטירט,
אַקעגען זייהל און קנאַפּעל - שקלאַפּעריי...
...

דאָן האט דער וואָרעם גיהנום־פיין דערפיהלט.
זיין גאַנצער שטיוועל־הלום איז
צופלויגען ווי אַ זייפענבלאַז...
און באַרג־שווער איז געוואָרען איצט,
דעם קנאַפּעל'ס טראַמפלען איבער איהם,
און מורא'דיג געוועזען איז דער פלוך,
פון אַלמען וואָרעם, וועלכער האַט,
אַ גאַנצעם לעבען ליעגענדיג אין קויט,
דעם שוך־טיראַן באַוואַנדערט פאַר זיין מאַכט,
און איהם אַלס מוסמער־בילד געשמעלט...
...

1907

נאַכט מחשבות

איך האב זיך אויפגעכאַפט אין מיטען נאַכט...

אין מיטען נאַכט געפונען האב איך זיך,
אליין אין צימער איינגעשטייגט,
אליין אין דיקער, טיעפער פינסטערניס...
און ניט צומאַל אַ קליינער שמערען האָט,
אריינגעוואונקען שמילע חבר'שאַפט;
און ניט צומאַל אַ שוואַכער זיפּן פון ווינד,
דערמאַנט האָט אַן אַ דרויסען־וועלט...
און קיינער פון די קלאַנגען אַהן אַ צאָהל,
וואָס בלאַנדזשען תמיד אום ביינאַכט —
דורך וועלכע ס'רעדט די וועלט פון שלאָף —
קייַן איינציגער האָט ניט צו מיר דערגרייכט...
און כ'בין געווען אליין...

און אויסגעמעקט האָט מיין זכרון זיך —
פרובירט האָב איך אומזיסט די איינזאמקייט,
מיט מחבילדער צו בעפעלקערען,
אומזיסט די שוואַרצע פוסטקייט אָנפילען געזוכט
מיט סצענעס דורכגעלעכטע לאַנג,
מיט פנימ'ער געליעכטע צי געהאַסט —
ווי אויסגעלאָשען איז געוועזען אַלץ...
און כ'בין געווען אַליין...

און מיט געשאַרפטען אויער צוגעהערט
האַב איך, דאָס האַמערען ביי מיר אין ברוסט,
די טיקטאַק קלאַפּעריי אָן וועלכער ס'הענגט,
מיין גאַנצער „איך“ מיט זיין געטרוימטער מאַכט...
געהערט ווי ס'יאָגען, מיך ניט פּרעגענדיג,
די בלוט־מראַפּענס דורך יעדען אַדער־רעהר...
געהערט ווי ס'שטאַרבּען און באַנייען זיך,
די טהיילכעלעך פון מוסקעל און פון מאַרך,
ניט פּרעגענדיג, ניט וויסענדיג פון מיר...
און כ'בין געווען אַליין...

נאָך שאַרפּער איז געוואָרען מיין געהער,
כּיז כ'האַב געהערט ווי יעדער סטוק,
ווי יעדער שלאַג פון הערצען קלאַפט צו מיר : —

„מעסט אױם די גאַנצע גבורה פון דיין „איך“,
„מעסט אױם דיין גאַנצע שוואַכקייט איצט,
דען דו ביזט בלויז אליין...“

און אויפגעשפרונגען בין איך און אין רוים
אין פינסטערען, אַרויסגעשריען : „שטאַרק,
„יא שטאַרק בין איך, און בין פאַר זיך גענוג.“
און דאָן... געוואַרט האָב איך ס'זאָל עמיצער,
ס'זאָל עמיצער אַ חוץ מיר ענטפערען,
צי ווידערקלינגען כאַטש מיין קול...
דען כ'בין געווען אליין...

1907

דער געוועזענער נביא

דער חושך וואָס האָט זיין נשמה פאַרוויקעלט,
דער וועהטאָג וואָס האָט אויף זיין וואַקס-געלען פנים,
ווי קליינינקע קברים'לעך, קנייטשען געגראָבען —
די לאַסט וועלכע האָט ווי אַ גרייז איהם געבויגען,
אין יאָהרען ווען מוט היג דער קאַפּ דאַרף זיך הייבען —
דער קומער וואָס האָט זיינע אויגען די יונגע,
מיט מוטנעס און אייביגען יאוש פאַרנעבעלט —
זיי זייגען אַ חדה געוועזען ביי מיר,
ביז ער האָט אַליין מיר דעם שליסעל געגעבען,
ביז ער האָט אַליין מיר געעפענט די טהיר,
צום גיהנום וואָס לאַנגזאַם פאַרפייניגט זיין לעבען...

מיר האָבען שפּאַציערט אויף אַן איינזאַמען פעלד-וועג,
ס'איז אַ קאַלט-בלאַע נאַכט אין נאָוועמבער געוועזען,
פאַרלאַשען די פייערלעך האָבען אַרום זיך...
אין מערב אַזוי ווי אַ רייה פון מצבות,
די באַרג-שפיצען האָבען דעם הימעל געשטאַכען...

פון הייזער און בוימען אין שוין פון די שטערען,
געצייכענט זיך האַבען די נאַכט־סילוועמען...
און טוכלע און פייכט איז געוועזען דער ריח,
וואָס האָט זיך אַרויס פון דער הערכסט־ערד געטראַגען...

דאָן האָט ער אַזוי ווי אַן עפעס דערמאַנט זיך,
און דריקענדיג פעסט מיר דעם אַרעם, צורעדט זיך,
און כ'האַב אין דער פינסטער געמערקט, ווי די אויגען
איחס גלאַנצען, מיט יענעם באַגייסטערטען פייער,
וואָס איז ביי דעם פאַלק דער „נר תמיד“ געוואָרען : —

„קאַפּריזונע און ווילד איז די שאַפענדע קראַפט,
אין אַלץ וואָס זי טהוט און אין אַלץ וואָס זי שאַפט,
דערקענסטו דעם תּוהו ובוהו...
דאָך ערגער פון אַלץ איז וואָס אַפּטמאַל געשיעהט,
אַז שאַפענדיג לאַזט זי איהר ווערק אין דער מיטט'
און ס'בלייבט איהר מלאכה אַ רויהע.

„דאָן האַסטו אַ כאַאָס, אַ ווילדעם געמיש,
אַ פּויגעל אַהן פּליגלען, אַהן שווימקראַפט אַ פּיש
אַ קאַץ וועלכע האַט ניט קיין נעגעל,
אַ קריפעל־געזינד וואָס אַ גאַט'ס משוגעת,
אַרונטערגעשיקט האַט אויף דער־וועלט צום שפּאַם,
אַהן צוועק און אַהן פּלאַן און אַהן רעגעל...“

„א ליכטיגער פונק איז אין מארך מיר געדרונגען,
און האט מיין נשמה אין פלאמען געהילט,
ביי מיר האט אזוי ווי פון צעהנדליגער צונגען,
א פארביגער ווערטער-פאנאן זיך צושפיעלט.

„רויט-גלוטיג איז איטליכעס ווארט-כילד געוועזען,
א פייער-קאמעט אין געשטאלט פון א שווערד,
דאס האב איך אין אויגען ענטציקטע געלעזען,
דאס האב איך אין שושק פון די מאסען געהערט.

„און איך בין דער הייליגער נביא געוואָרען,
וואָס פלאַקערט פאַנאַנדער דאָס פאַלק מיט געוואַלט,
וואָס רעדט בלויז — און ס'ציערט זיך מיט בלומען דער דאַרען,
און ים'ען און פעלזען מיט גלויבען צושפאַלט...

„און כ'האָב ניט כחנם מיין פייער פאַרשווענדעט,
שוין האָבען די הערצער מיט צוטרוי געגליהט,
און וואו נאָר איך האָב מיינע בליקען געווענדעט,
מיר האָט מיין נבואה אַקעגען געבליהט...

„און מויענדער הענד האָבען הויך זיך געהויבען :
א רעד אונז, א פיהר אונז, דו פיהרער-פראָפעט,

און לערען אונז לעבען, און לערען אונז גלויבען,
דו שטראהלענדער ריעז־מענש, דו צוקונפט־שטאפעט...

„דאך איך בין א ווילע געווען בלויז א נביא,
בלויז קורץ האָט געוועהרט די באַגייסטערט גלום,
און דאָן... האָט אַ צווייפלענדע קאַלטע מחשבה,
דעם נביא געמייט און פאַרפאַרען זיין בלום...

„דען איך בין א האַלבער פּראָפעט נאָר געבאַרען,
האַלב זומפ און האַלב שכינה, האַלב פּלאַם און האַלב פּראָסט,
אַ פינסטערע האַנד, האָט אין שפּאַס אַדער צאַרען,
אין מיטען פון קנעטען איהר אַרבייט געלאָזט...

„און ס'שפּרייט זיך די פּלאַם דאָרט, וואָס איך האָב געצונדען,
עס מעהרט זיך די גלויבענדע יונגע אַרמיי,
דאָרט פּלאַקערט די גלום וואָס פון מיר איז פאַרשוואַנדען,
דאָרט הילכט נאָך אין עכאַס דעם נביא'ס געשריי...

„דאָרט ווערט שוין אין מ ע ש י ם, מיין ר ע ד ע ן פאַרבימען,
דאָרט ווערען די ווערטער אין טהאַמען פאַרטייטשט,
דאָרט ווערט אין מיין נאַמען געקעמפּט און געשמריטען,
און ס'ווערט אין מיין נאַמען דער פּוילער געבייטשט...

„און זיי זיינען איצט די נביאים געוואָרען,
און דער וועלכער זאל זייער פיהרער זיין איצט,
ער שמעהט אין דעם פלאַמענקרייז קאלט און פאַרפראָרען,
א'ן אייזבערג פון זייערע פונקען באַשפּריצט...“

1908

ט ו י ט

1.

איך האָב ביים גוסס' בעט געוואַכט...
אין דרויסען האָט אַ גאַנצע נאַכט,
געקלאַגט דער שמורעס־ווינד,
איך בין געזעסען און געטראַכט :
דער מלאך־המות האָט געבראַכט,
זיין פינסטערע געזינד...

„אז—אז, אז—אז“ — ווי ביז ער בילט,
און רייסט די טהיר און פענסטער ווילד :
„וואָס האַסטו זיי פאַרשפּאַרט ? —
„עס מאַהנט איהר חוב די קאַלטע ערד.
ס'איז שוואַרץ די נאַכט, און שאַרף די שווערד,
„און איך, דער תליון, וואַרט...“

איך האָב צום בעט זיך צוגעלעהנט,
געדריקט די דאַרפֿאַרגעלטע הענד,
און צו מיין ליפ געפרעסט,
און דרויסען ביי די פענסטער איו,
געשטאַנען אין דער פינסטערניס,
דער טויט מיט זיינע געסט...

2.

די שויבען ווערען גראַליך־וויים,
די נאַכט, די לאַנגע נאַכט צוקריכט,
די פּלאַס פון לאמפ פאַלט געל און קראַנק,
אויף זיין צונויפגעשרומפּט געזיכט...
דער דאַקטאָר שטעהט שוין אויף דער שוועל,
און שושקעט שמיל: „אַ שמונד, ניט מעהר...“
ער שושקעט שמיל, דאָך איך דערהער,
און פיהל געשמאַלצען בלוי אין קעהל,
און ווערג זיך מיט אַ הייסער מתרער...

די גוסס־אויגען עפּנען זיך,
אַ גאַט, ווי מורא'דיג ער בעט:
„מיך שרעקט דאָס שוואַרצע בילד פון טויט,
פאַריאַג איהם, חבר, פון מיין בעט...“
און איד בין שטאַרק, און איך בין יונג,

און מיט מיין בלוט צו העלפען גרייט,
דאך כ'שמעה געלעהמט און שמעה געקייט,
און הער דאס כריפען פון זיין לונג,
און ס'בעסטע וואס איך האב פארגעהט..

3.

ווען איך זאל וויסען, אז דו האסט
געזעהן אין לעצטען טויט-מאמענט,
די טרייע פריינד ארום דיין בעט,
און האסט זיי אימליכען דערקענט —
עס וואלט פאר מיר א האלבער טרייסט געווען,
דאך גלאזיג האט דיין בליק געשטארט —
מיר האבען בלויז אומזיסט געווארט :
ווער ווייסט צו האסטו אונז געזעהן? ...

ווען איך זאל וויסען, אז דו ביזט
געשטארבען ווי געלעבט — א העלה,
געגריסט דעם טויט מיט יענעם מוטה,
וואס האט דיר קיינמאל ניט געפעהלט —
עס וואלט פיעללייכט מיין טרויער-שמערץ פארזיסט...
דאך איז דיין ליפ געוועזען שטום,
און מיר די טרייע פריינד ארום,
מיר האבען זיך געפרעגט אומזיסט...

4.

איך האָב געזעהן צום לעצמען מאָל,
ווי ס'שליסט זיך צו דעם ארון'ס דעק,
און שווער ווי טויזענד פודען שמאַהל,
געפאלען איז אויף מיך אַ שרעק...

איך האָב געהערט דעם דומפפען שאַט,
פון ווייכער ערד וואָס פאלט און פאלט —
און פלוצלינג פון דער גרובנאַכט האָט
אַ פונק פאַר מיר אַרויסגעשמראַהלט...

אַ ווייכע וויינענדיגע שמים,
מיון אויער האָט מיט טרייסט געגלעט : —
„דיין חבר וואָס דו ביינקסט נאָך איהם,
„ער שמייגט ארויס פון קבר'ס בעט...

„ס'איז ערגעץ דאָ אַ ליכטיג לאַנד,
„פון זיסער רוה, פון קלאַרער פרייד,
„וואו ס'קניפען זיך מיט שמראַהלענבאַנד,
„די טרייע וואָס דער טויט צושיידט...”

פיעלייכט האָט מיך דער ווינד גענאַררט ?
פיעלייכט גערוישט אַ קברות־קוסט ? —
דאָך מיר האָט גלויבען זיך געגאָהרט,
מיר האָט זיך האַפען דאָן געגלוסט...

5.

פאַרשווינדען וועט דעם קבר'ס שרעק,
דער שוידער פאַר דער מת־געשטאַלט ;
דיין טויטען־בליק פאַרגלאַזט און קאַלט,
וועט ווי אַ שווערער טרוים אַוועק...

און אין מיין זין פאַרבלייבען וועט,
דיין אויג, מיט שוואַרצער גלוט געפילט,
דיין ליפּ, אויף וועלכער ס'האַט געשפּיעלט,
דעם טרוימער'ס טיעפער הערן־סעקרעט...

דער קאַפּ, געלאַקט מיט ווייכער זייד,
דער לאַך, דער שטימע'ס מילדער קלאַנג,
דער דריק פון האַנד, דער לייכטער גאַנג,
די גליעדער'ס יונגע פּרעהלייכקייט...

און קיין מאל זאל א קבר-זאמד,
ניט פאלען אויף דיין שען געזיכט,
וואס ווי א שטיל גר-תמיד ליכט,
אין ווינקעל פון מיין מוח פלאצט...

1908

די ווייסע פעסט

דיין פנים ווערט אלץ דארער, בלייכער,
די גליעדער איינגער איינגעצויגען,
דאך ווערט זיין שטימע תמיד ווייכער,
און תמיד שענער זיינע אויגען...

א זעהט נאָר! ווי זיין קבר־קרבן,
פארציערט צום טויט דער שוואַרצער פריסטער
ווי פלעקיג־רויט זיין באַק געפאַרבען,
דער מלאך־המות האָט, דער וויסטער.

געענדיגט איז דעם לעבענ'ס חלק,
פאַרשוואַנדען איז דער שמערץ אפילו...
די מעג די לעצטע זיינען הייליג
דעם טויט, וואָס קומט מיט פוסטריט שמילע.

דאָס לעבען, וואָס פאַר איהם געפונען
האַט אַ קרענק בלוז, וועהמאַג און ענוים,
איהם פלאַגט ניט מעהר, און האָט פאַרגונען
אַ קורצע שמערצענלאַזע רוה איהם...

1907

דער מהורעם-מאן

עס פלאַקערט אויף און לעשט זיך אויס,
און בליצט ארויס אויפ'ס ניי,
אַ ליכטיג אויג, אַ פייער-גייסט
אין וואַסער'ס וויסמעניי...

דאָס איז די פּלאַם פון לייכט-מהורעם,
אין שוואַרצען אַקעאָן,
און דרינען זיצט נאַכט-איין נאַכט-אויס,
דער גראַער מהורעם-מאָן...

אַרום איהם רוישט אַ קריעגס-געזאַנג,
דער ים מיט שוואַרצער וואַטע,
אַרום איהם בייטשט דאָס וועלל-געדראַנג,
דעם נאַכט-שד'ס שטורעם-רוטה...

דאך זיצט דער מאן און היט די פלאם,
און קוקט, און הערט, און וואכט,
און גאט ווייס וואס אין איינזאמקייט
זיין אלטער מוח טראכט...

מאגמעגליך קומט א שיפעל אן,
און ברענגט דעם וועכטער שפיין,
אין מארגען וועט א שיפעלע,
אָוועקפיהרען דעם גרייז...

זיין אויג וועט דאן פארשלאסען זיין,
זיין אויער שטארר און טויב,
און ס'וואסער ברומען וועט צום ברעג,
דעם טוימען וועכטער'ס לויב...

1909

דיא מצורעים

א דונקעלע זומער־נאכט. א וויסמע, מיט דערנער בעוואקסענע באַרג־געגענד. אן אַרעמע פון צווייגען צוזאמענגעפלאַכטענע ביידעל. פון פאַרענט דריי אָפגעצהרטע האַלב־נאַקעטע מצורעים. איינער אַ יאָהר 20, דער צווייטער אַ מאָן פון 40, דער דריטער אַ יאָהר 60. פון ווייסען זעהען זיך אין טחאָל די פּויערלעך פון אַ גרויסער שטאָדט.

דער מיטעל־יעהריגער :

...איך האָב געזעהן פּיקעטען אין די בערג.
דער פּיינד איז נאָהנט... איצט הענגט עס אָפּ אן אונז,
צי טויט צי לעבען פאַר דער שטאָדט...

דער יונגער :

און ברינגען מיר די נאַכריכט ניט אין צייט,
דאָן וועט דער שווערד פאַרמיליגען,

די שמאדט, וואָס האָט פאַר טויזענטער
פאַרברעכער, נאַכטלעגער און רוה,
און ניט פאַר אונז די שטערבענדע...

דער מיטעליעהריגער:

אונז האָט מען היינט קיין עסען ניט געבראַכט...

דער יונגער:

און נעכטען איז צו אונז ניט מעהר קיין מענש
געקומען מיט דעם קאַרב פון שפייז...
אַ קראַנקער, קרעץ-באַדעקטער הונד,
האַט אין זיין מויל געבראַכט דאָס בינמעל עסענוואַרג...

דער מיטעליעהריגער:

דער קראַנקער הונד גענאַנגען איז צוריק,
אַהין וואו מענשען וואַהנען... אונז דערפאַר
געטוידמעט וואַלט מען אַהן אַ מיטלייד-פונק...

דער יונגער:

שען איצטער איז די זומערנאַכט אין שמאדט,
עס רוישט אין גאַס אַ לוסטיגעס געדרענג
פון פרויען און פון מענער, אַלט און יונג,

וואָס זופען די געווירצטע אבענד־לופט...
 פון העל־באלוכט'נע הייזער פלאַטערען אַרויס,
 ווי פויגעל־מחנות קלאַנגען פון מוזיק...
 און אין דעם שאַמען פון די בוימער האַלט
 די ליעבע, איהר געהיימען פעסט,
 און הייסע ליפען טרעפען זיך,
 און גליעדער פלעכמען זיך צונויף,
 אין יונגער אונגעצאַמטער פרייד...
 אין וועמענס אַרעמס ווידערהאַלט
 די זיסע ליעבע־ווערטער איצט,
 דאָס מיידעל וועלכע האָט ניט לאַנג צוריק,
 געקוסט מיך אַלס איהר אייביג־איינציגען ? —
 און וועמענ'ס שמחה וואַלקענט דאָרט דאָס בילד,
 פון יענע דריי וואָס הונגערען אין פעלד,
 פאַרשאַלטען און פאַרשטויסען און פאַרהאַסט
 ווי שלאַנגען גיפטיגע ? —

דער מיטעל־יעהריגער :

ס'איז אויך געווען אַ נאַכט, דאָך ניט אַ נאַכט ווי היינט,
 ווען מיך פון שטאדט אַ פעכעל האָט געיאָגט...
 אַ ווילדער קאַלטער מכול האָט געפלייצט,
 אַ שמורעם האָט דעם רעגען־שטראָם געכייטשט,
 מיט וואַיעס ווי פון טויזענד הונגערדיגע וועלף...

דאך איך בין אין מיין ווארעם־שמילען נעסט געווען,
 געשיצט פון שטורעמ'ס כעס, און נעבען מיר
 א טרייע פרוי און קינדער שען און ליעב...
 און פלוצלינג האט זיך אויפגעמאכט די טהיר...
 מיט קולות ווילדער פונ'ם ווינד,
 אריינגעבראכען האט א מענשען־סטאדע זיך,
 און האט מיך פון מיין בלוט און פלייש,
 צווענגעריסען מיט געוואלט...
 מיט קללות און מיט פלוכען און מיט שפאט,
 פארשטויסען חוץ למחנה מיך...
 און טרייסלענדיג פון קאלטען מכול־גאס,
 געקומען בין איך וואו מיר וואויהנען איצט...

דער יונגער :

האט ווער דיך רעמען דאן פרובירט
 האט אימיצער פון יענע מענשען דאן,
 א ווארט פון מיטלייד צוגעווארפען דיר ?

דער מיטעל־יעהריגער :

אויף רעכטס און לינקס געדרעהט האב איך מיין קאפ,
 געזוכט, אויב ניט א ווארט, א פריינדליך אויג,
 א ווייסעל, פון א טהרער באטהויט,
 א קראמפף פון בארעמהערציגקייט ארום א ליפ...

דאך יענע וועלכע האבען ניט,
קיין קללה מיר געשליידערט אין געזיכט,
געוועזען זיינען פינסטער ווי די גרוב,
און קאלט ווי נאָרד־פּאַל פּראָסט...

דער יונגער :

און דו דער ערשטער האָסט דערזעהן,
דעם פינדל'ס פיקעמען אויף די בערג? —

דער מיטעל־יעהריגער :

און האָב געוואָלט גלייך לויפען אין דער שטאדט....

דער יונגער :

און רעמען ווילסטו, דו פארשמויסענער?...

דער זקן :

איך בין פארשמויסען און פארשאַלמען און פארהאַסט,
דאך ניט פאַר'ס'ט פון שנאה'ס כייזען גיפּט...
די פעסט וואָס בלאַטערט אויף מיין לייב,
האַט אויסגעזויגען יעדען גיפּט פון זיין,

האַט אײנגעזאָפּט אין זיך די בימערקייט פון האַם,
און קיין צרעת פאַרקרעציגט ניט מיין זעעל...
קומט, לאַמיר געהן אין שטאדט...

דער יונגער :

כדי זיי זאָלען ניט־געשמערט,
דאָס גליק געניסען וואָס איז אונז פאַרוועהרט...

דער זקן :

דאָס אונגליק זייערס וועט ניט אײנברײנגען
קיין מראַפען גליק פאַר אײך...
קומט, לאַמיר געהן...

דער מיטעל־יעהריגער :

כדי זיי זאָלען פון דאָס נײַ,
פאַרגעסען אונזער קאַרב מיט שפּײַז ? —

דער זקן :

איחר זײט די אַנקלאַגערס און זאָלט ניט זײן
צוגלייך די ריכטער וועלכע משפּט'ן...
די האַנד וואָס טרייסעלט זיך פון הונגער־פּײַן
און ראַכע־פּײַכער, קען ניט האַלמען גלייך.

די וואַגשאַל פון גערעכטיגקייט...
קומט, לאַמיר געהן...

דער מיטעליעהריגער :

כדי זיי זאָלען נאָך דער רעמונג אונז,
צוריק פאַרזאָגען אין די וויסמעניי ? —

דער יונגער :

און הערען וועט מען אונזער נאַכריכט בלויז
פון ווייטעז... קיינער וועט ניט קומען נאַהנט צו אונז...

דער זקן :

מיר געהען ניט צו בלייבען אין דער שטאדט,
ניט העלפען זיך, נאָר העלפען זיי...
קומט, לאַמיר געהן...

דער מיטעליעהריגער :

און ווען זיי וועלען דענקען נאָר,
אז ראַכע טרייבט אונז צווישען פאַלק,
אום אַנצוואוואַרפען שרעק אומזיסט ? —

דער יונגער :

און ווען זיי וועלען, איידער נאך א ווארט
ארויסגעהן וועט פון אונזער מויל,
אונז טיידמען, פאר אריינקומען אין שטאדט?

דער זקן :

זיי וועלען גלויבען אדער ניט,
זיי וועלען אייך ווי שלאנגען שטייניגען,
צי ווי מלאכים בענשען אייך מיט דאנק.
דאך טיידמען וועלען זיי בלויז דריי —
דריי קראנקע מצורעים-לייט,
און מיר... מיר רעמען וועלען טויזענדער,
געזונדע, ריינע, קרעפטיגע...
קומט, לאמיר געהן...

דער מיטעל-יעהריגער :

דאך איך בין הונגעריג און קען ניט געהן...

דער זקן :

א שטיקעל טרוקען ברויט איז נאך פאראן,
מיר וועלען טהיילען זיך און עסען אויפ'ן וועג...

מיר אלע מוזען געהן כדי פון אונז,
דערגרייכען זאל כאַטש איינער אין דער צייט...

דער יונגער :

מיין פוס מיט וואונדען איז באַדעקט...

דער זקן :

צוריים דיין העמד און בינד אַרום די וואונד...
מיר מוזען אַיילען אום צו קומען אין דער צייט...

אלע :

מיר מוזען אַיילען...

(די מצורעים פאַרשווינדען אין דער פינסטערניס)

1909

צייט-ליעדער

פיהרערשאפט

די מער צאהל זייט איהר, און איהר ווילט
ער זאל אייך רעספעקטירען,
און קלייבט איהם צום פיהרער אויס,
באדינגט איהר ער זאל פיהרען,

וואו איהר ווי ווילדע מדבר-פערד,
וואלט סאי ווי סאי געשפרונגען...
און רעדען זאל ער נאר וואס אייך
ליעגט אויף די פעבעל-צונגען —

און קוקען זאל ער אייך אין אויג,
און אייער וואונש אנטפלעקען,
און וואס דעם עזעל-גומען שמעקט,
זאל איהם דעם גאט-מענש שמעקען —

און נא כגעהן זאל ער כאַמט איהר ווילט
איהם זעהן אין ערשטער רייחע,
און זאל דער פאהנערעגער זיין,
און איהר די בעלי־דעה —

און שענקט איהר צעפמער איהם און קרוין,
און זעצט איהר אויפ'ן מהראָן איהם,
די הערשער זיין ווילט איהר, און ער
אַ קעניג בלויז לפנים...

אַ פליעג־מענשען, אַ מילבען־קאַפּ,
ער וועט דעם כבוד ווייכען,
וועט צוזעהן אייער עגל־מאַנין,
און פון געלעכטער קייכען...

און פון דער הויך אייך, שפאַמענדיג,
אַראַפּרופען: חמורים,
דער פאַסמוך וועט אין לעבען ניט,
פאַר שעפּטען פאלען כורעים...

1906

פון א רעוואָלוציאנער'ס ספור

„...און ס'איז ניט אין אפריקא געווען
וואו פון די חיות אין דעם וואַלד,
זיך לערענט אָפּ דער ווילדער מענש,
צו גלויבען בלויז אין פּוּיסט־געוואַלט,
און בראָט זיין שונא לעבעדיג,
און פרעסט דאָס פלייש נאָך הייס פון פּלאַם,
און ציערט מיט שמאַלץ זיין צווייג־געצעלט,
מיט מויטע קעפּ פון פרעמדען שמאַם...“

„עס איז ניט אפריקא געווען,
עס איז געווען אַ לאַנד, וואו לאַנג
פון מויענד קירכען יעדען מאָג
געהערט זיך האָט דער גלאַקענקלאַנג,
און מענשען האָבען יאָהר פאַר יאָהר,
אין קריסטוס' נאַמען זיך געקוסט,
מיט ברודערליעבע אויף דער ליפּ,
און טיגער־גרויזאַמקייט אין ברוסט...“

„קענט איהר, געבארען אין א לאנד,
וואו ס'פליסט דאס לעבען פראנק און פריי,
פארשמעהן די פיין וואס דריקט און גאללט,
דעם פרייען גייסט אין שקלאפעריי,
וואו ניט נאר טהאט נאר ווארט און בליק,
מיט שפיאנען-אויגען ווערט געהיט,
וואו ניט נאר גוף נאר הערץ און זעל,
אין אייזען-קייטען איז פארשמידט? —

„דאך מעכטיג איז דער פרייהייטס-גייסט
און וואקסט וואס מעהר ער ווערט געדריקט,
און גליהט און זידט פארשפארטערהייד
ווי הייסער דאמפף וואס איז פארשטיקט,
און ברעכט ארויס מיט מאכט און מומה
דורך יעדע צוואנג און יעדע צאהם,
כאטש ברעכען הייסט אליין פארגעהן,
אליין פארגעהן אין רויך און פלאם...

„מיר זיינען הייסע קעפ געווען,
און טאנצענדיג אוועג אין קריעג,
כאטש איבער אימליכען פון אונז
געהאנגען איז דעם תליון'ס שמריק,
און זיס געוועזען איז דער קאמפף,
און שנעל געקומען איז די שמראף —

די שטראָף פון לייב וואָס משפט צו,
די אונגליקליכע שוואַכע שאַף...
דאָך בראַוו איז אונזער הערץ געווען,
דער פנים רוהיג ווי די פליכט —
דען לאַנג פון אונז האָט אימליכער,
זיך אויף זיין שוואַרצען סוף געריכט...
„נאָר שרעקליכער ווי תליה־טויט,
ווי צעהן מאָל שטאַרבן דורך דעם שווערד,
געווען איז יענער שמערץ וואָס אונז
דער שוואַרצער גורל האָט באַשערט...
„צווישן אונז געוועזן איז
אַ יונגע מיידעל מילך און בלוט,
מיט אונשולד פון אַ טירקעל־טויב,
און מיט דעם פעלזען־אדלער'ס מומה...
און זי, ווי מיר, געגאַנגען איז
דעם לאַנגען שווערען וועג, געקייט,
דאָך די סאַלדאַטען־כאַנדע האָט
מיט וואַלפען־אויגען זי באַגלייט...
„דאָן זיינען מיר אַ וואַלד פאַרביי —
אַ ווען איך וואַלט געוואַרען בלינד,
בעפאַר איך האָב געזעהן דאָס בילד,
וואָס ווי אַ גיהנום־פלאַם אַצינד,

„מיר ברענט ווי זודיג בליי דער קאפ,
און גיפטיגט אימליכען געדאנק,
און פילט מיט קללות קעגען גאָט,
און קעגען מענשען מיין פערלאַנג...“

„אונז האָט מען ווייט פאַראוים געיאָגט,
און אונז פון הינטען, פונ'ם וואַלד,
דעם מיידעל'ס שטימע האָט דערגרייכט,
זיך ראַנגלענדיג מיט טהיערגעוואַלט...“

„דאָן האָט זיך יעדער מענש-געפיהל,
וואָס האָט געשלאָגען אין מיין ברוסט
פאַרכיטען אין אַ חיה'ס וואוסת,
און הייסען האָט און ראַכע-לוסט...
דאָך שטאַרק געוועזען איז די קייט,
וואָס איז געווען אויף מיינע הענד...“

„און וויעדער האָב איך זי געזעהן...
דאָך האָט זי קוים מיין אויג דערקענט...
דער פנים אַש, די אויגען בליי,
די האַר אין קויט, און בלוט אין מויל —
נאָך שמעהט זי בולט פאַר מיין בליק
אַ בילד פון שמערץ און שרעק און גרויל...“

„און ס'איז ניט אין אפריקא געווען,
עס איז געווען א לאנד וואו לאנג,
פון טויזענד קירכען יעדען טאג,
געהערט זיך האט דער גלאַקענקלאַנג —
און מענשען האָבען יאָהר פאַר יאָהר
אין קריסטום נאָמען זיך געקוסט,
מיט ברודערליעבע אויף דער ליפּ
און טיגער־גרויזאָמקייט אין ברוסט...“

1906

געטרוימטער זיעג

זאל איך, וואָס וויין די אויגען מיינע בלינד,
און זוך אומזיסט פון האַפענונג אַ שוין,
זאל איך דער „קול מבשר“ ווערען דיר,
זאל איך דער רופער און דער וועקער זיין?

זאל איך דיין רוקען אויסגלייכען, ווען איך
אַליין, פאַרצווייפעלט ליעג צונויפגעקנילט?
זאל איך דיין וועג דיר ליכטיג אויסמאַלען,
ווען מיר אַליין דיין דונקלע צוקונפט גרוילט?

דאָך ליעב איך דיר... און ווען איך פּוין דיר אויס,
אין העלדען־קלייד, אין העלען שלאַכט־מונדיר,
ווען כ'טהו אַ קיווער אַן דיין זקן־קאַפּ,
און דיינע גראַע האַר מיט קרענץ פאַרציער,

דאַן קוועל איך פון באַזאונדערונג, מיין ריעז,
און בייג מיין קניע מיט אַכפּערונג, און שפּיר

ווי ס'פלאצמט אין מיינע אָדערען דאָס בלוט
פון לויטער שמחה, און איך גלויב אין דיר...

איך גלויב אין דיר... און איידער נאָך דו האָסט
דיין ראָסטיג שווערד פון שייד אַרויסגעבראַכט,
באַזינג איך שוין די גבורות, וואָס דו האָסט
באַוויזען כלומר שט אויפ'ן פעלד פון שלאַכט...

און טאַנץ פאַראוים מיט צימבעל און מיט פויק,
און זאָג דער וועלט דיין שמשון-יחוס אָן,
און מאַך דיך שטאַלין, און פיהל אַליין זיך שטאַלין,
וואָס כ'בין געוועהלט דער טרעגער פון דיין פאַהן.

דען גלוטיג ליעב איך דיך... און ליעבענדיג
מיין יאוש-וועהטאָג אין מיין ברוסט פאַרשטיק,
און טרייסט זיך אַז נצחונות ווירקליכע
באַשאַפען וועט מיין בלוז געטרוימטער זיעג...

1906

עב עב

דור ומנהיגו

איך ווייס ניט וואו איך האב געהערט,
דאך ס'זומט אין מיין געהירען:
מיט יעדען דור געבארען ווערט,
א מאן דעם דור צו פיהרען.

א מאן מיט גלוטה, א מאן מיט מוטה,
וואס טראגט דעם פיהרער'ס חתימה,
אין ליפען-צוג און שמערען-קנייטש,
אין בליק און אין דער שטימע...

א פרינץ, א קעניג אהן א קרוין,
וואס קען מיט פעסטע פינגער,
אי הערשער, אי באפרייער זיין,
אי גואל, אי באצווינגער...

און ס'זוכט דאָס פּאָלק... און ס'וואַרט דער העלד,
און וויל עס גאָט פאַרגינגען,
דאָן וועט אין רעכטער צייט און אַרט,
דאָס פּאַאר שוין זיך געפינגען...

און ווען דער בייזער מזל וויל,
בלייבט יענער העלד פאַרבאַרגען,
ווערט יענע גרויסע גואל-מאַכט,
אין דונקעלהייט דערוואַרגען...

און ס'וואַנדערט אום דאָס פּאָלק אַהן ליכט,
און בלאַנדזשעט אום פאַרשאַלטען,
און זוכט און טרעפט איהם קיינמאל ניט —
דעם פיהרער דעם געזאַלמען...

1907

אַן אַלבוּם פֿאַלק

מײַן פֿרײַנד פֿון פֿאַלעסטינאַ שיקט
מיר צו אַ בוך מיט בלומען,
פֿון ציון'ס פעלדער אויסגעפֿליקט,
פֿון חרמוֹן־באַרג גענומען.

ווי האַרציגזײַט, ווי מלאַ חן! ...
אַ פֿאַרבען־רעגענבויען...
איך שמייכל פֿרײַדיג דורך געוויין,
און נעהם ניט אַב די אויגען.

מײַן פֿרײַנד, ער שרײַבט מיר: „חבר מײַן,
„דאַס זײַנען אונזערע בליטהען,
„און קענסטו ניט אין יהודה זײַן,
„די בלומען זאַלסטו כאַמש היטען.“

„זאל בלאט און קוויט מיט פרישער קראפט,
„דיין יאוש-פוסטקייט פילען.
„זאל פארב און דופט, ווי באלזאס-זאפט,
„דעם שמערץ פון צוויפעל שמילען...“

א חבר, כ'ווייס, ווי קרח-רייך
מיר זיינען, גאט צו דאנקען,
מיר האבען אוצרות אהן פארגלייך,
פארפאקט אין ס פ ר י ס - שראנקען...

מיר האבען בלומען אהן א שיעור,
די טהייערסטע, די בעסטע,
מיר האבען קוויטען סאמע בחיר —
אין בוך צונויפגעפרעסטע...

מיש בלאט פאר בלאט און ווער דערקוויקט,
קוק אן ווי שען געפארבען...
דאס לעבען אבער? ... ס'איז דערשטיקט —
א בלומענוועלט געשמאקטען...

א חבר מיין, דאָס איז דער פּלוך
וואָס ליעגט אויף אונז פון יאָהרען,
מיר זיינען בלויז א פּאַלק פון בוך,
אן אַלבוּם-פּאַלק געוואָרען...

1907

ציון-ליעבע

איון פֿיכטענבוים שמעקט איינזאם...
ער טרוימט פֿון איינער פֿאלמע,
די פֿערן אין מאָרגענלאַנד...
(היינע).

עס וואַקסט אַ בוים אין מאָרגענלאַנד,
פֿאַר טויזענד מיילען ווייט,
אַ צווייטער וואַקסט אין צפֿון־לאַנד,
אין שטילער איינזאַמקייט...

דאָך ווען דער פֿריהלינג־ווינד קומט אָן,
מיט שמרצהלען און מיט דופֿט,
דאַן טראָגען זיך פֿון בוים צו בוים,
גערוסען אין דער לופֿט...

דאן בליהט דער בוים אין צפון-לאַנד,
און פיהלט דעם פעסטען באַנד,
וואָס קייט איהם צו דעם חבר-בוים,
אין ווייטען מזרח-לאַנד...

פון ציון אויך, זיך טראַגט אַ הויך,
מען הערט און שפירט איהם קוים,
ער גריסט און קוסט, אין יעדע ברוסט,
אריין אַ גאַלד'נעם טרוים...

און הערצער פיעל, וואָס זיינען שטיל,
געווען אַ לאַנגע צייט,
זיי בליהען אויף, זיי גליהען אויף,
מיט פרישער מומהיגקייט...

און ס'בענקט דער איד, פון נאָרד און זיד,
און וואו ער איז צושפרייט,
עס האַלט איהם פעסט, צום אַלטען נעסט,
אין אונזיכטבארע קייט...

1892

די האַגער קירכענגלאַקען

לכבוד דעם ציוניסטישען קאַנגרעס אין האַאג
האַבען די קירכען-גלאַקען פון דער שטאָדט
אויסגעקלונגען די „התקוה“.
(פון די צייטונגען).

אַ
הער ווי קלאַר,
אין זיסען כאַר,
די קירכענגלאַקען קלינגען:
קלינג, קלאַנג, קלינג קלונג,
מיט קופער-צונג
אַ אידיש פאַלקסליעד זינגען...

האַט ווען אַ טאָן אַ הייסערער
דורכגליהט די מאַרגענקעלט? —
האַט ווען אַ קלאַנג אַ זיסערער
פון גלאַקענמויל געטרעלט —
געהערט ווען אַזאַ פּעס-ליעד האַט
די וואַכעדיגע וועלט? —

א. הער ווי מילד,
עם שאללט און שפיעלט,
א קריסטען-גלאק פאר אידען,
דין דאן, דין דאן,
דער מאג קומט אן,
פון בריעדערשאפט און פריעדען...

און ניט אין פריעדענס-קאנפערענץ,
— וואס אין די האאגער האללען —
ניט אין די שעהנע פראזען-בערג,
— וואס זיינען דארט געפאלען —
די שלום-בשורה קלינגט און הילכט
אין יענע גלאקען-שאללען...

1907

פון א בריעה

...און ווילסטו וויסען, וואס אייך פעהלט, מיין פריינד ? —
א פיהרער אפשר ? — ניין, מיר שיינט,
איהר האט שוין צופיעל קאמאנדירען —
נאך וועמען, זאג מיר, וועט איהר פיהרען
ווען קיינער וויל ניט זיין סאלדאט,
און יעדער גיט צום קריעג זיין ראטה ;
ווען יעדער תלמיד קליגער איז פון רבי'ן,
און שטאט צו פאלגען, איבערגעבען,
און מיט זיין ראליע זיין צופריעדען —
זוכט נייע פלענער אויסצושמידען ;
און גיט אייך מוח וואו איהר דארפט,
א שטארקע האנד, א שווערד געשארפט ;
און גארניט טהונדיג, פרעדיגט גלאט,
די פראפאגאנדא פון דער טהאט ;
און האלט זיך תמיד אין איין גרייטען,
און פאטשען בראווא צו די שלאכט־מראמפייען ;
און איידער נאך ער געהט אין קריג,
איז יוצא מיט דער קריעגס־מוזיק...

דו זאגסט איהר וואקסט... אויב וואקסען הייסט, אין צווייען
 זיך שפאלטען, און צומהיילען אויף פארטייען,
 צוליעב א פינטעלע, צוליעב א תפל...
 דער אונטערשיעד פון ב ו ל ב ע ב י ז ק א ר מ א פ ע ל,
 דער חלוק צווישען שורוק און מאלופן (מלאפום),
 איז שוין גענוג צו מאכען נייע גרופען,
 מיט נייע קלייזלעך און א נייעם חזן,
 מיט נייע זיבען-גארענדיגע פראצען,
 מיט נעמען לאנגע ווי דער גלות פון מצרים,
 און מיט א ראשי-תבות'ל א שפאנגעל-נייעם,
 מיט הונדערט-אכאגענטיגע ארגאנען,
 וואס שפראצען גיך און גיכער נאך פארוויאנען,
 וואו מ'אקערט ים, און וואו מען זעעט דעם ווינד,
 און זאמעלט גארבען פון פאפיער און טינע...

וואס פעהלט אייך? ... ס'פעהלט דער עיקר ברודער.
 וואס מעהרער ארבייט און וואס וועניגער גערודער.
 וואס וועניגער ערקלערונג פון פרינציפען,
 וואס מעהר די הענד, וואס וועניגער די ליפען.
 וואס מעהר פאראייניגונג און בינדונג,
 וואס וועניגער פארטייען-גרינדונג.
 וואס מינדער רעפערצמען און דעבאמען,
 און סתאטען מעהר און מעהרער רעזולטאטען...

1907

מיין ניט בעצאָהלטער חוב

עס הענגט אויף מיין קאָפּ ווי אַ חמאַרע
דיין פינסטערער גורל, מיין אומה,
עס גלאַצען מיך אָן וואו איך קעהר זיך.
דיינ' אויגען, פאַרוויינטע און שמומע...

זיי זעה איך ביינאַכט אויף מיין קישען,
איך פיבער-צוריסענעם שלומער,
זיי שווימען אַרויס אין דער פינסטער,
ווי שמערען פון אומגליק אַרום מיר...

און זוך איך אין לעבענס-געטומעל,
מחשבות פון נאַכט צו פאַרטויבען,
מיך בריהען און גליהען די אויגען,
און כ'קען זיך קיין רוה ניט ערלויבען...

צי איז דאָס אַ פאַרוואָרף אַ בייזער,
וואָס מוסר'ט מיין פוילע נשמה? —
צי איז דאָס אַ שלאַכט־רוף וואָס מאַהנט מיך,
צו צאָהלען מיין פליכט פון מלחמה? ...

איך בין אַ בעל־חוב דיר אַ גרויסער,
מיין אַרעמעס פאַלק, און וואָלט גערען,
מיין גאַנצעס פאַרמעגען דיר געבען —
כ'פאַרמאָג אַבער מעהר ניט ווי טרערען...

1907

א ליכטעל דא א ליכטעל דאָרט

(א חנוכה-ליעד)

און דורך דער גאַנצער גלות-וועלט,
וואו ס'אידיש פאַלק געפינט א נעסט,
היינט פייערט מען מיט ליכט אַהן צאָהל,
דאָס אַלמע חשמונאים-פעסט...

עס בליצט א שטערען דורך דער נאַכט...
מכבי'ס שמאַלצער העלדען-גייסט,
באַגורטעלט מיט זיין גבור-שווערד,
ארויס פון קבר זיינעם שפּרייזט...

און פון דער צוקונפט איהם באַגריסט,
א העלער שאַלענדער טראַמפּייט,
און ס'שפּרינגט דאָס הערין, דער מוח גליחט,
מיט ווילדען מוטה, מיט קעמפּער-פּרייד...

א גרויסעס פעסט, א שענעס פעסט,
און ליכטלעך טויזענדער צושפרייט —
א, ווען מען וואלט פון אלע נאָר
איין גרויסען קנויט צונויפגעדערעמט! ...

איינ גרויסען שטארקען ריעזענקנויט,
געצונדען פון איין ריעזענהאנד,
וואָס וואָרפט זיין ליכט אויף בלוז איין וועג,
צו בלוז איין ציעל, און בלוז איין לאַנד...

דאָך ס'איז א ליכטעל דאָ און דאָרט,
און דאָ א פונק און דאָרט א שיינ,
און יעדער זינגט זיין „מעז צור“,
ווי איהם געפעלט, ווי איהם פאלט איין...

א ליכטעל דאָ, א ליכטעל דאָרט,
א פלעמעלע אין יעדען הויז,
וואָס ברענט א לייך און צאנקט א לייך,
און לעשט אליין זיך לאַנגזאָם אויס...

1908

שבט ראובן און שבט גד

האחויכס יבאו למלחמה
ואתם תשבו פה ? —

(במדבר לב.)

עם איז געווען אין יענע שווערע מעג,
ווען אַנגעגרייט זיך האָט דאָס וואַנדער־פּאָלק,
מיט פּים געשוואַלען, קראַנק און מיעד,
אַריינצוטּרעמען אין דאָס לאַנד כּנען,
וואו יעדער טריט או יעדער שפּאַן פון ערד,
כאַצוואונגען ווערען האָט געזאַלט,
מיט שווערד אין האַנד, מיט העלדען־כלומ...

דאָן פאַר דעם צעלט פון הייליגען פּראָפעט,
פאַרזאַמעלט האָבען זיך די זיהן,
פון שבט ראובן און פון שבט גד,
און אויף דעם פיהרער'ס אויער איז
געפּאַלען, זייער דרינגענדעס געבעט : —

„מיט רינדער און מיט קיה באשאַנקען האָט אונז גאָט,
 „מיט אייזלען און מיט קעמלען און מיט שאַף.
 „עס שפּרייט זיך אונזער סטאַדע איבער באַרג אין טהאַל,
 „און פּרוכפּערט זיך און מעהרט זיך וואָס אַ טאַג...
 „און גרין און זאַפּטיג איז דאָס גראַז,
 „פון גלעד'ס און פון יעזר'ס פעטער ערד,
 „וואו מיר און אונזער פיה,
 „געפינען זיך אַצינד...
 „לאַז אונז געניסען אונזער גליק און רוה,
 „לאַז אונז אויף דער זייט ירדן זיין...
 „און אַהן אונז זאַל דאָס פּאַלק,
 „געהן אין דאָס לאַנד כּנען...“

געשטאַנען ווי אַ הויכער זייל פון ליכט,
 איז משה אין דעם שוואַרצען מענשען-שטראַם,
 מיט צאַרען האַלב און מיט רחמנות האַלב,
 געפאַלען איז זיין שטראַהלענדיגער בליק,
 אויף שבט ראובן און אויף שבט גד,
 און ווי אַ שופר הילכיג העל,
 געוועזען איז זיין קעהל,
 ווען ער געענטפּערט האָט : —
 „דאָס לאַנד פון גלעד איז,
 „מיט לאַנקעס זאַפּטיגע באַדעקט,

„און אייך האָט גאָט,
 „מיט רינדער און מיט שאַף באַטהיילט...
 „דאָך יענע שבטים דאָרט,
 „אין צעלמען פון צוריסענעם געוואַנד —
 „זיי האָבען גאַרנישט... און פאַר זיי,
 „די רוה די איינציגע,
 „דאָס איינציג קערענעל פון גליק,
 „איז אויף דער אַנדער זייט פון ירדן־טייך...
 „און הונגער־מעג און פיבער־נעכט,
 „און קאַמפף און נויט און מאַטערנים,
 „און וויסע שרעק און ציטערנים,
 „גאָך ליעגען צווישען זיי און יענעם לאַנד,
 „וואו זייער וואַנדער־פוס וועט אַפּרוהען...
 „וואו פּונ'ם רעגען און פון קעלט,
 „זיי שיצען וועט אַ הימיש דאָך...

„דאָס לאַנד פון גלעד איז געבענשט,
 „די ערד איז פּרוכטבאַר און די לופט געווירצט,
 „דאָך קיינער פון דעם שבט גד,
 „און קיינער פון דעם שבט ראובן זאָל,
 „געניסען פון זיין פיה די פּרוכט,
 „און קליידען זיך אין זיינע לעמער'ס וואָל,
 „ביז יעדער שבט האָט זיין נעסט דערגרייכט,
 „ביז יעדער שטאַם געקריגען האָט זיין טהייל...

„א זיהן פון ראובן או פון גה,
„איך האט מיט רייכטהום גאט געבענשט,
„דאך דארטען ווארט אן ארעם פאלק,
„און אייער ברודערהאנד באדארף...
„און איהר זאלט געהן מיט זיי,
„מיט זיי צוגלייך... ניין, ניין, ניין צוגלייך,
„פאראויס פאר אלע זאלט איהר געהן,
„די פאהנעטראגערס זאלט איהר זיין,
„די ערשטע פיהרערס אין דאס לאנד כנען...“

1909

עב עב

א מ א ט ט א

(צו דעם קאָננרעם פון די פּוּע"צ אין שיקאַגאָ.)

הן גאַס־מוזיק, אַהן פּויקענקלאַנג,
און אַהן געשרייען,
אַהן פּראָזען־גלוט, אַהן ווערטער־רויך,
אַהן פּאהנעס־וועהען,
אַהן האַזען־מוטת, אַהן גאַלאַ־גלאַנץ,
פּון פּוי־אַרמייען —

נאַר שטילערהייד, און מאַן צו מאַן,
אין פעסטע רייהען,
מיט גליעדער גרייט צום שווערען ווערק,
און פּים וואָס געהען,
מיט פינגער שטאַרק צום אַקערען,
און הענד צום זעען...

1909

און איצמער ?

דורך קרומע וועגען בלאַנדזשענדיג,
אין פינסטערניס, אין נויט און אַנגסט,
אויף אויסגעדרמע שולטערען,
געטראַגען האַכען זיי,
דעם ארון אין דער הויך...
און קיינער פון דער וויסמער קאַראַוואַן,
האַט ניט געשמעלט זיך און געפרעגט :
„וואָס טראַגען מיר אין ארון צוגעדעקט ?
„געפינען זיך גאַט'ס לוחות דאַרט ?
„צי דריקט אויף אונזער אַקסעל בלוז,
„די משא פון אַ בר־מנן ?“

און קיינער האַט ניט אַפּגעדעקט,
פון ארון דאַס פּרוּכ־טויך,
נאָר אויג און הערץ געהאַנגען איז,
אויף דאַס געהיימע הייליגטוּם,
און אויג און הערץ געטרונקען האַט,
פון איהם אַ וואַנדער־קראַפט... .

ביז איהר געקומען זייט...
און איהר זייט — האָט איהר קומענדיג געזאָגט —
די אָנזאָגער פון ליכט,
די שטאַרקע אַדלערס פון דער צוקונפט,
און זיי האָט איהר „די קריכט־היערען פון נאַכט“,
די „קנעכט פון דער פאַרגאַנגענהייט“ גערופען...
און דאָן האָט איהר דאָס פריסטערטהום,
אין אייער האַנד גענומען,
און צוגעמאַכט — געזאָגט האָט איהר —
ניט מעהר זאָל יענער ארון זיין,
ניט מעהר אַז אַלמע הייליגקייט,
ניט מעהר אַ באַלזאַמירטער סוד...

און איהר — די אָנזאָגער פון ליכט —
האָט אויפגעמאַכט דעם ארון'ס דעק,
(אזוי האָט איהר געזאָגט)
און זיי באַוויזען האָט איהר דאָן,
אַ העל־געפאַרכטע פאַהן...

אַט איז דעם ארון'ס לאַנג - פאַרהילטער שאַץ...
איצט זאָל עס אין די ווינטען פלאַטערען,
איצט זאָל עס וועהען אַלס אַ וועג־סיגנאַל
(אזוי האָט איהר געזאָגט).

און אלע האַבען אייער פּאָהן געבענשט,
און אייך געבענשט,
און פון די הערצער איז
פאַרשוואַנדען, ווי ס'פאַרשווינדט אַ גייסט,
דער סוד דער טויזענד־יאָהריגער,
דאָס בענקען און דער טרויס־גלויבען...

דען איהר געגאַנגען זייט פאַראַוים,
און שטאַלץ געפאַכט האָט מיט'ן ווינד,
די פּאָהן — דער וועג־ווייזער...
און ווער האָט איצט זיך אויפּשטעלען געקענט,
און פּרעגען: טראַגען מיר אַ בֶּרֶם מִן,
צו לוחות הייליגע?...
עס איז געווען אַ פּאָהן — אַ וועג־ווייזער,
קיין מת נישט און קיין הייליגקייט...

און דאָן האָט עפעס אַדער אימיצער,
אַראַפּגעריסען אייער פּאָהן,
און איהר — די אַנזאַגער פון ליכט —
וואָס וועט איהר אַי צו ט ע ר טהאַן?...?

וואס וועט איהר זאגען זיי,
דער וויסמער קארטוואן ?
וואס וועט איהר געבען שמאט דעם סוד,
וואס קיינער האט ניט אפגעדעקט,
און יעדער האט אין ברוסט געפיהלט ? ...

1909

פארשיעדענע ליעדער

פון אַמאָר כאַיאַם*

ערוואַך ! די זונן וואָס לויפען האָט געמאַכט,
די שטערען־סטאַדעס פון דעם פעלד פון נאַכט,
טרייבט אויך די נאַכט פון הימעל, און שוין טרעפט
דעם סולטאַן'ס שלאָס איהר פייל פון ליכט און פראַכט...

(* אַמאָר כאַיאַם, אַסטראָנאָם, פּילאָזאָף און דיכטער, איז געבאָרען געוואָרען אין דער שטאָדט נעשאַפּאָר, אין לאַנד פון האַראַסאַן, אין דער צווייטער העלפט פון 11טען יאָהרהונדערט, און איז געשטאַרבן אין אָנהויב פון 12טען יאָהרהונדערט. אַזוי ווי אונזער „קהלת'ן“, אַזוי האָבען אויך איהם זיינע פיעלע קענטעניסען און זיין פּילאָזאָפּישע דורכ־דרינגליכקייט געבראַכט צו דעם טרויעריגען רעזולטאַט פון „הכל הבלים הכל הבל“. זייענדיג אָבער מעהר דיכטער ווי פּילאָזאָף, אַזוי ווי אונזער קהלת איז געווען מעהר דענקער ווי פּאָעט, געפינט ער די שעהנקייט פון לעבען אין די „חיי שעה“, אין דעם פּאָעטישען גענוס פון אַנשויליכקייט, און אין פּאָלקאַמענער פּרייהייט און אונאַבהענגיגקייט.

דאָס בוך פון פּון כאַיאַם (רובאַיאַט), פון וועלכע די איבערזעצטע סטראַך־פען זיינען אַרויסגענומען, איז ערשט אַרוינגעבראַכט געוואָרען אין די

* *
*

פארשוואונדען קוים איז מאַרגענ'ס שד-געשטאַלט,
ווען פון דעם גאַסט-הויז האָט אַ שטים געשאַלט :
„דער טעמפעל אינוועניג איז גרייט, וואָס וואַרט
„דער גאַסט פאַרשאַפּען און זיך דרויסען האַלט ?“

* *
*

און עהדער ס'האַט דער האָהן געקרעהט, אַרום
דעם הויז געשריען האָבען אַלע : „קום !
„מאָך אויף די טהיר, מיר בלייבען דאָ ניט לאַנג,
„און שידענדיג, זיך קעהרען מיר ניט אום.“

איראָפּעאישע ליטעראַטור אין לעצטען יאָהרהונדערט, דורך דעם ענגלישען
דיכטער עדוואַרד פיטצזשעראַלד, אַ פּערזענליכען פּרוינד פון לאַרד טעניסאָן,
און איז זינט דאָמאַלס געוואָרען אַנערקענט אַלס קלאַסישעס ווערק.

מיר דאַרפען נאָך אין זינען האָבען יענעם אונטערשיעד צווישען
כאַיאָם און קהלת, וואָס ערקלעהרט אין אַ געוויסען זין די אַנויכטס-
פּערשיעדענהייט, נעמליך : דעם אַרימען שטאַנד, פון וועלכען דער „גע-
צעלט-מאַכער“ (כאַיאָם מיינט : געצעלט-מאַכער) שטאַמט און זיין ממילא-
דיגע אַרימקייט, און דעם קעניג-שטאַנד פון קהלת, וואָס האָט קיינמאַל
ניט געוואוסט פון אַרימקייט און האָט לכתחלה אָנגעהויבען מיט אַ לעבען
פון אַלע תּענוגים.

* *
*
ניטא איראם מעהר מיט זיין רויזען-שאץ,
פון יאמשיד'ס צויבער-כוס ווער ווייס דעם פלאטץ? —
דאך פונקעלט נאך אין וויינטרויב דער רובין,
פיעל גערטנער בליהען אויף דעם וואסער'ס לאטץ.

* *
*
קום, פיל דעם כוס, אין פלאם פון פריהלינגס-פרייד,
פארברען חרטה'ס קאלטע ווינטער-קלייד;
צייט'ס פויגעל פלאטערט אום א ווייל,
און באלד שוין איז אַוועקצופליהען גרייט.

* *
*
אין נעשאפאר, צי ווייט אין כבל-לאנד,
צי זיס דער כוס, צי ביטער ביז'ן ראנד —
דעם לעבענ'ס וויין רינט טראפענס-ווייז ארויס,
דעם לעבענ'ס בלעטער פאלען נאכאנאנד.

* *
*
זאגסט יעדער טאג ברינגט רויזען גאנצע פעק,
וואו אָבער איז די רויז פון נעכטען? — פרעג,
און יענער תמוז וואס ברינגט רויזען די ה,
נעהמט קייקאבאד און יאמשיד'ן אַוועק.

* *
*
און זאל ער נעהמען — וואָס צו טהון האָסט דו,
מיט קייקאַבאָד צי מיט אַ קייכאַסרי.
זאל זאל און ראַסטום אַנמאַכען אַ רעש,
זאל האַ'טיים באַלעווען — קוק זיי ניט צו.

* *
*
קום מיט וואו בלויז אַ שמאַלעס גרעזיל צאַמט
פאַרזעטע פעלדער אָפּ פון מדבר - זאַמד,
וואו שקלאַף און סולטאַן ווערען ניט דערמאַנט —
און כ'בין דעם קעניג מוחל טהראַן און אַמט.

* *
*
אַ ליעדער - בוך, אַ שאַטענבוים, דערצו
אַ לאַגעל וויין, אַ לעבעל ברויט, און דו
מיר ביי דער זייט, אין מדבר זינגענדיג —
מיין מדבר וואַלט געווען גן־עדן רוח.

* *
*
טהייל יאַגען זיך נאָך כבוד אויף דער ערד,
טהייל נאָך גן־עדן וואָס מאַחמעד באַשערט —
דו נעהם מזומן בלויז, ניט טרוי אויף באַרג,
ניט האַרץ דעם פויק וואָס פון דער ווייט זיך הערט.

* *
*
קוק אן די רויו וואס בליהט, זי זאגט: איך קום
אויף דער וועלט לאכענדיג און פול פארפום,
צוריים די זייד־פרענדז פון מיין בשמים־זאק,
און ווארף די אוצרות מיינע רונד ארום.

* *
*
די האַפענונג וואָס הערצער ציהט מיט ג'וואַלט
ווערט אַש — און אויב זי איז מצליח, פאלט
ווי שנעע וואָס אויפ'ן מדבר'ס שטויב־געזיכט
גלאַנצט איין שמונה, צוויי, און ווערט פאַרשוואַנדען
באלד.

* *
*
דאָ אין דעם אלטען גאָסט־הויז — גיב אַ טראַכט —
וואָס זיינע טהירען זיינען טאָג און נאַכט,
איין סולטאן נאַכ'ן צווייטען האָט פאַרוויילט
אַ שעה, און איז פאַרשוואַנדען מיט זיין פראַכט.

* *
*
עס וואויהנט דער לייב, די שלאַנג קריכט אויף דער ערד,
וואו קעניג יאָמשיד האָט זיין כּוּם געלעערט,

און אויף דעם יעגער באהראס'ס קאפ טרעט אום
דער אייזעל, און — ער שלומערט אונגעשטערט.

* *
*

מיר דאכט אָפּט, אַז די שענסטע רויטסטע רויז,
אַרויסשפּראַצען פּון צעזאַר'ס בלוט קען בלוז,
דעם גאַרמענ'ס שענסטע קוויט איז פּון אַ קאַפּ
פּול חן, אַראָפּגעפּאַלען אין זיין שוים.

* *
*

דאָס ווייך־מחיה'דיגע גראַז וואָס דעקט
דעם טייך־ברעג, וואו מיר ליעגען אויסגעשמרעקט —
ניט דריק עס אָן צו שווער, ווער ווייסט
וואָס פאַר אַ שעהנע ליפּ זיין וואָרצעל לעקט? —

* *
*

אַ ליעבסטע, פיל דעם בעכער און פארמעק,
פון היינט, דעם עבר'ס שמערין, דער צוקונפ'ט'ס שרעק,
און מארגען — מארגען וועל איך אויך שוין זיין,
מיט נעכטענ'ס ויעבען טויזענד יאהר אוועק.

* *
*

געליעבטע פריינד, די שענסטע בעסטע געסט,
וואָס צייט האָט פון איהר ווייניגסטע אויסגעפרעסט,
געטרונקען האָבען איין כוס, צוויי, און דאָן
פאַרקאַכען איינציגווייז אין שטילען נעסט.

* *
*

און מיר וואָס הוילען דאָ אויף זייער פלאַטץ,
ווען זומער ברינגט אַ נייעם בלומענשאַץ —
מיר וועלען ליעגען אויך מיט ערד פאַרבעט,
מיר אויך — ווער ווייס פאַר וועמען? — אַ מאַטראַץ.

* *
*

אַלץ וואָס דו האָסט, פאַרנוץ עס און פאַרווענד,
בעפאַר דו ווערען וועסט אויף שטויב פאַרלענט,
אַ שטויב אויף שטויב — באַגראַכען אונטער שטויב,
אַהן וויין, אַהן ג'זאַנג, אַהן ליעדער, און — אַהן ענד.

* *
*

פון אַלע קלוגע און פרומע וואָס באַקלערט
די ביידע וועלמען האָבען, יעדער ווערט
אַלץ נאַרישער פראַפעט פאַרשטויסען, און
זיין וואָרט ווערט שפּאַט, זיין מויל פאַרשטיקט מיט ערד.

* *
*
ווען יונג, א'ן אפמער אורח פלעג איך זיין
ביי די געלעהרטע, און געהערט זיי, פיין
זיך פלפול'ענדיג — דאך אלע מאל,
ארויס בין איך דורך וואנען כ'בין אריין.

* *
*
דער חכמה'ס זאאט פארזעט האב איך ביי זיי,
און כ'האב אליין געמאמערט זיך כדי
ס'זאל וואקסען, און — מוין גאנצע תבואה איז:
איך קום ווי וואסער און ווי ווינד פארגעה.

* *
*
כ'קום ווי דער טייך, געצוואונגען אויף מיין וועג,
ניט וויסענדיג „פון וואנען“, ניט דעם צוועק,
און געה צומאל ניט וויסענדיג „וואהין“,
צי כ'וויל, צי ניט, ווי מדבר-ווינד אוועק...

* *
*
פון דר'ערד, דורך זיבען טויערען האב איך,
צום מהראן סאטור'ס אויפגעהויבען זיך,
און קניפ פיעל אפגעקניפט אין וועג — דער קנופ
פון מענשענ'ס גורל איז צו שטארק פאר מיך.

* *
*
דא איז די טהיר וואָס כ'קען ניט עפענען
געווען, דאָס טוך דורך וועלכען כ'קען ניט זעהן,
א קורץ גערייד פון „מיר“ און „דיר“ — און מעהר
קיינ שפור איז ניט פון „דיר“ און „מיר“ געווען.

* *
*
דאָן צו דער ליפ פון לעהמ־כּוּם אָנגעשפּאַרט,
פון איהם האָב איך דעם לעבענ'ס סוד דערוואָרט;
און ליפ צו ליפ געזאָגט האָט ער: טרינק איצט,
דו קעהרסט ניט אום ווען דיך די גרוב פאַרשפּאַרט.

1906

סאַקיאַ מוני*

(איבערזעצט פון מערעזשקאָווסקי.)

דורך די בערג אויף דונקלע פעלזען־וועגען,
אין אַן אַסיען־שמורעם ווילד און וויסט,
פון דער ווייט געוואַנדערט האַבען בעטלער,
צו די ברעגעס וואו דער גאַנגעס פליסט.
מראַנטעס האַבען צוגעדעקט די גליעדער,
דאַר, פאַרברוינט פון ווינד, און דורכגערעגענט;
צוויי טעג ניט געזעהן קיין פריינדליך דאָך שוין,
צוויי טעג ניט קיין פייערעל באַגעגענט...

(* „סאַקיאַ מוני“ איז איינע פון די געשמאַלטען פון בודהא,
דעם גאָט־מענש פון די הינדוס.)

פלוצלינג... דורך דעם שווארצען שמורעס-טאנץ,
אויפגעשימערט האָט פאַר זיי אַ גלאַנץ...
ס'שמעהט אַ מעמפעל... און די בעטלער איילען
זיך צו שיצען צווישען זיינע זיילען.
אויפגעטהורעמט דאַרטען אויף אַ טהראָן שמעהט,
סאַקיאַ מוּנ'ס בילד — אַ שטיין-גיגאַנט,
אויף זיין קאַפּ אַ קרוין פון פאַרפיר טראַגט ער,
אויף דער קרוין — אַ ריעזיגען בריליאַנט...

„ברידער — פון די בעטלער איינער רעדט —
„פינסטער איז די נאַכט און קיינער זעהט ;
„ברויט און קליידער פיעל איהר ווילט אליין,
„געבען וועט מען פאַר דעם עדעלשטיין...
„כ ו ד ה אַ דאַרף איהם נ י ט... דער הימעלקעניג
„האַט בריליאַנטען אַהן שיעור,
„אַנגעאַכטעלט אין די קלאַרע הימלען,
„אין אַ גרויסען בעקען פון סאַפיר...“

אַ סיגנאַל... און אין דער פינסטער שוין
גנב'ען זיך די בעטלער צו דער קרוין...
אַבער קוים האָט, טרייסלענדיג, אַ האַנד
אַנגעריהרט דעם הייליגען דיאַמאַנט —
האַט אַ ווינד מיט בליץ און דונער-קול,
הילכענדיג אין עכאַס אַהן אַ צאַהל,

אַבגעשליידערט זיי צוריק מיט כעס...
 יעדער איז געווען געלעהמט און בלאַס...
 איינער אַבער פון די בעטלער שפּרייזט
 שטאַלץ צו בודהאַן, און ער זאָגט איהם דרייסט:
 „א ו נ ר ע כ ט האַסטו, האַר פון אַלע האַרען,
 „אָדער פּלעגען אונז די פּריסטער נ א ר ע ן,
 „מאַלענדיג דיין גומסקייט און דיין ליעבע,
 „וועלכע לינדערט אַלע שמערצען טריבע,
 „און ווי העלער, מילדער זונענשיין,
 „טרייבט פאַנאַנדער יעדער דונקלע פיין? ...
 „דו זאָלסט שטראַפּען פאַר אַ די מ ע נ טרױב,
 „בעטלער ליעגענדיג פאַר דיר אין שטויב? ...
 „בליצסט און דונערסט, און דער גאַנצער רעש איז,
 „אויף אַ הויפּען עלענדע נפשות...
 „שעם דײך, שעם דײך, הערשער פּונ'ם הימעל!
 „מעכטיג, גרויזאַם, קומסטו מיט געטימעל,
 „אַפּנעהמען דעם קבצן'ס דאַרען ביסען...
 „וועלטען־קעניג, מעגסט דיין בליץ־פּייל שיסען,
 „כ'שמעה מיט שטאַלץ פאַר דיר, איך בין דיין גלייכען,
 „כ'הויב מיין קאַפּ און בין ניט מעהר דיין קנעכט...
 „כ'קלאַג דײך אָן פאַר אַלע הימעל־רייכען —
 „וועלט־רעגיערער, דו ביזט א ו נ ג ע ר ע כ ט...“

ס'שווייגט דער בעמלער... פלוצלינג פאר די אויגען
פון די בעמלער איז א נם געשעהן.
נאָהנט פון זיי איז איז איצט דער שטיין געווען....
סאָקיאַ מוני האָט זיך איינגעבויען,
מיט דער קרוין פון פאַרפיר, ביז דער ערד...
ער, דער גאָט צו וועמען אַלץ געהערט,
נכנע'דיג און מילד געשטאַנען איז
אויף די קני — די בעמלער צו די פיס...

1907

זאמע פילאנמראָפיע

ר יזט גוט און מילד, און אָנגעפילט
מיט מענשענליעכע ביזטו,
און שמייכלענדיג, אַוואו דו געהסט
דיין פריינדליכקייט צוגיססטו...

דיר דאַנקט די וועלט, און דאַנקט מיט רעכט,
דאָך זאָג: דיין מענשענליעכע,
צי קאַסט זי דיר אַ סך? צי קומט
זי בלויז דיר על פי סבה?

צי וואָלסטו ליידענדיג אַ ל י י ן
די וועהטאַגען פון גיהנום,
אַן זיך פאַרנעסען און, ווי איצט,
געפרעדיגט גליק פאַר י ע נ ע ם ?

צי גיסטו נאָר וואָס פון דיין כּוּם
דעם פּולען, לויפּט אַר י ב ע ר ?
וואָס פון דיין איבער-וואַמען מיש,
ניט ווילענדיג בלייבט איבער ?

און י ע נ ע, די פּאַרווערמע,
וואָס דו רופּסט ע ג א י ס מ ע ן,
ביי וועלכע גאַל טריפט פון דער ליפּ,
און גיפט פון בליק דעם וויסטען —

צי דענקסטו ניט אַז אין דער ברוסט
זיי ליעגט פּיעלייכט, פּאַרבאַרגען,
פּאַרשאַמען אונטער צרות-בערג,
פון גורל'ס פּויסט דערוואַרגען,

אַ ליעבע מעכטיגער ווי די,
וואָס שפּיעלט אין דינע מינעם,
אַ ליעבע וועלכע צאַנקט נאָך איצט
פּאַרדעקט אין אַש פון שנאות ?

און ווען דו וואַלסט אַ צעהנטעל נאָר,
פון זייער שמערץ געלימען,
צי וואַלט זיך ניט דיין האַ נ י ג-הערץ,
אין סם און גאַל פּאַרבימען ? ...

1906

יאהרען געהען

כ'האב געהערט א שטים אמאל :
ערגעץ וואו איז דא א פלאץ,
איז אין איהם פארטן א שאץ,
גאלד און זילבער אהן א צאהל...

זיבען זיגלען אויפ'ן דעק,
דיק באוועכט פון מויזענד שפינען,
און דער אוצר ליעגט דערינען,
אנגעברייט פון נעכט און מעג...

וועל איך נאר אהינצו געהן,
וועל איך אלע זיגלען טרעפען,
וועל איך מאן די מיר אן עפען,
וועט עם זיין פאר מיר אליין...

שמעלצען יאָהרען ווי דער שניי,
ווי דער שניי די האָר געפאַרבען,
און דעם אוצר ניט דערוואַרבען,
און איך געה און געה און געה...

שמענדיג אין חדר

גאנצען יובל אָפּגעלעבט
איצט ווען דיין האַר שוין גראַ איז,
געקומען ביזטו צום בעשלוס:
דו האַסט געלעבט אין טעות.

מיין פריינד, האַסט וויסען לאַנג געזאָלט,
אַזוי איז שוין דער סדר,
ווען דו זאָלסט משותלח זיין
וועסט תמיד געהן אין חדר...

און ווערסטו קליגער וואָס אַ יאָהר
און מעגליך מעהר ערפּאַהרען —
דאָס לעבען ווערט פּאַרשפּיצטער נאָך
און וועט דיך אייביג נאַרען...

1905

דער האָהן און די פּלעדער מויז

(תלמוד'ישע פאבעל.)

אין ווינקעל פון א דאך אין מיטען נאכט
געשטאנען אין א האָהן און האָט געוואכט ;
האָט אומגעקוקט זיך שטארק געשפּאַנט,
אויף אלע זייטען נאַכאַנאַנד ;
און זיפּצענדיג געפרעגט (אין מאַנאַלאָג) :
„ווען וועט אַמאָל שוין אַנקעמען דער טאָג ?“

ערוואַרטענדיג דעם גליקליכען מאַמענט
שוין האָט ער זיינע פּליגלען אַנגעגרייט,
אַרויסצופאַטשען פאַר דער וועלט זיין פּרייד,
און אַזש פון אונגעדולד געברענט...
און פון זיין גאַרגעל האָט זיך אַזש געריסען
דער אַנזאַג פון דעם מאַרגענליכט, דעם זיסען...

און פלוצלינג פון א בוים דערביי,
זיך הערט א פליגעל־קלאַפּעריי,
און צו דעם האָהן אין האַסט
געקומען איז אַ פּלעדערמויז צו־גאַסט.

„איך ליעג אזוי מיר — זאָגט דער גרויער עוף —
„און קלער און קלער און ס'נעהמט מיך ניט קיין שלאָף;
„ווען וועט אַמאָל שוין נעהמען טאָגען? —
„קענסט דו, פּריינד קו־קו־רעקו, מיר ניט זאָגען?“

„אָוועק דו שרץ“ — האָט געזאָגט דער האָהן מיט צאַרען!
און רויט פון כעס איז איהם די קאָם געוווואַרען —
„וואָס געהט דער טאָג אָן דיר? דו מוויז,
„וואָס האָט גע'גנב'עט פּליגלען,
„אום זיך מיט זיי צו שפּיגלען,
„און שטעלט זיך כלומרשט פאַר א'ן עוף אַרום?...“

„איך וואַרט אויף טאָג ווייל כ'האַס די נאַכט,
„דאָך דו — דיין גאַנצע מאַכט
„איז בלויז אין שאַטען,
„דיין לעבען קען געראַטען,
„נאָר דאָן ווען אַלע זיינען בלינד,
„און דו קענסט טהון כּסתר דיינע זינד,

„און דו אליין מיט דיינע טייוועל־בליקען,
„קענסט זעהן דעם קרבן, וואָס דו ווילסט דערשטיקען...“

„אווועק דו נבזה־קייט פון מיין געזיכט!
„פון טאָג און העלען ליכט,
„ניט וואַגען זאָל גאָר ריידען
„א נפש, וואָס די נאַכט איז זיין גן־עדן...“

1909

וואו גלויבען העלפט ניט

די אָס העלפט דיין איבערצייגונג און דיין גלויבען,
דיין פעסטער צוטרוי אַז דו האָסט טאַלאַנט —
דיר פּעהלמ דער פּונק — דער פּונק וואָס קומט פּון אויבען,
די גאַב וואָס שענקען קען בלויז געטערהאַנד.

קענסט גוט און עדעל זיין ווען דו ביזט גערען,
קענסט זיין מאַרטירער מיט אַמונ'ס קראַפט,
דאָך בערג פּון גלויבען וועלען ניט געבערען
אַזאַמד טאַלאַנט — אַ טריף פּון מוה'זאַפט...

1909

אין לאב-שפיווער

דער עולם

איך האָב באַוויינט מיט בלוט און גאלל,
מיין אייגען זעהן, און ס'זעה פון כלל,
און קיינער פלעגט ניט הערען.
איך האָב געהערט נור איבעראל :
וואָס טויגען זיינע טהרערען ?

איצט האָב איך גלעקליך אָנגעהאָן,
און רעד מיט קאָמעדיאַנטען־טאָן,
און פימער זיי מיט שפּאַסען,
און זעה ווי אלע קוועלען אָן,
נאָר איך, איך מוז זיך האַסען...

1909

א דור הפלגה

איך קען א הויז — איהר קענט עם אויך,
איהר דארפט עם ווייט ניט זוכען —
זואו מ'הערט ניט אויף זיך גאנצע מעג
צו שמרייטען און ויכוח'ען.

די מאמע קלאגט פון פריה ביז שפעט :
„אז אך און וועה איהר עלטער —
זעקס זיהן געבראכט אויף דער וועלט, און
צום סוף א קדיש פעהלט איהר...“

דער מאמע איז א קלוגער איד,
האלב־משכיל און האלב־פרומער,
ער גלויבט אין כרמל־ווייז און גלויבט —
אין ייִן־חשומר...

דאך קומט מען דורך שוין ווייטעס-אויז,
ביז ס'קומען זיך צוזאמען
די בנימ'לעך, דאן ווערט דאס הויז
געפילט מיט רוך און פלאמען...

דער ציוניסט באווייזט אייך קלאר,
ווי וואסער פון חדקל,
אז ציון איז פאר אונז דאס לאנד,
און אונזער מאכט — דער שקל...

דער צווייטער איז אן אימאגאיסט,
ער שרייט: „עס איז א שאנדע
צו קויפען פאלעסטינא, ווען
מען שענקט אומזיסט אוגאנדע...“

דער דריטער יעקט פון אלע דריי,
ער איז א קלאס-בעוואוסטער,
זיין יורה-דעה איז קארל מארקס,
לאססאל דאס איז זיין מוסטער...

דער פיערטער איז א פועל'ניק,
ער וואלט די דריי געשונדען:
„דער סאציאליזמוס“ — שרייט ער — „איז
מיט ציון דורכגעכונדען...“

דער פינפטער איז געטריי צום בונד,
ער ליארעמט: „פּוילע ניקסען,
וואָס אונזער פּאַלק באַדאַרף אַצינד
איז פּולווער בלוז און ביקסען...“

און אחרון קומט דער אַנאַרכיסט,
ער באַמבאַרדירט די ברידער:
„מען דאַרף אייך, — שרייט ער — אַלעמען
צוברעכען אַלע גליעדער...“

1906

הא-הא-הא א קאנסטיטוציע!

(אן אביסינישע מעשה)

ענעליק דער שווארצער נעגוס,
פון דעם וויימען אביסיניען,
(יענער סאמער וואס באריהמט זיך
אז ער שטאמט פון קעניג שלמה,

וועלכער האט אמאל בענארעשט
מיט דער שענער מלכת-שבא זיך)
איז פארוונקען אין א שווערע,
און א טיעפע מרה-שחורה...

אויף זיין טהראן פון העלפאנט-ביינער
זיצט ער פינסטער אָנגע'ברוג'ט —
צעהן מעת'לעת זיך ניט באוויזען
האט א שמייכעל אויף זיין פנים...

פונפציג מאַרשאַליקעס האָבען
שוין פֿרוכירט די שענסמע וויצען,
מעשיות וועלכע, ווען איהר הערט זיי,
קענט איהר שמאַרבען פֿון געלעכטער...

אַנעקדאָמען וועלכע קענען,
אַ בית־עולם מאַכען לאַכען,
און המצאות וואָס פֿאַרשעמען
וואַלמען, אַלע שייקע פּייפֿערס.

פינסטער אָבער זיינע ברעמען
האַט געקנייטשט דער שוואַרצער נעגוס,
און באַפויהלען, דרך אגב,
אַלע מאַרשאַליקעס הענגען...

און אין האַרעם זיעכען הונדערט
פֿעכיג־שוואַרצע יפהפיות,
זינגען טאַנצען און זיך דרעהען
צו דעם טאַקט פֿון האַרפענקלאַנגען...

דאָך אומזיסט... אַרויסגעוואַרפען
איז דאָס טאַנצען און דאָס זינגען —
מאַכטלאָז איז דער האַרעם־כּשוף,
קען דעם הערשער ניט צושמרייען.

און פאַרשפּרייט זיך האָט אַ וואַלקען,
אויף דער שטאַדט אַדיס־אַבאַבאַ,
צוגעדעקט אַ טרויער־המאַרע
האַט דאָס לאַנד פון אַביסיניען.

און דעם אויבער־געגעל־שניידער,
וועלכער איז צוגלייך געוועזען,
מענעליק'ס געניטער יוען,
און דער גאַנצער רעדעל־פיהרער —

איז געוואָרען גאַר ניט היימליך,
עפעס האָט גענומען שאַקלען
זיך דער קאַפּ אויף זיינע פלייצעס,
ווי אַן אורח ביים געזענגען...

דען געזאַגט איהם האָט דער נעגום:
„דריי מעת־לעת נאָך וועל איך וואַרטען,
„אויפ'ן פיערטען — ווען איך לאַך ניט,
„מעגסטו מאַכען דיין צוואה...“

און ארויסגעשיקט שלוחים
האַט מען איבער אַלע גאַסען: —
„ווער עס מאַכט דעם קעניג לאַכען
„דער וועט קריגען אַ באַלוייהנונג,

„פונפציג ווייבער פון די אינגסטע
„וואָס געפינען זיך אין האַרעם ;
„אויב ער וויל ניט — וועט מען שענקען
„איהם צוויי אַלמע עלעפאַנטען...“

איינ מאַג געהט פאַרביי, אַ צווייטער,
דאַן אַ דריטער... שוין גענומען
זיין צוואה אויסצומאַכען
האַט דער אויבער־געגעל־שניידער...

פלוצלינג... אויפ'ן שוועל פון פאַלאץ
אַנגעקומען איז אַ פרעמדער : —
„פיהרט מיך תּכּף צו דעם גרויסען,
„מרה־שחורה־דיגען נעגום...“

נו, וואָס מיינט איהר ? קוים אַ רגע
איז פאַרגאַנגען, און שוין שטעהט ער
פאַר דעם טהראַן פון העלפאַנט־ביינער,
און ער זאָגט צום שוואַרצען נעגום : —

„פון דער שטאדט אַדיס־אַבאַבאַ,
„פון דעם גאַנצען אַביסיניען,
„דיך געקומען בין איך בעטען
„זאַלסט אונז געבען קאַנסטיטוציע...“

ס'האָט געטהאָן דער טהראָן אַ ציטער,
און אַ דונער פון געלעכטער,
האָט אַרויסגעשאַסען פּלוצלינג
פון דעם קעניגליכען גאַרגעל...

„האַ, האַ, האַ, אַ קאַנסטיטוציע!“
האָט געקלונגען דורכ'ן פּאַלאַץ;
„האַ, האַ, האַ, אַ קאַנסטיטוציע!“
האָט געלאַכט דער קריעגס־מיניסטער.

„האַ, האַ, האַ, אַ קאַנסטיטוציע!“
פון דעם האַרעם אָפּגעענטפּערט,
האַבען אַלע זיעכען הונדערט
פּעכיג שוואַרצע יפּהפּיות...

„האַ, האַ, האַ, אַ קאַנסטיטוציע!“
האָט געקייכט די גאַנצע סוויטע,
און אַ יום־טוב איז געוואָרען
אין דער שטאָדט אַדיס־אַבאַבאַ...

.

וואָס עס האָט זיך אויסגעלאָזען
מיט די קאַנסטיטוציע־פלענער,
ווייס איך ניט, נאָר דאָס יא ווייס איך:
יעדען מאַרגען ווען דער נעגוס,

זעהט זיין אויבער-נעגעל-שניידער,
הויבט ער אן משונה לאכען,
און עס דונערט דורכ'ן פאלאץ
„חא, חא, חא, א קאנסטימוציע!“

1906

והללקות און זמזומים

(פון ניו יארקער גהעטא)

הללקות און זמזומים,
צוויי צומישמע נישמען-איסטען,
האבען תמיד זיך געהאמפערט,
און געפיהרט א קאמפף א וויסטען.

קוים נאָר האָט מען זיך באַגעגענט,
הויבען אָן זיך די דעבאטען,
און עס פליהען אין דער לופטען,
הונדערט-פּוּדיגע ציטאטען...

פּייערדיגע אַרגומענטען,
שיסען פון די מויל-קאָנאָנען,
יעדער שאַס באַשמעהט ניט מינדער,
ווי פון זיבען לעקסיקאָנען.

און פון שעקספיר און קאנפוציוס,
און פון האַמער'ס איליאַדע,
און פון גאַרקי און פון רמב"ם,
און פון קאַרל מאַרקס — אודאי.

אַז מען שוינט זיך ניט חלילה,
קענט איהר דאָך פאַרשטעהן ממילא,
אַט כדומה איז אַ ביישפיעל
וואָס מען רופט זיך : לומפ, נבלה,

דראַנג, דובינע, אינגנאַראַמוס,
שאַרלאַטאַן, אומזיסטער עסער,
גנב, שורקע און פאַררעטהער,
אַדער פשוט — מענשענפּרעסער.

אַבער העפליך זיינען ביידע,
ווי פאַר „דזשענטעלמען“ געהעריג ;
וחלקקות זאָגט : „איך בעט דיך,
„פריינד זמזומים, ווער אַזש נהרג...“

און זמזומים ענטפערט פריינדליך :
„ס'איז דער וואונש פון מיין נשמה,
„אַז, מיין זיסער וחלקקות,
„דו זאַלסט געהן אין דער אדמה...“

ווייטער געהט עס ניט חלילה,
כאַטש מען רייסט זיך ווי די העהנער,
דען זמזומים — וחלקקות,
זיינען ביידע עהרען־מענער.

1907

צב צב

דער שקל-איד

(א טיפ פון דער פראווינץ)

עס וואקסען פרוכטען אלערהאנד
אין גרויסען גלות-גארטען,
איהר קענט אין אונזער יענקל-לאנד
געפינען אלע סארטען...

דאך ערשט ניט לאנג האט אויסגעבליהט
אויף אונזער ערד דער פרייער,
א מין, וואס רופט זיך „שקל-איד“ —
א טיפ א שפאגעל-נייער...

עס קומט צו איהם א ציוניסט
און זאגט איהם: „מיסטער זעקעל,
„מיר האבען אייך אויף אונזער ליסט
„פון די וואס גיבען שקל.“

„דער ציוניזמוס וואַקסט פון שעה,
עס ווערט געאַרכייט פלייסג,
„אין אונזער חברה זיינען דאָ
„חוץ אייך שוין צוויי און דרייסיג...“

„דער ענטהוויאַזמוס שמייגט און שמייגט,
„איהר קענט עס לייכט באַמערקען,
„דער ישוב ווערט אַלץ מעהר פאַרצווייגט,
„און דאָן די יונגע מערקען...“

און...“ אבער מיסטר זעקעל לאַזט
אַ וואָרט ניט רעדען מעהר איהם :
„איהר ווילט אַ שקל ? זאָגט עס פראַסט.
„וואָס דרעהט איהר די געדערים ?“

„וואָס טויגען מיר די גאַנצע רייד ?
„איך גיב און שענק אויף אַ לעס...
„אַט איז אַ דאָלאַר, נעהמט און געהט,
„לאַז דאַכטען ס'איז פאַר כלות,

„וואָס דאַרפען האַבען אויף נדן...
„לאַז דאַכטען אויף אַ קירכע...
„דאַרט גיב איך אויך... מיין ליעבער מאַן,
„נאָר דולט ניט — שפאַרט די טרחת...“

1909

א הימלישער איינפאל

ווי אס איך דערצעהל דא איז געשעהן
שוין לאנג צוריק (איך ווייס ניט ווען).
אויף איינעם פון די הימלען אויבען.
איך בין דערביי, נאטירליך ניט געווען,
נאר כ'האב עם אויף דעם „הן“
פון איינעם וואס מען מעג איהם גלויבען.

איך ווייסט דאך (אויב איהר ווייסט ניט דארפט איהר וויסען)
אז ערגעץ אויף א שמערען א געוויסען,
איז דא אן ארט וואו יעדען מאג,
פון פריה ביז שפעט,
געמאכט טאנדעט
נשמות ווערען אויפ'ן שאק...

מלאכים מיט פארשוויצטע פלינגלען,
זיך מיהען פלייסיג, און פארזינגלען
פאקעמען נאכאנאנד,
און שיקען אפ אין יעדעס לאנד,
באשטעלונגען וואס קומען אן,
פון בורא ברוך הוא'ס טעלעפאן...

דער עקספעדיטער, פען אין האנד
(א פלינקער מלאך און א ברענד),
געהט אום און זעהט,
אז אימליכער פאקעט,
זאל ווערען ריכטיג אדרעסירט,
און וואס צום שנעלסטען טראנספארטירט.

און אונטערדעסען, ווי איהר קענט
זיך דענקען, שטארבט מען אימליכען מאמענט,
און פעק נשמות, יעדען אויגענבליק,
אין הימעל קומען אן צוריק,
פארקריפעלט, אלט און אפגעניצט,
מיט פלעקען אלערליי באשפריצט,
און מאט און אפגעבליאקט.

געברויכען די נשמות פון דאס ניי,
געווען וואלט א באטריגעריי,

א זינד אַקעגען אדם'ס קינדער,
און קעגען עהרליכקייט די מינדער ;
דעריבער ווערען זיי פארפאקט,
אין גרויסע קאסטענס ערגעץ אין א הויז,
און זאמלען זיך יאָהר איין יאָהר אויס.

דאָך ענדליך איז געקומען דער טערמין,
ווען אין דעם גרוסען מאַנאַזין,
איז מעהר קיין פלאַטץ ניט כאַטש צוריים זיך,
און אונטערדעסען הונדערטווייז זיך
די אויסגעבראַקטע סחורות מעהרען,
און ס'איז פון זיי ניט לויז צו ווערען...

און פלוצלינג אין דעם הימעל אין דעם בלאַען,
באוויזען האָט זיך מיט אַמאַל אַ גאון,
א מלאך אַ זשעני,
וואָס האָט אָהן מיה,
ענטדעקט אַ פלאַץ אַ פראַסטען,
דאָס אַלט־וואַרג זאָל ניט דאַרפֿען ראַסטען :

„ס'איז טאַקע אמת“ — האָט גע'טענה'ט ער —
„עס וואָלט געוועזען זעהר שווער.

„צו קריגען איינעם וואָס זאָל וועלען,
 „מיט אַלמוואַרג זיך צופריעדענשמעלען,
 „ווען ער קען קריגען עפעס גוטעס.
 „דאָך הערט וואָס אַיך זאָג, און איהר טהומט עס:
 „טהומט קיינעם ניט קיין עולה און קיין רעה,
 „נאָר פשוט מאַכט זיי א'ן השואה.
 „שטאמט איינע און אַ נייע גיט זיי אַלס צוויי,
 „צו דריי, צו פיער, איהר דינגט זיך ניט מיט זיי...
 „איהר האָט גענוג און זייט אים שטאַנד,
 „צו טהיילען מיט דער פולער האַנד...“

דעם מלאך'ס עצה איז געפעלען:
 זינט דאַמאלס ווערען יענע זעלען,
 פאַרצוקערט ווי אַ זיסער ביסען,
 און שטאמט בלויז איינע שפאַגעל ניין,
 האָט יעדער מענש צו צוויי צו דריי
 נשמות — האַלב־צו־ריסען...

1909

פון מעפיסמאפעל'ס ליעדער-בוך

מיט דער צייט זיך בייט דער פויגעל,
מיט די שכירות די חזנות,
מיט די ווינטען און דעם וועמער,
דרעהען זיך די וועמער-פאָהנעם.

און דער עיקר איז צו פֿי ה ר ע ן,
וואו און ווי? דאָס איז ניט וויכטיג;
וואו די סטאָדע געהט, דאָרט פיהר זי,
און דיין וועג איז תמיד ריכטיג...

לאָז זיי מיינען אַז דו פֿרעדיגסט,
אינדער-אמת זאָלסטו ה ע ר ע ן,
שרייב בלויז דאָס וואָס זיי געלוםט זיך,
רוף דאָס אבער אָן באַלעהרען...

האַט דער ים־סוף זיך געשפּאַלמען,
און דו ביזט געווען אַן ע ד ו ת —
שנעל טרומפּיימער אז דאָס וואונדער
בלויז געשעהן דורך דיינע רייד איז...

בלויז ווען ס'טאַגט שוין אַהן אַ ספק,
דאַן ערשט זאָלסטו נעהמען קרעהען,
און דערהויפּט וואוּ ל די וואַגשאַל,
דאַרט זיך זאָל דאָס צינגעל דרעהען...

1909

אייזעליזם

(נאך דעם רוסישען)

רגען ביי א שטרעם,
אן אייזעל האט מען אויפ'ן פראם
געשלעפט מיט שמריק,
נאך ווי באקאנט פון אייביג אן, איז
הערר אייזעלזאָהן אן עלוי אין עקשנות:
ער האט זיך אָפגעשטעלט אין וועג,
און וויל ניט געהן פון פלעק,
כאַטש ניט אַהין און ניט צוריק...

נאַטירליך האט מען ניט געשוינט דעם בחור,
און ניט געזשאלעוועט קיין כבוד,
מען האט געפאסעוועט דעם א...
געשלעפט געריסען די משופרינעם,
און שיער דער'ממית'ט מיט דובינעם,
נאך ס'איז געוועזען אלץ לאבד,

דער סוחר שטעהט מיט וואונדען אויפ'ן פעל,
און וויל ניט ריהרען זיך פון שמעל.

דאן איז א מאן,
געפאלען אויף א פלאץ : —
„איחר געהמט אקארשט דעם תכשיט פאר'ן עק,
„און שלעפט איהם כלומרשט פונ'ם פראם אַוועג,
„און איחר וועט זעהן,
„וואָס ס'זועט געשעהן.“

געזאָגט, געטהאָן,
און קוים האָט אייזעלזאָהן,
אין הינטערטהייל דערפיהלט,
אַז אימיצען זיך ווילט,
איהם ציהען אויף צוריק,
געגעבען האָט ער שנעל אַ בריק,
און אויפ'ן פראם אַרויף מיט זיעג...

1908

דער באַק און דער פּערד

(איבערזעצט פון שפּאַניש)

באַק געשטאַנען איז אַ מאַל,
און צוגעהאַרכט זיך צו דעם זיסען קול,
וואָס פון אַ פּידעל האָט אַרויסגעקלונגען.
פון תּענוג האָט ער אַזש געשפרונגען,
און צו אַ פּערד, וואָס אויך ענטציקט
האַט מיט די טענער זיך געקוויקט
אַזוי מיט שמאַלין זיך האָט דער באַק געווענדט :

„נו, ווי געפעלט דיר, סוס, דער אינסטרומענט?
טאָ ווייס־זשע, ברודער, אַז די סטרוגע־שמריק,
דאָס זיינען די געדערים פון דער ציג
וואָס איז געוועזען מיינע אַ פּריינדין ;

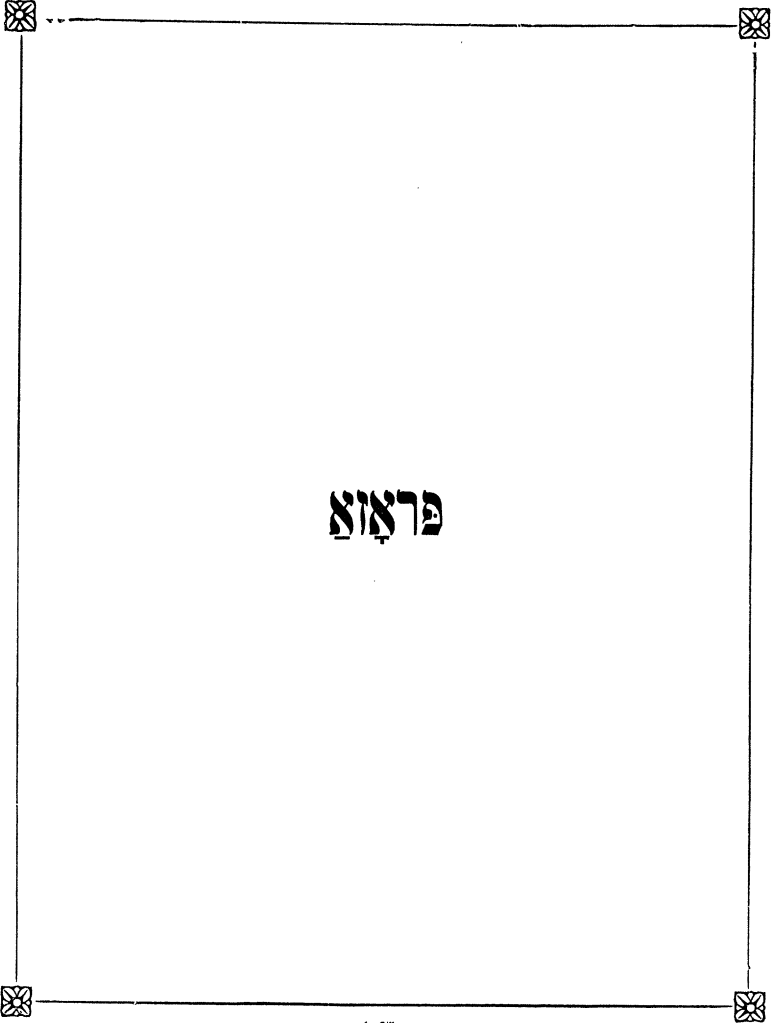
און איך אליין, אָט ווי דו זעהסט מיך, בין
בטוח אויך, אז פון די קישקעס מיינע,
(נאטירליך נאָך מיין פטירה)
ארויסגעהן וועט אַ מעלאָדי אַ פיינע,
וואָס וועט אַריבערשטייגען איהרע.

זיך אומגעדריעהט דער פערד האָט און געזאָגט :
„די סטרונעס וואָלטען ניט פאַרמאָגט,
די קראַפט אַרויסצוגעבען
אַ טאָן אָן איינציגען, אין לעבען,
ווען ניט דער סמיק וואָס שפיעלט אויף זיי,
געמאַכט פון האַאר, וואָס איך
געלאָזען רייסען האָב פון זיך,
מיט שמערצען און יסורים אַלערליי.
איצט שמעה איך און שטאַלציר,
דען אַ דאַנק בלויז מיר,
אַ דאַנק מיין חלק וואָס איך האָב אין סמיק,
געניסט די וועלט די פראַכטפאַלע מוזיק.
דאָך דו מיין פריינד, לעת־עתה,
ביזטו בלויז אַ באַק מיט באַבקעס,
מיט ציגענע און ווילדע האַפּקעס,
דאָס הייסט זיי מוחל, ביזט אַ שמאַטע,
און מוזט ערשט (לויט ווי דו זאָגסט) צומאַכען די אויגען,
בעפאַר דו וועסט צו עפעס מוויגען.“

איך קען אזעלכע מענשען אקוראט,
בעזאנדערס א געוויסען ליטעראט,
וואס שרייבט אז זיין טאלענט,
וואס ווערט ניט אנערקענט,
וועט קריעגען ערשט זיין לויבן,
ווען ער אליין וועט זיין געשמארכען שוין.

1909

ווי האָט ער עס געמיינט?

פארגליווערט אין דער שטילער תמוזנאכט איז געווען די לאַנדשאַפּט.

פאַרשלאָסען האָט זיך הינטער טהיר און טהויער דער וועלט'ס נשמה און האָט געבענקט ביחידות...

און אַרויסגעריסען האָט זיך דורך אַ שפּעלטעלע ווען-ניט-ווען אַ נצוץ פון יענע סוד-הלומות, און אָנגעזעפּטיגט די שטומע לופט מיט רייכע ריחות...

אויפ'ן דעק פון דער סאַזעווקע האָבען זיך די זשאַבעס פאַררוקט, איינע צו דער צווייטער זיך געדריקט: — „איצט מאָר מען ניט קוואַקען!“...

די גרילען האָבען מיט פאַרהאַלטענעם אָטהעם פון זייער בלאַט-באַהעלטעניס, געוואונקען צו די פייער-פליגען זיי זאָלען אויפהערען אומשפּרינגען...

דען עס איז געווען דער מאַמענט פון טיעפען שווינגען ווען די אונגענדליכקייט באַפּרוכפּערט זיך אַליין...

אָבער אויבען נאָהענט פון סאַמע מיטען הימעל, האָט
חוצפה'דיג אַראָפּגעקוקט אַ גרויסע, רונדע, ווייסע פעטע
לַבנָה...

און גערופען האָט זי צו זיך: —

„קוקט מיך אָן, ווי שעהן און רונד איך בין!“...

און קאָקעטיש גערייצט האָט זי מיט איהר בליאַסקע-
דיגען שטראַהלען־פּאַכער דאָ אַ קוסט, דאָ אַ בויס־שפיץ:

— „קוקט אויף מיך! וואָס חלום'ט איהר? ...“

און אַביסעל אָפּגערוקט פון דעם רונדען שרייענדיגען
געזיכט האָט געבליצט דער דימענט־פּונקט פון אַ גרויסען
ווייטען שטערען אַרום וועלכען עס דרעהען זיך ערגעץ אין
דעם הימעל'ס מרחקים, אַ הונדערט זונען־סיסטעמען...

עניות'דיג האָט ער געקוקט, קוים באַמערקען האָט
מען איהם געקענט...

און ער, דאַכט זיך, האָט אויך געזאָגט: —

„וואָס חלום'ט איהר? קוקט זי אָן די גרויסע פעטע

רונדע לַבנָה!“...

ווי האָט ער עס געמיינט? ...

1909

אלי האסאן

(אן אַריענטאלישע מעשה).

דין ען אלי האסאן איז אלט געווען 30 יאָהר האָט ער גע-
וואוסט אויסוועניג יעדע „סורא“ פון דעם הייליגען
קאָראַן און אלע קלוגע און טיעפזיניגע קאָמענטארען
וועלכע זיינען אויפגעוואַקסען אזוי ווי א געדיכטער וואַלד
אַרום דעם נביא'ס בוך אין דעם פערלויף פון יאָהרהונד-
דערטען.

די פאַרוויקעלטסטע רעליגיעזע פראַגען פלעגט ער
קענען ענטשיידען... און זיין מה איז געווען דער נעסט פון
חכמה.

אַבער דורשטיג איז געווען דער גייסט פון אלי האַסאן,
אזוי ווי די ברעגעס פון ניל איידער דאָס וואַסער קומט
זיי צו באַטרינקען, און זיין נשמה האָט געלעכצט נאָך
קענטנים ווי די זאַמדען פון זאהאַראַ לעכצען נאָך רעגען.

דען אלי - האַסאן האָט צו זיך געזאָגט: דער הייליגער
קאָראַן מיט די הייליגע קאָמענטארען לערנען מיך וואָס

איך זאל טהאָן און וואָס איך זאל ניט טהאָן, קלאָר און
דייטליך זאָגען זיי ווי איך זאל זיך פיהרען אין לעבען,
אַבער וואָס איז דאָס לעבען? ...

דאָס געהיימנים פון לעבען האָט ער פארשטעהן
געוואָלט.

דאָן איז אַלי - האַסאָן אין אַ ווייטען מדבר אוועק
און מיט דעם זעלבען חשק מיט וועלכען ער האָט אַמאָל
גע'חזר'ט די הייליגע שריפטען און די ווערטער פון די
געלעהרטע האָט ער איצט זיך באַמיהט זיי צו פאַרגעסען.

דען ער האָט געזאָגט: דער נביא וואָס האָט דעם
קאָראַן פערפאַסט האָט פאַר זיך קיין בוך ניט געהאַט.
און וואו האָט ער זיין חכמה גענומען? וואו איז דער קוואַל
פון וועלכען ער האָט געשעפּט?

און דעם דאָזיגען קוואַל האָט האַסאָן געזוכט ווידער
צו געפינען, און ער האָט געשפירט אזוי ווי פריהער-
שפעטער ווען זיין מח וועט זיין אָפגערייניגט פון אַלץ
וואָס פּרעמדע האָבען דאָרט אַריינגעטהאָן, וועט זיך ערגעץ-
וואו פון דער טיעפענים אויפגענען אַ ברונען און עס
וועט אַרויסשפּרינגען אַ לויטערער, אַ קלאָרער שטראָם;
און דאָס וועט זיין די אמת'ע חכמה...

יאָהרען און יאָהרען האָט ער אין זיין אָפגעזונדערט-
קייט פאַרבראַכט, קיין זאך האָט ער ניט געזעהן, און קיין

זאך האָט ער ניט געהערט. בלויז געוואַרט און זיך איינגעד-
האַרכט צו די געהיימיניסען פון זיין אייגענער נשמה...

דען ער האָט איצט געהאַט א'ן אייגענע נשמה, ניט
די נשמה פון קאַראַן און ניט די נשמה פון די געלעהרטע.
א פרייע און אייגענע איז זי געווען און געטראַכט האָט
זי, אזוי ווי עס וועהט דער ווינד, ווי עס זינגט דער פויגעל...
אַבער די אַלטע פראַנע איז ניט פאַרענטפערט
געוואָרען.

וואָס איז דאָס לעבען? ...

און איין פריהמאָרגען, ווען אַליהאַסאָן איז אויפגע-
שטאַנען פון א'ן אומרוהיגען, שלאָפלאָזען געלעגער, האָט
ער צו זיך אזוי געזאָגט:

דער וואָס וויל אויסלערנען גראָזען און קרייטעכצער,
דער וועט ניט געהן אין אַ זאַמדיג לאַנד, און דער וואָס
וויל אויספאַרשען די שטראָמען וועט ניט געהן אין א'ן
אויסגעטריקענטע וויסטעני, און ווי וויל איך דאָס לעבען
אויספאַרשען, זיך וואַלגענדיג אין אַ פאַרוויסטען אָרט,
וואו דער איינציגער צייכען פון לעבען זיינען די שטומע
שטערען אויפ'ן הימעל, און די הייסע שטראַהלען פון דער
זונן? ...

און אַלי - האַסאָן האָט פאַרלאָזען זיין נזיר-ביידעל,
און איז אַרויס פון דעם מדבר און איז אוועק אין דעם

שעהנעם דופטיגען טהאל פון גאשמיר, אין דעם לאנד
פון רויזען און ציפרעסען און זילבערנע פלוסען.

רייך איז געווען דאָס לעבען אַרום איהם, און ער האָט
עם דורשטיג אַרײַנגעזויגען, אָבער אײַנמאַל ווען ער איז
געלעגען נעבען אַ קלײַנעם וועלדעל און צוגעהערט דעם
זומען פון די קלײַנע פּליגעלעך שפּרײַנגענדיג פון בלאַט צו
בלאַט, האָט ער צו זיך געזאָגט :

מעהר קאָכיג און מעהר רייך ווי דאָס לעבען פון די
שעהנע טהאַלען איז דאָס לעבען פון מענשען, און אויב איך
וױל דאָס לעבען פּערשטעהן, מוז איך געהן וואו מענשען
זײַנען, וואו הונדערט טױזענדער מענשען שטױסען זיך
אײַנער אָן צױיטען...

און צו דער גרויסער שטאָרט אַל־קאַטאַבא איז ער
אוועק, דאָרט וואו די קעמלען ברענגען די וואַנדערער און
די קױפּלייט פון כאַראַסאַן און פון אינדיען, און פון
אַראַביען, וואו די גאַסען שטראָמען מיט מענשען־מאַסען.
— דאָ — האָט ער געזאָגט — וועל איך דעם סוד
פון לעבען דערגעהן.

און צו דעם „טױער פון האַכצײטען“ איז ער אוועק.
און פון פּריהמאַרגען ביז שפּעט אין אַבענד איז ער געשטאַ-
נען און צוגעקוקט, ווי אײַן פּאַאר חתן־כלה נאָך דעם
צױיטען געהט דורך באַגלייט פון לוסטיגע אױסגעפּוצטע
פּרײַנד און באַקאַנטע. צימבלען און גיטאַרען האָבען ניט

אויפגעהערט צו שפיעלען. פרעהליכקייט און געלעכטער
האָבען געשאַלט פון אלע זייטען. און פלוצלינג איז אַ וועל
פון פרעהליכקייט אַריבער איבער זיין נזיר־זעל, און ווען
ער איז שפּעט ביי נאַכט גענאַנגען צו זיין נאַכטלעגער,
האָבען זיך זיינע פּים אזוי ווי טאַנצענדיג געהויבען און
זיינע אויגען האָבען געגליהט, און זיינע באַסען האָבען
געפלאַמט, און איהם האָט זיך געדאַכט ווי דער אויסגע-
שטערענטער הימעל איבער זיין קאָפּ איז איין גרויסע
חופּה, און צימבלען און גיטאַרען און פּויקען הערען ניט
אויף צו שפּיעלען אַ לוסטיגען מאַרש.

און אזוי ווי אַ שוואַרצער פּאַרהאַנג האָט זיך ערגעץ
אויפגעהויבען, און אַ העלע ליכטיגקייט האָט זיך איבער
איהם און איבער אלץ צוגאַסען. און אלע חידות זיינען
געלייזט געוואָרען, און דער אַלטער סוד איז געווען אַנט-
פלעקט.

— דאָס לעבען איז פרעהליכקייט — האָט האַסאַן
צו זיך גע'הורט.

אַבער אויף מאַרנען אין דער פּריה האָט ער זיך
באַדענקט און איז אוועק צו דעם טויער פון די „מצורעים“,
וואו די קרעציגע פלעגען קומען קריגען זייער שפּייז פון
די וועכטער פון דער שטאָרט. שטונדענלאַנג אין ער גע-
שמאַנען און געזעהן ווי די האַלב־נאַקעמע, פון זונן צו-
ברענטע, און פאַרהונגערטע קראַנקע זיינען אָנגעקומען און

אױועקגעגאנגען, טיעף אין זייערע פארצױיפּעלמע אױגען
האָט ער זיך אַרױנגעקוקט, דאָס קרעכצען און דאָס געיאָר-
מער האָט זיך װי װיטריאָל אין זיין אױער אױנגעגעסען.
און װען ער איז שפעט אין אבענד אַהיים געגאנגען,
זײנען זײנע לײפּען געװען צוזאַמענגעדריקט, און אין זיין
ברוסט איז געלעגען אַ שװאַרצער שמערץ. אָבער אַ גרויסע
בױדער ניט געפּיהלמע קראַפט איז פון ערנעץ אין זיין
הערצען אַרױסגעקױאַלען, און שטאַרק האָט ער זיך גע-
פּיהלט... זיך ראַנגלענדיג מיט זיין װעהטאָג און מיט זיין
פּאַרצױיפּלונג האָט ער זיין גבורה דערשפּירט, און זיין
קאַפּ האָט זיך אױפּגעהױבען — ניט פון פּרייד און ניט פון
שטאַלץ, נאָר פון גבורה... די גבורה פון װעהטאָג...

און אַ פּראָסטיג ליכט איז געפאַלען אױף זײנע
מחשבות. דאָרט איז מעהר קײן צױיפּעל און קײן אונ-
װיסענהײט ניט געװעזען.

— דאָס לעבען איז לײדען — האָט האַסאַן אין דער
נאַכט ארױסגערעדט.

אָבער אױף מאַרגען באַגינען איז ער אױעק צו דעם
„טױער פון די קױפּלײט“. דאָרט האָט עס גערוישט און
געקאַכט פון טױזענדער מענשען װעלכע זײנען פון אַלע
פּהױלען פון דער װעלט געקומען דאָ זייערע סחורות
אױסצױיטען. די פּײנסטע זײדגעװעבען פון קאַשמיר,
די שעהן־געשטיקטע טעפּיכען פון פּערויען, די קונציג

אויסגערדרעקסעלטע עלפען־בין ארבייטען פון יאפאן האָט
ער דאָרט געזעהן, און האָט פון זיי ניט געקענט אַראָפּ־
רייסען זיינע אויגען.

— ווי רייצענדר־ליעב דער מענשליכער גייסט אַנט־
פלעקט זיך אין זייד און אין עלפען־בין! און ווי דער
מענשליכער שכל און מענשליכע אונטערנעהמונג ברינגען
די אַלע מענשען־מאַסען צוזאַמען, אום אויסצוטוישען
זייערע אַרבייטען, אום איין לעבען זאָל פון דעם צווייטען
רייכער און שענער ווערען! — אזוי האָט האַסאַן צו זיך
גערעדט.

און ווען ער האָט זיך אַהיים אומגעקעהרט אין
שפעטען אבענד, האָט זיך אַ זיסע רוהיגקייט אויסגעבעט
אויף זיין גייסט, און ער האָט געזאָגט:

— דאָס לעבען איז אויפטהון, און דעם לעבענ'ס
שעהנסטע כלום איז די קונסט.

אַבער אויף מאָרגען פרייה איז ער צו דעם „טויער פון
די מתים“ אַרויסגעגאַנגען, און אַ גאַנצען טאָג האָט ער
צוגעזעהן ווי מען טראָגט איין טויטען נאָך'ן צווייטען,
און ווי עס הערט ניט אויף זיך צו ציהען די רייהע פון
תמיד־נייע אַבלים.

און אַ צובראָכענער, אַ קראַנקער איז ער ביי נאַכט
צו זיין רוה געגאַנגען. אַבער קיין סוד איז שוין געהר
פאַר איהם ניט געווען און ער האָט געטראַכט:

— אלע שטראָמען פון לעבען ציהען זיך און פאלען
אריין אין דעם אוקינוס פון טויט. און וואָס קרומער און
וואָס לענגער דער וועג אלס ערגער, און וואָס גלייכער און
וואָס קירצער דער וועג אליץ בעסער...

פריה באַגינען איז אלי - האַסאָן אויפגעשטאַנען
און איז אַרויס ווייט פון דער שטאָרט... דאָרט האָט ער
מיט די אויגען פון גייסט ווידער געזעהן דאָס וואָס ער
האָט אין די לעצטע פיער טעג, געזעהן מיט אויגען פון
פלייש — און זיין אַלטע אומרוה איז צוריקגעקומען.

פון בילד צו בילד האָט זיין נשמה געוואַנדערט, אין
קיינס האָט זי ניט געזעטיגט... און די בילדער זיינען
געווען אזוי אויסגעשטעלט אז קוקענדיג אויף איינעם
האָט זי דאָס אַנדערע ניט געזעהן, און געוואוסט האָט זי אז
קיינס פון זיי איז ניט פאַלקאָמען, און אז אלע צוזאַמען
מוז זי זעהן אום צו פאַרשטעהן...

און אלי - האַסאָן האָט דעם קאָפּ אַרונטערגעבויגען
צווישען זיינע קניע און איז אָפגעזעסען זיבען טעג און
זיבען נעכט און האָט געוויינט:

— וועל איך ווען'ס איז די אלע בילדער צוזאַמען
זעהן אום צו פאַרשטעהן דעם גאַנצען, דעם פולען סוד
פון לעבען? —

אין איין שטילע נאַכט האָט זיך אזוי ווי אַ ווייבע
האַנד אַרונטערגעלאָזען און האָט איהם אוועקגעטראָגען הויך,

הויף איבער די וואַלקענס און דאן האָט ער דערשפּירט
ווי זיין אויג זעהט אין אלע ווייטקייטען, און אין אלע
ריכטונגען אויף איין מאָל.

און ערגעץ אַ שטימע האָט געזאָגט : —

„קוק און זעה אלץ אויף אַמאָל.“

און אלץ אויף איין מאָל האָט ער געזעהן... דעם
שמערץ פון די מצורעים און דעם טאנץ פון די גליקליכע,
דאָס האַנדלען און דינגען פון די קויפלייט, די ענטציר-
קונג פון די קינסטלער און קונסט־קענער, און דעם טרויער
און דעם יאוש פון די אבליים...

און אלצדינג צוזאמען האָט זיך אויסגעמישט און איז
געוואָרען איין גרויסע פּוסטקייט...

און דאן האָט אַליי־האַסאָן אויפגעהערט צו זעהן אויף
אייביג. דער טויט־פּראָסט איז אַרום זיין האַרצען געלעגען.

1909

ווי מען קוקט

עס איז געווען בין השמשות...
דער שענער, שטילער, בשמים'דיגער זומער-אבענד
האָט זיך לאַנגזאַם אַרונטערגעלאָזען אויף די פעלדער און
די לאַנקעס... גראָזען און בויען האָבען זיך קוים, קוים
געהאַידעט, מיט דער האַלבי-שלומערדיגער, האַלבי-וואַכעדי-
גער באַוועגונג פון פאַרשלאָפענע קינדער-ליפען... די לופט
איז געוואָרען אַלץ גראָער און ווייכער און צערטליכער.
דער מזרח-הימעל איז געוואָרען טונקעלער און בלאָער, און
אין מערב, האָט אַ גאַנצער וואַלקען-אַרקעסטער זיך פאַנאַנ-
דערגעשפּיעלט, אין אַ ווילדער פאַרבען-סימפּאָניע פון
גאַלדען-געל, פּייער-העל, פּורפור-רויט און גרינליך-
נעבעלדיג...

זאַלבע-צווייט האָבען זיי שפּאַצירט אויף אַ שמאַלען
שטענעל, איינגעצאָהמט פון ביידע זייטען מיט הויכע קאָרן-
זאַנגען וואָס האָבען, זיך וויגענדיג, איינער דעם צווייטען
געקוסט „גוט - נאכט“...

און איינער פון די צוויי האָט געזאָגט :
„זעה ווי עס גלאַנצט און גליהט, און שימערט און
„שעמעריט, דאָס הימעל־בעט פון דער ליכט־מלכה, דער
„זונן... די קיסענס זיינען פון גאָלד־סאַמעט אַרומגעזוימט
„מיט פּורפורנעם בראַקאַט... די פּאַרהאַנגען זיינען פון
„גרינעם אַטלאַס אַרומגעקניפט מיט אַראַנזש־פּרענז, און
„קופּער־פּאַרביג איז דער צודעק פון איהר נאַכטלענגער...
„ווי שעהן דאָרט איז אוואו די געמין שלומערט...“
דער צווייטער האָט אַ קוק געטהאָן צום מערב אין
געזאָגט :

„קענטיג, מאַרגען וועט זיין אַ שטורעם...“

1906

צוריק אין טהאל

הויך אויף די בערג האָט ער זיין וואוינהנונג געמאַכט,
ווייט פון די נידריגע טהאל־ברואים האָט ער לעבען
געוואָלט....

צו וואָס האָט ער ז י י באַדאַרפט ? וואָס האָבען
ז י י איהם געבען געקענט ?

א גאַנצע גרויסע וועלט האָט ער אין זיין ברוסט
געטראָגען און געבעל־קנוילען פון נאָך ניט באשאַפענע
וועלטען האָבען זיך געראַנגעלט און געדערענגט אין זיין
מוח, און איהם מיט פרייד און לעבען אָנגעפילט... מיט דער
פרייד פון אונערליכקייט, מיט דעם לעבען וואָס האָט ניט
קיין סוף...

אין זיך האָט ער די פאַרגאַנגענהייט געטראָגען,
בולט און ליכטיג איז פאַר איהם די צוקונפט געוועזען...
זיינע געדאַנקען זיינען געווען שלייפען שענע וואָס האָבען
צוקונפט מיט פאַרגאַנגענהייט האַרמאָניש געקניפּט....

א פונקעלדיגער, שפריצענדער ניאגארא פון שטראהל-
שטראמען איז ער געוועזען....

און ארום האבען קליינע באשעפעניסען געווויעט.
א ל י י ן צווישען זיי איז ער גענאנגען — א דיעז
צווישען מוראשקעס...

וואָס האָט ער מיט זיי צו טהאָן געהאַט? ...

אָבער אַרום האָט געשוויבעלט און געגריבעלט, און
זיין בליק איז אויף דעם הויפּען פון די מוראשקעס
געפאלען... און די מיליאָנען-מאַסע פון די קליינציניקע
ברואים'לעך האָט זיך איהם ווי איין גרויסע באשעפעניס
אויסגעווויען...

און זי האָט שוין געקענט מיט זיין גרויסקייט זיך
מעסטען... אין איהר האָט ער זיין פאַסענדע פּאָאר געפּר
נען, מיט איהר האָט ער זיינע גרויסע אוצרות טהיילען
געקענט...

אָבער זיינע אַרויסגעלאָזענע שטראַהלען האָבען זיך
אָפּגעשלאָגען אָן די קליינע שוואַרצע מוראשקע-קעפלעך,
און האָבען זיך צוריקגעקעהרט צו איהם — באַפלעקטע,
מטושטש'ע, דונקעלע...

אין די אינזעקטען-געהירענס איז דאָס ליכט ניט
אריינגעדורנגען, אָבער וואָס האָבען זיי פון זיינע שטראַהל-
פּעדעס געמאַכט? ...

זיי האָבען דרינען מוראַשקע - גיפּט אַרײַנגעט האָן.
דאָס איז געווען זייער ענטפער... זייער נקמה פאַר
וואָס ער איז אַ ריעז...
און ער האָט דעם גיפּט פון די מוראַשקעס גערופען
„צווייפעל“...

און דאָן האָט ער דערזעהן אײַנצעלנע, נבזה'דיגע
ערד־קריכער... קליינע שוואַרצע פינטעלעך האָט ער געזעהן
און דאָס גרויסע באַשעפעניס האָט ער מעהר גיט
געזעהן...

אַבער דער מוראַשקע־גיפּט האָט ערשט זיין אַרבייט
אַנגעהויבען... אין איהם האָט זיך גענומען אזוי נוי איינ־
שרומפען, אײַנציהען און קלענער ווערען און אַ ווילדע
מורא איז איהם באַפאַלען...
„איך וועל אַ מוראַשקע ווערען“ — האָט ער גע־
ציטערט.

דאָן איז ער אין די בערג אנטלאָפּען...
דאָרטען זיינען די אַדלערס זיינע חברים געוועזען, אין
די שטורעם־וואָלקענס האָט ער קאמעראַרען געפונען...
לויטער און ליכטיג האָט זיך זיין שטראַהלען - וועלט
אַפגעשפּיעגעלט אויף די ווייטע ווייסע גלימצערנדע שנעע־
פעלדער, און אָן טהאַל האָט ער פאַרגעסען.
איינער פון זיין מין איז ער געווען, אַבער וועמען
האָט ער באַדאַרפט?...

קרעפטיג זיינען זיינע גליעדער געוועזען, די בארג
לופטען זיינען באַלזאַם־טראַנקען, דאָס וואַסער פון פעלזען
קוואַל אַ נעקטאַר פון הימעל, און די באַרג־געוויקסען
קוויקענדע שפייזען געוועזען...
אַבער די אַלטע מורא איז פאַמעליך ווידער צוריק
געקומען.

„בין איך ניט אַ מוראַשקע?“ — האָט ער שוידערני־
דיג געפרעגט זיך.

און אָפט ווען ער פֿלעגט שמעהן אויף אַ שפיציגען
פעלז, אין דער ווייטער באַרג־איינזאַמקייט אין מיטען פון
זיינע אייביגקייט־געדאַנקען, אין מיטען פון זיינע אונ־
ענדליכקייט־טרוימען פֿלעגט איהם אַ שווינדעל באַנעהמען..
דער פעלז אונטער זיינע פיס האָט זיין פעסטקייט פאַרלאָ־
רען, און דער אָדלער וואָס האָט זיך הויך איבער איהם
אין דעם בלויען עטהער געקרייזט האָט אין איהם זיינע
רונדע ליכטיגע אויגען אַריינגעלאָזען און האָט איהם מיט
די בליקען טהאַל אַראָפֿצו געשטויסען...

„דו ביזט אַ מוראַשקע“ — האָט ער אין די בליקען
געליענעט. — „דיך שווינדעלט... דען דאָ קענען זיך בלויז
אויפֿהאַלטען אַזעלכע ווי איך, וואָס האָבען פֿליגלען...
אַזעלכע ווי איך, וואָס קענען זיך צו די שטערען אויפֿ־
הויבען...“

„דו ביזט ניט שטאַרק גענוג פאַר דאָס באַרג־לעבען“ —

זאָט דער ווינד איהם גדלות/דיג־שפעטיש פאַרבייגעברומט
— „די בערג זיינען פאַר אזעלכע ווי איך, וואָס טראָגען
זיך פון איין עק וועלט צום צווייטען, און דאַרפֿען קיין רוה
און דאַרפֿען קיין חבר'שאַפט ניט...“

און קלענער איז ער געוואָרען און זיין אַנסט איז
געוואַקסען און זיין איינזאַמקייט האָט איהם גערירקט...
„איך ווער אַ מוראַשקע“ — האָט ער, זיך טרויסלענר
דיג, געמורמעלט.

און שוואַכער וואָס אַ טאָג זיינען זיינע אברים געוואָר-
רען... די אָדלערס און די וואַלקענס האָט ער ניט מעהר
פאַר קאַמעראַדען באַטראַכטעט... ער האָט זיך פון זיי
באַהאַלטען.

און דאָן האָט ער גענומען ביינקען נאָכ'ן טהאַל און
שפּעטער — נאָך די מוראַשקעס...

„דאָרט וועל איך כאָטש חבר'שאַפט געפינען“ —
האָט ער געזיפּצט — „קליין וועל איך זיין, אָבער אלע
זיינען קליין.“

„און אַ מיטגליעד וועל איך זיין פון דער פאַמיליע
פון מוראַשקעס. ליעב האָבען וועלען זיי מיך, ווייל איך
בין איינער פון זיי.“

„און ווען איך בין גלייך מיט זיי און קריך אויף דער
ערד ווי זיי און לעב אין מוראַשקע־נעסט ווי זיי, דאָן
וועל איך זיי דערצעהלען ווי גרויס איך בין אַמאָל געווען...“

„א זכות וועט עם מיר זיין און פריינד וועל איך
האָבען....“

דאן איז ער אין טהאַל אַרונטער און אַ מוראַשקע
געוואָרען — אַ מוראַשקע מיט אַ יחוס־בריעף....

1909

דער עפעל-בוים

דער מלאך, וואָס איז ממונה אויפ'ן וועטער, האָט אונז געמאַכט אַ סורפריז.

מיר האָבען זיך נאָך מבין געווען אויף וואַכען און וואַכען פון פרעסט, פון שנעען, פון זאווערוכעס און קאַלטע רעגענס, — און מיט אַמאָל איז געוואָרען פריהלינג.

וואָס אַ טאָג, איז דער הימעל געוואָרען אַלץ אויסגע-לייטערטער, די זונן האָט געוואַרעמט אויף מאַיאָווען שטיי-גער, לויליכע ווינדען האָבען געגלעט דאָס פנים, און די נעכט זיינען געווען בלאָ און אויסגעשטערענט.

צוערשט האָט מען זיך געוואונדערט, געפרעגט קשיות: „סטייטש, עס איז דאָך די סאַמע ווינטער-צייט, ווי קומען אַזעלכע פריהלינג-וועטערס?“ — און פול מיט ניט-צוטרוי האָט מען זיך געריכט, אז אַט-אַט וועט אַרויס-פאלען אַ קאַלטער שנעע און עס וועט זיך ווידער אָנהויבען דאָס מאוס'ע ווינטער-לעבען.

אַבער, איין וואָך, צוויי, דריי זיינען פאַרגאַנגען, און

מען האָט אויפגעהערט צווייפלען, מען האָט אָנגעהויבען זיך צופאַסען צו דער נייער פרייהלינג־צייט. אין הויז זיינען פאַרשוואונדען די אויווענס, פענסטער האָבען זיך געעפענט, די לייכטע, העל־קאַלירטע זומער־קליידער האָבען זיך באַוויזען, און דאָס לוסטיגע, אָפענע גאַס־לעבען פון זומער האָט גערוישט אומעטום.

די בוימער, הפנים, האָבען וועניג אמונה געהאַט, האָבען זיך גע'ישוב'ט, צי עס איז נאָך ווינטער, צי עס איז טאַקע אין דער אמת'ן פרייהלינג און ליתר בטחון געבליבען עכט־ווינטערדיג.

פון דעם טעגליך גרינער־ווערענדיגען גראָז פלעגט אָפט אונזער בליק ניט־ווילענדיג זיך אַרויפגליטשען צו דעם נאַקעטען צווייגען־סקעלעט, וואָס איז געשטאַנען פאַר דער טהיר. א'ן עפעל־בוים איז דאָס געווען.

פאַר וואָס בליהט ער ניט? וואָס וואַרט ער?

ניט שוין־זשע מיינט ער, אז ער איז קליגער פון אַלעמען?

און דער בליק איז געווען אַ פאַרוואַרף צום בוים, אַ פאַרוואַרף פאַרוואָס ער האַלט זיך פון דער ווייט. די שמחה פלעגט ער צושטערען.

פאַרוואָס גלויבט ער ניט אין פרייהלינג? — פאַרוואָס בליהט ער ניט?

און די זונן פלעגט איהם טאָג פאר טאָג לאַסטשען
האַלב־פריינדליך, האַלב־ברוגז'דיג: „וואָס עקשן'סטו
זיך?“

און די וואַרעמע אינטימע ווידערטלעך פלעגען איהם
טשוכען: „פאַרוואָס גלויבסטו ניט?“

און איין שוואַלב נאָך דער צווייטער פלעגט זיך
אַפּשטעלען אויף איהם מיט אַ קינדערשען פּיפּס: „פאַר-
וואָס בליהסטו ניט?“

האַבען די פאַרוואורף־בליקען, האַבען די שטראַהלען,
האַבען די שוואַלבען געווירקט?

דער בוים איז מיט אַמאָל געוואָרען ווייס.

ער האָט געפאַלגט און האָט זיך פונאַנדערגעבליהט.

ענדליך האָט דער עפעל־בוים מסכים געווען אויפ'ן

פרייהלינג.

דאָס פרייהלינג־לעבען האָט געקריגען די בעשטעטי-

גונג פונ'ם עפעל־בוים.

מענשען האַבען געפליקט ווייסע בליהונג־בלעטלעך

און זיך געשטאַכען צו דעם לאַץ.

האַבען זיי זיך געפרעהט, וואָס זיי האַבען געקראָגען

אַזא שטאַרקען בעווייז אויף פרייהלינג? האָט זיי הנאה

געטהאָן, וואָס דער עפעל־בוים האָט זיך געלאָזט איבער-

ריידען און דענקט ווי זיי דענקען?

און איין טאָג איז פאַרבייגעגאַנגען א'ן אַלטער גערט'

נער און האָט אַ קוק געטהאָן אויף דעם שענעם בליהונג
מאַנטעל פּונ'ם עפעל־בוים און האָט געשאַקעלט מיט'ן
קאַפּ: —

„ער וועט מיט זיינע עפעל באַצאָהלען... ער האָט
זיך געלאָזט פאַרפיהרען“...

און אין אַ וואָך אַרום איז דער גאַנצער פרייהלינג
פאַרשוואונדען, אַ קאַלטער צפון־ווינד האָט זיך אַרויסגע-
רוקט פון ערגעץ־וואו, שוואַרצע שנעע־מעוברת'ע כמאַרעם
האַבען זיך געצויגען און געצויגען ווי שפיטאַל־וועגען אין
אַ גרויסער מלחמה.

און אַ קאַלטער שנעע איז אַרויסגעפאַלען, און דער
יוינטער־שטורעם האָט געהוילעט מיט טייוועלשען נצחון:
„פרייהלינג איז נאָך ווייט“...

מענשען האָבען זייער פרייהלינג־שטימונג צוגלייך
מיט זייערע זומער־בגדים ווידער פאַרפאַקט, צוריק אָנגע-
טהאָן די אַלטע דיקע מאוס'ע מלבושים, זיך פאַררוקט אין
הויז און באַשלאָסען, אַז עס איז ווינטער.

און דער עפעל־בוים איז געשטאַנען וויים — וויים
פון שנעע — און האָט זיך געוויגט און געבויגען, ווי ער
וואָלט עמיצען געזוכט. האָט ער די מענשען געזוכט, צי די
שטראַהלען, צי די שוואַלבען, צי די וואַרעמע ווינדטעלעך?..
און אין פענסטער, דורך די האַלב־פאַרפאַרענע

שויבען, האָט ער אַרײַנגעקוקט מיט אַ פאַרוואַרף, מיט
תרעמות :

„איך וועל מיט מײנע עפעל באַצאָהלען... איך האָב
זיך געלאָזט פאַרפיהרען“...

1907

משה רבינו'ס מויט

(פון א מדרש).

און ווען משה האָט געזעהן אז עס איז נגזר געוואָרען אויף איהם ער זאָל שטאַרבען, האָט ער זיך אין טרויער-קליידער איינגעוויקעלט, האָט זיינע גרויע לאַקען מיט אַש צוגעדעקט און האָט גענומען מתפלל זיין פאר גאָט. און זיין שטים איז געווען אזוי שטאַרק אז איבער דער גאַנצער ערד האָט זי אָפּגעהילכט, און דורך אלע זיבען הימלען האָט זי געליארעמט און גע'רעש'ט... פון איין פלאַנעט צום אנדערען האָבען זיינע ביטערע תחנונים זיך געטראָגען, פון איין שטערען צום צווייטען האָבען די ווערטער פון זיין תפלה געשטורעמט... ביז די פעסטע זיילען פון דער וועלט האָבען זיך פון אימה געטרייסעלט און ערד און הימעל האָבען ציטערנדיג געפרעגט:

„איז אונזער לעצטער טאָג געקומען? וויל דער בורא אונז פּערניכטען, און בעשאַפען די וועלט פון דאָס ניי?״

און א פארבארגענער קול ווי א מעכטיגער מדבר-
שטורעם האָט זיי אן ענטפער אַרויסגעברילט :

„אייער צייט איז נאָך ניט געקומען... אבער עס
איז געקומען די שעה ווען דער פראָפעט משה זאָל
שטאַרבען...“

און א באַפעהל איז אַרויסגעגעבען געוואָרען ביי איט-
ליכען טהויער פון איטליכען הימעל, אז משה'ס געבעט
זאָל ניט דורכגעלאָזען ווערען, ווייל פאַרזיעגעלט איז דער
גורדין אז ער מוז פון דער וועלט געהן...

אָבער העכער און הילכיגער און ריהרענדער איז געוואָ-
רען דאָס געבעט פון דעם אַלטען נביא און האָט מיט
געוואַלט זיך געריסען דורך די אָפענע טהירען פון הימעל...

צושראַקענע, פאַרוויינטע זיינען די מלאכים-וועכטער
פאַר גאָט'ס שטוהל געקומען, געכליפּעט האָבען זיי :

„האַרר פון די וועלטען, די טהרערען און תפילות
פון משה'ן זיינען ווי בלאַנקע שניידענדע שווערדען, זיי
רייסען זיך מיט שטורעם-מאַכט דורך דעם הימעל-טהויער,
צו דיין טהראָן ווילען זיי אַרויף... און די אראַלים און די
שרפים שטעהען און וויינען און האָבען ניט דאָס האַרץ זיי
ניט אַריינצולאָזען.“

און א באַפעהל איז אַרויס צו פאַררינגלען די טהויערן
פון אַלע הימעלען און די שלעסער צו פאַרזיגלען...

אָבער צו גאָט'ס אויער זיינען דאָך אָנגעקומען די
ווערטער פון משה'ן :

„רעגירער פון דער וועלט! — ווער ווי דו ווייס
„וויפיעל איך האָב געליטען, וויפיעל בלוט פון מיין האַרצען,
„וויפיעל מאַרד פון מיין קאָפּ איך האָב אָפּגעגעבען אום
„דאָס פּערשקלאַפּטע פּאָלק ישראל דייע געזעצען צו לער-
„נען, אום אין זיי גלויבען און גערעכטיגקייט טראָפּענס-
„ווייז אַרײַנצוטריפען, אום זיי אין נויט און אין לײדען צו
„שטאַרקען, אום זיי דורך דער לאַנגער וויסמע צו פיהרען...
„מיט פאַרשפּרעכונגען פון דעם שענעם לאַנד וואָס דו
„האַסט פאַר זיי, האָב איך זייער מוטה אויפּגעהאַלטען און
„און קיינעם האָב איך אין דיין צוואַג צווייפלען ניט
„געלאָזט...”

„איצט זאָנסטו צו מיר: „דו זאָלסט דעם ירדן ניט
„אַריבערגעהן! אַלע וועלען קומען אין דאָס געבענשמע
„לאַנד, נור דו ניט.”

„גאָט פון גערעכטיגקייט, איז דאָס מיין לוי? איז
„דאָס מיין געצאָהלט פאַר פּערציג יאָהר פון גאָטספּאַרכטיג-
„קייט, פון טרייער איבערגעבונג צו דיר און צו דעם פּאָלק
„וואָס דו האָסט אויסערוועהלט?”

אָבער גאָט'ס שטים האָט געענטפּערט :

„דיין גזרדין איז פּערויעגעלט...”

און ווייכער און וויינענדיג האָט דער פּראָפּעט
געבעטען :

„אויב איך קען ניט דאָס שענע לאַנד מיט מיינע אויגען
„זעהן, אויב עס איז מיר ניט בעשעערט צו הערען מיט
„מיינע אויערען דעם ווינד וואָס רוישט אין די בליהענדע
„בוימגערטנער פון כנען, אויב איך מוז שטאַרבן אויף
„דער זייט פון דעם ירדן, דאָן לאָז מיך באַטשט טויטערהייד
„קומען אין מיין געליעבט לאַנד, לאָז מיינע טויטע
„גליעדער אַריבערטראַגען אַהין וואו די פּאַטערס
„פון די שבטים רוהען... זיינען ניט די ביינער פון יוסף?
„אַריבערנעבראַכט געוואָרען פון מצרים אין כנען?“

אַבער די שטים האָט געענטפּערט :

„ווען יוסף איז געקומען, אַ ווילד־פּרעמדער, אַ פּער־
„יאַנטער, אַן אונגליקליכער אין פּרעה'ס לאַנד, האָט ער
„געזאָגט אז ער איז אַ איד, אַן אייניקעל פון
„אַברהם, אַ זוהן פון יעקב... ניט פּערליקענט האָט ער
„זיין שטאַם. האָסט דו דאָסזעלביגע געטהאָן ווען דו ביזט,
„לאַנג, לאַנג צוריק, אָנגעקומען אין מדין? האָסט דו ניט
„דעמאָלט פאַר די ווילדע געצענדיענער דיין יחוס פאַר־
„שטעלט?“

און משה האָט ווייטער געוויינט :

„אויב איך מוז שטאַרבן, אויב איך קען אויף דער
„וועלט ניט זיין מעהר אין געשטאַלט פון אַ מענשען,

„לאַמיק לעבען אין דער געשטאַלט פון איינעם פון די ינע
„פיעלע ברואים וואָס לויפען פריי אין וואַלד אַרום, און
„עסען די זאַפטיגע קרייטער און טרינקען פון די קלאַרע
„פרישע קוועלכלעך, און קוויקען זיך מיט דיין וועלט...”

„ניט בעט!“ האָט די שטימע געענטפערט.

און דער פראָפעט האָט וויעדער געוויינט :

„פערוואַנדעל מיך אין אַ קליין פויגעלע כאַטש,
„וואָס פליהט לוסטיג פון איין עק הימעל צום צווייטען,
„וואָס קלייבט זיינע קערנער בייטאָג און געפינט זיין רוה
„ביינאַכט אין זיין נעסט אויף אַ שפיץ פון אַ בוים, פון
„וואַנען ער קען דינע בלויע הימלען זעהן און דינע שענע
„שטערען אַנקוקען...”

„ניט בעט!“ האָט די שטימע וויעדערהאַלט.

אַבער די זון און די לבנה האָבען משה'ס שמערץ ניט
געקענט צוקוקען, און פאַר דעם כסאַ הכבוד זיינען זיי
אַרויפגעשטיעגען און האָבען געזאָגט :

„באַשעפער פון ליכטיגקייט! מיר קענען דעם וועהר
„טאָג פון דעם גרויסען פראָפעט ניט צוועהן מעהר... מיר
„וועלען צו שיינען אויפהערען, מיר וועלען אונזערע
„שטראַהלען אויף דער ערד ניט אַרונטערשיקען, אויב דו
„וועסט איהם דאָס לעבען נעהמען...”

און צאָרניגע ווייס־פייערדיגע פילען האָט דאָן נאָט

אין די זון און אין די לבנה אריינגעשאסען, און ווערטער
אזוי ווי בליצען האָבען אַרויסגעפלאַקערט פון כביכול'ס
מויל:

„איהר האָט צוגעזעהן ווי מען האָט זיך צו אייך
געבוקט, ווי מען האָט מענשען־קרבות געאַפּפּערט צו
„אייך און דער פּערשוועכטער כבוד פון דעם אמת'ן איינ-
„ציגען באַשעפּער אייערען האָט אייך ניט געקימערט, און
„איהר האָט אייער שיינ ניט צוריקגעהאַלטען. און איצט
„וויילט איהר צוליעב אַ מענשען, צוליעב אַ ילוד־אשה, מוין
„באַפּעל ווידערשפּענסטיגען?...”

און ווען משה האָט זיך נאָכדעם געווענדעט צו דער
זונן און צו דער לבנה זיי זאָלען זיינע שתדלנים זיין, האָבען
זיי איהם געענטפּערט:

„מיר האָבען פאַר זיך אַליין צו בעטען, דען אונזער
„ליכט וועט אויך אַמאָל דונקעל ווערען, און פאַרשוואַנדען
„זוערען וועלען מיר אויף דעם אַלמעכטיגען'ס באַפּעהל...”
און צו די שטערען און די פּלאַנעטען האָט משה זיך
געווענדעט זיי זאָלען בעטען פאַר איהם, אָבער טרויעריג
איז זייער ענטפּער געווען:

„מיר האָבען פאַר זיך אַליין צו בעטען, דען אָנגעשרי-
„בען איז אַז די שטראַהלענדע קערפּערס פון הימעל וועלען
„ווי שטויב צוריעבן ווערען, ווען זייער צייט וועט קומען...”

און צו די הימלען און צו דער ערד האָט זיך משה
געקעהרט, אָבער קאָלט איז זייער אָפּזאָג געווען :

„מיר האָבען פאר זיך אַליין צו בעטען. דען די
„הימלען וועלען ווי רויך צוגעהן און די ערד ווי אַ קלייד
„צוקריבען ווען זייער שעה וועט קומען.“

און צו די בערג און צו די הויכע פעלזען איז משה
געגאנגען, אבער בעטריבט האָבען זיי איהם אַ תשובה
געגעבען :

„מיר האָבען פאר זיך אַליין צו בעטען. דען באַ-
„שטימט איז פון אויבען, אז די בערג זאָלען אונטערנעהן
און די פעלזען זאָלען כלה ווערען.“

דאָן איז צו דעם ברויזענדען און קאָכיגען ים געגאנגען
משה מיט זיין געבעט.

און די וועללען האָבען געשוימט און גערודערט,
האָבען זיך ווי הויכע טהורעמס אויפגעשטעלט, זיינען ווי
שטאָלצע ריעזען אויפגעשפרונגען, און מיט טומלענדען און
רוישענדען שפּאָט האָט דער ים געענטפערט :

„ביזטו ניט דעריעניגער וועלכער האָט דעם ים
„געשפּאָלטען, וועלכער האָט באַפויהלען די וואַסער-
„שטראָמען צו אַנטלויפען און דיין ווילען איז געשעהן ?
„ביזטו דו ניט מעכטיגער פון מיר געוועזען ? האָסטו דו
„ניט מיט דיין שטעקען די אינדען צוטהיילט ? איך האָב
„זיך פאר דיר אין שרעק צונויפגעקנוילט, איך האָב פאר

„דיין ליכטיגען פנים מורא געהאט, די שטראהלען פון דיין
„שטערן האָבען מיך מיט פחד פאַריאַגט — און איצטער
„וויילסטו איך זאָל דיך רעמען?...”

און דער אמאָליג שטאַלצער נביא האָט מיט געד-
שטיקטע טהרערען געמורמעלט :

„דער קעניג פון דער וועלט, פון דער ערד, און פון די
„וואסערען בין איך דאַמאָלס געוועזען, די שליסלען פון
„הימעל האָב איך אין דער האַנד געהאַלטען, דער סצעפּטער
„פון גאָט איז אין מיינע פינגער געווען... די וואַלקען
„האָבען מיין שליחות אויסגעפיהרט, די בערג האָבען גע-
„ציטערט פאַר מיר, די ווינדען זיינען מיינע משרתים
„געווען... אבער שוואַך און אָהן מאַכט בין איך איצט...
„און מיין וואָרט האָט קיין האַפּט ניט און די טהויערן פון
„הימעל זיינען פאַר מיינע תּפּלות פאַרשלאָסען...”

אַבער דער ים האָט מיט נקמה די וועללען געבראַכען
און האָט פון דעם נביא געשפּאַט...

און צו דעם לייב־באַדיענטען פון גאָט, צו דעם מלאַך
מטטרון איז משה געגאַנגען און האָט זיין הילף געבעטען.

מיט שטראַהלענדע ליעבשאַפט, מיט ווייכען מיטלייד
האָט דער הויכער מלאַך זיינע ברייטע שנעע־ווייסע
פלינגלען געטרייסעלט און האָט זיין ליכט־באַקרוינטען קאַפּ
צו דעם אַלטען פּראָפעט געבויען, און אַ טהרער ליכטיג און

דופטיג איז פון מטטרוני'ס אויג אויף דעם נביא'ס האָאר
געפאלען:

„נביא הייליגער, צו וואָס נאָך לעגסטו אזוי די
„וועלטען איין? פון הינטער דעם פאָרהאַנג, פון וואו עס
„זיצען די הימעלשע ריכטער פארנומען האָב איך: „משה
„מוז שטאַרבען“, און דו געבעט וועט ניט צוגעהערט
„ווערען...“

און אַ ווילד־פאַרצווייפעלטער קרעכץ האָט זיך ארויס־
געריסען פון משה'ס טיעפסטען הערצען... ביטערע גע־
שרייען זיינען ארויס פון זיין מויל, ביז די שכינה האָט
זיך מיט אַ וואָלקען פון צאָרן פאַרצויגען, און דער גאָט פון
גערעכטיגקייט און ראַכע האָט בייז אויף דעם וויינענדיגען
נביא געקוקט...

אַבער משה האָט געכליפּעט:

„ביזט דו בלויז דער גאָט פון גערעכטיגקייט?
„טראַגסט דו ניט די קרוין פון מיטלייד און באַרמהערציג־
„קייט, פון פאַרנעבונג און פון ליעבשאַפט?“

מילדער האָט דאָן געבליקט דאָס אויג פון כביכול
און אַ שטים פעסט ווי אַ פעלז און לינד ווי פריהלינג־זוינד
האָט געענטפערט משה'ן:

„ווען דאָס פאַלק וואָס דו האָסט פון מצרים ארויס־
„געפיהרט, האָט אין מיינע אויגען זיך פאַרזינדגט און איך
„האָב זיי באַשלאָסען צו פאַרניכטען, ביזט דו אויף דינע

„סני געפאלען, געיאָמערט האָסטו איך זאָל זיי פאַרצייהען,
 „און איך האָב מיין באַשלוס פון דיינעטוועגען געענדערט,
 „און איך האָב מיין באַפעהל־וואָרט צוריקגעצויגען... און
 „דיין ווילען איז געשעהען קעגען מיינעם. — ווילסטו איצט
 „וויעדער אויספיהרען קעגען מיך? אָדער ווילסטו דיין
 „אַמאָליגע תּפּלה צוריקנעהמען, מיין דאַמאלסדיגען באַ-
 „שלוס באַשטעהען לאָזען, כדי איך זאָל מיין איצט י-
 „גען ענדערן? — אויב דו ווילסט עס, דאָן וועסטו דיין
 „אייגען לעבען געשענקט קריגען, אָבער דיין פּאָלק, דיין
 „זינדיג פּאָלק וועל איך פאַרניכטען, און דאָ אין דעם
 „טדבר וועלען זיי אַלע אונטערגעהן.“

אָבער אויפגעשפרונגען איז משה ווי פון אַ גיפּטיגער
 שלאַנג געביסען און אויסגעשריען האָט ער:

„ניין, ניין, זיי זאָלסטו ניט שטראָפּען. הונדערט
 „און טויזענד אזעלכע ווי משה זאָלען אין קבר געהן,
 „אָבער ריהר ניט אָן דעם מינדעסטען נאָגעל פון זיי...
 „ריהר ניט אָן מיין שווער־געפּלאַגטעם פּאָלק...

„אבער איז עס דיין רצון, אז די פיס וועלכע זיינען
 „פון באַרג סיני צו דיר אויפ'ן הימעל אַרויפגעשטיעגען, די
 „הענר וועלכע האָבען דיינע הייליגע לוחות פון די וואָל־
 „קענס צו דעם פּאָלק אַרונטערגעטראָגען, און דאָס געזיכט
 „אויף וועלכען דער שטראַהלענדער בליק פון דער שכינה
 „איז געפאלען — אז זיי זאָלען ליגען מיט ערד באַדעקט,

„זאָלען נאהרונג פאר די ווערים זיין, און זאָלען פוילען אין
„דער פייכטקייט פון דעם קבר? — איז עס דיין רצון
„אזוי?“

ווייך האָט כביכול'ס שטים געענטפערט :

„אָזוי איז דאָס געזען פון דער וועלט... די פיהרערס
„און די פראָפעטען בייטען זיך מיט זייערע דורות... דו
„ביזט געווען דער פיהרער, דער הייליגער נביא, דער פער-
„מיטלער צווישען מיר און דיין דור... אבער דיין דור
„ליענט באַגראָבען אונטער די הייסע זאָמדען פון דעם
„וויסטען מדבר, און דער וועגווייזער און פאַרשטעהער פון
„די וואָס לעבען אי צט וועט זיין דיין תלמיד, דיין נאכ-
„פאָלגער יהושע... און ער וועט זיי אין כנען ברינגען...“

אָבער משה האָט געבעטען :

„איך וויל ניט קיין הערשער זיין, איך וויל ניט דעם
„פיהרער־שטעקען האַלטען... נעהם איהם אָפּ פון מיר.
„גיב יהושע'ן די מאַכט און די פיהרערשאַפט און מיר שענק
„בלויז לעבען... איך וועל זיין תלמיד, זיין געהאָרכזאָמער
„באדיענטער זיין, אָבער לאָמיד מיטגעהן אין דאָס לאַנד
„וואָס איז געוועזען אויף מיינע ליפען און אין מיין הערצען
„אזוי לאַנג... לאָמיד זעהן מיין פאָלק אַ רוהיגעס, אַ
„גליקליכעס!...“

מיט קומער און מיט צערטליכקייט האָט דאמאלס גאָט

געזאָגט :

„געה צו יהושע'ן, און זיי זיין תלמיד, ווי דו פאר-
לאַנסט.“

און משה איז אוועק צו דעם געצעלט וואו יהושע איז
געזעסען ארומגערינגעלט פון תלמידים און האָט די ווער-
טער פון דעם נביא אויסגעטייטשט פאר די וואָס האָבען
ניט פארשטאַנען. און משה האָט זיך איינגעבויגען און
צונויפגעדריעהט און האָט זיך אין אַ ווינקעל פאררוקט און
ניט יהושע און ניט זיינע תלמידים האָבען איהם באַמערקט.
און פיעל מענשען זיינען אונטערדעסען געקומען צו
דעם געצעלט פון משה'ן און האָבען איהם ניט געטראָפּען,
און ווען מען האָט זיי געזאָגט וואו ער איז, זיינען זיי
אוועק צו יהושע'ם געצעלט און דאָרט האָבען זיי איהם
געפונען, ביי דער טהיר, שטעהענדיג אין אַ ווינקעל... און
יהושע איז געזעסען און האָט גע'דרש'ט. און מיט פאר-
דרום האָבען די מענשען אויסגעשריען :

„יהושע! דיין לעהרער שטעהט אין ווינקעל, און דו
„זיצט און דרש'עסט?“

און אויפגעכאַפט האָט זיך יהושע און צושראָקען און
בלייב און טרייסלענדיג ווי אַ בלאַט אין שטורעם, האָט ער
זיינע קליידער איינגעריסען, האָט זיך געבוקט פאר משה'ן
און האָט געוויינט :

„רבי מיינער, הייליגער פאָטער מיינער...“

אבער ווען דאָס פאָלק האָט געבעטען משה'ן ער זאָל

ווי תמיד זייער לעהרער זיי, האָט ער געשאַקעלט מיט'ן
קאָפּ בעטריבט און האָט געזאָגט:

„איך טאָר ניט.“

דאָך דאָס פאָלק איז ניט אָפּגעשטאַנען און האָט איהם
ניט נאָכגעלאָזען ביז אַ בת־קול איז אַרויס:

„אייער לעהרער פון היינט אָן וועט יהושע זיין.“

דאָן האָט זיך יהושע געעזצט וויעדער אויבען־אָן,
איהם צו דער רעכטער זייט איז געזעסען משה, איהם צו
דער לינקער זייט זיינען געזעסען די זיהן פון אהרן הכהן.
און יהושע האָט גע'דרש'ט און משה האָט איינגעבויען
דעם קאָפּ און צוגעהערט און געשוויגען...

ווען זיי זיינען אַרויס פון געצעלט איז משה געגאַנגען
פון דער לינקער זייט, ווייל אַ תלמיד טאָר ניט געהן צו
דער רעכטער זייט פון זיין רבי'ן...

ווען זיי זיינען ביידע אריינגעגאַנגען אין דעם אהל־
מועד האָט אַ וואַלקען־זייל איינגעוויקעלט יהושע'ן און האָט
איהם פאַרשטעלט פון די אויגען פון משה'ן, און משה האָט
איהם ניט געקענט זעהן...

און ווען דער וואַלקען האָט זיך אָפּגעהאַן איז משה
צוגעגאַנגען צו זיין אַמאָליגען תלמיד און האָט איהם
געפרעגט:

„וואָס האָט דיר גאָט אַנטפלעקט ווען דו ביזט אין
„וואַלקען געוועזען?“

אבער דער יונגער יהושע האָט געענטפערט :
„האָב איך דען געוואוסט וואָס גאָט האָט מיט דיר
גערעדט ווען ער פֿלעגט זיך צו דיר אַנטפֿלעקען ?“
און קאַלט און בלייך איז משה געוואָרען און ער האָט
געמורמעלט :

„בעסער הונדערט טויטען איידער איין רגע פון
„קנאה. ביז איצט האָב איך לעבען געוואָלט... איצט גיב
„איך דיר, אַלמעכטיגער, מײן נשמה, זאָל דיין גורדין
„געשעהן...“

און סמאל דער קיניג פון די טייוואָלים האָט זיין
גאַנצע סוויטע צוזאַמענגערופען. אַ יום־טוב איז געוואָרען
ביי זיי. און סמאל האָט געווארט און האָט געזאָגט :

„ווען וועט שוין קומען דער מאָמענט ווען
„משה וועט שטארבען, ווען איך וועל צווישען מיינע
„געגעל זיין נשמה האַלטען, ווען זיין לעהרער און זיין
„באַשיצער, דער ליכטיגער מלאַך מיכאל, וועט טהערען
„פאַרניסען און איך וועל לאַכען...“

פון אונטער דער ערד האָבען טויענדער פינסטערע
גייסטער געלאַכט...

דאָך גאָט האָט גערופען גבריאל המלאַך און איהם
האָט ער געהייסען ברינגען די נשמה פון משה'ן.
אָבער גבריאל האָט זיך געבעטען :

„אַלמעכטיגער, איך האָב ניט די קראַפֿט... דען
„גרעסער און וויכטיגער ווי די נשמות פון די ששים רבוא
„וואָס רינגלען איהם אַרום איז די נשמה פון דעם אַלטען
„נביא.“

דאָן האָט גאָט גערופֿען מיכאַל'ן, אבער ער האָט זיך
אַפגעבעטען:

„גאָט פון די אַראַלים! זיין לעהרער בין איך געווען,
„ווי זאָל איך איצט זיין נשמה רויבען?...“

און גאָט האָט געשיקט סמאַל'ן.

מיט ווילדער גרויזאַמקייט, מיט פרייד פון נקמה
אויפגעשפרונגען איז דער גייסט פון פינסטערנים און האָט
זיין לאַנגען שווערד אָנגעגורט. אָבער ווען ער איז געקומען
צו משה'ן האָט ער זיך פאַר זיין שיינעדיגען געזיכט דער-
שראַקען, און זיינע לענדען האָבען ציטערן אָנגעהויבען, און
ער האָט קיין מויל ניט געקענט אויפמאַכען ביז משה האָט
זיך צו איהם געווענדעט און געפרעגט:

„וואָס ווילסטו, גייסט פון זינד און פינסטערנים?“

„איך וויל דיין נשמה.“ האָט געענטפערט סמאַל.

„ווער האָט דיך אהער געשיקט?“ האָט וויעדער משה

געפרעגט.

„מיד האָט אהער געשיקט דער באַשעפער פון אַלע

„מענשען... זייערע נשמות האָט ער אין מיינע הענד

„איבערגעגעבען.“

„אבער ווייסטו די מאכט וועלכע איז מיר געגעבען
 „געוואָרען?“ האָט צאָרניג דער נביא געפרעגט. „ווען איך
 „בין בלויז דריי יאהר אַלט געוועזען האָט שוין גאָט'ס
 „נבואה פון מיין מויל גערעדט, און איך האָב שוין פאָר-
 „אויס פראָפעצייט אַז דורך רויך און דורך פלאַמען וועל איך
 „גאָט'ס געזעצען פון הימעל אַרונטערברענגען און זיי
 „צווישען זיין פאָלק פערשפרייטען... צו דריי יאהר האָב
 „איך דעם מעכטיגען פּרעה'ן די קרוין פון שטערען אַרונ-
 „טערנגעריסען. שפעטער האָב איך וואונדער בעוווּזען און
 „האָב זעקס מאָל הונדערט טויזענד שקלאַפען פון קנעכט-
 „שאַפט אַרויסגעפיהרט... די שטראַמענדע וואַסערן פון
 „יס'סוף האָב איך אין צוועלף טהיילען צוריסען אום פאָר
 „די צוועלף שבטים צוועלף טרוקענע וועגען צו מאַכען...
 „אויף די הימעלען האָט מיין פּוס אַ וועג זיך אויסגעטרעטען,
 „מיט מלאכים האָב איך זיך געראַנגעלט, און שרפים האָב
 „איך בעזיעגט און האָב פון זיי זייערע בעהאַלטענע סודות
 „אַרויסגעריסען און זייערע געהיימניסען האָב איך פאָר
 „באַשעפעניסען פון פלייש און בלוט אַנטפלעקט... פנים
 „אַל פנים האָב איך מיט גאָט גערעדט און מיר האָט ער
 „זיינע פייערדיגע ווערטער פאַרטרויט... מיט מיין
 „שטעקען האָב איך די ריעזען סיחון און עוג דערשלאָגען,
 „און די זונן און די לבנה האָבען אויף מיין באַפעהל אין
 „זייער הימעל־קרייז זיך אָפגעשטעלט... ניט דו ביזט
 „שטאַרק גענוג מיין נשמה צו נעהמען...“

אין הוילע שרעקעניסען אנטלאָפּען איז סמאל, אבער
גאָט'ס שטרענגע שטימע האָט איהם צוריקגעטריבען :

„געה און ברינג משה'ס נשמה.“

און וויעדער האָט זיך דער פינסטערער מלאך באַוויר-
זען מיט זיין שאַרפען בליצענדיגען שווערר אין דעם
נביא'ס געצעלט.

אַבער מיט זיין מעכטיגען שטעקען האָט איהם משה
פאַריאַנט און מיט איינעם פון די שטראַהלען וואָס האָבען
פון צווישען זיינע אויגען געגלאַנצט האָט ער סמאל'ס
אויגען בלינד געמאַכט...

דאָך אַ בת־קול האָט אַרויסגעקלאַנגען :

„משה, משה, דיין צייט איז געקומען... דו זאָלסט
„פון דער ליכטיגער וועלט זיך שיידען... אבער שרעק זיך
„ניט. קיינער, ניט סמאל און ניט קיין אנדערער וועט
„דיך אַנריהרען. איך אַליין וועל דיין נשמה צונעהמען...“

און גאָט כביכול איז פון זיין טהראָן איבער די זיבען
הימלען, אַרונטערגעשטיעגען, און טויזענד כתות מלאכים
הינטער איהם... ווי אַ רוישיגער ים האָבען זייערע פליגלען
גע'רעש'ט, ווי גרויסע ווייסע כוואַליעס האָבען זיי זיך צו
משה'ס געצעלט געטראָגען... און די דריי מלאכים וואָס
שטעהען תמיד נעבען דעם כסא הכבוד, האָבען זיך גע-
שטעלט ביים געלעגער פון דעם שטערבענדיגן נביא...

איינער רעכטס און איינער לינקס און איינער איהם
צוקאָפּענס.

און גאָט האָט געזאָגט צו משה'ן :

„מאָד צו דיינע אויגען.“

און ער האָט זיי צוגעמאַכט.

„לעג דיינע הענדר אויף דיין ברוסט אַרויף.“

און ער האָט פאַרלעגט זיינע הענדר אויף דער ברוסט.

„ציה אויס דיינע פיס.“

און ער האָט זיי אויסגעצויגען.

דאמאלס האָט כביכול אַ קוש געטהאָן דעם נביא

אויפ'ן שטערען און האָט איהם מיט ליעבשאַפט די נשמה

אַרויסגעקושט...

1909

דער דיכטער-דער זעהער

ער זעהט אין יעדען וואסער-שטויב דעם אוקינוס, אין דעם שוואכסטען שטראהל — דעם אור הגנוז, אין איטליכען אויגענבליק — די אייביגקייט.

אין א טראָפּען טהוי אויף דעם שפיץ פון א דינעם גראָז-פּאָדעם שפיגעלט זיך פאַר איהם די גאַנצע גרענצלאָזע נאַטור.

און דאַרום באַגנוגענט על זיך קיינמאָל ניט מיט דעם „איצט“, וועלכער איז באַשרענקט. זיין אויג איז ענט-וועדער אין פאַרגאַנגענהייט אָדער אין צוקונפט, און זיין דיכטען איז ענטוועדער אַ בענקעניס אָדער אַ נבואה.

זיין מעסט-שנור און זיין בלייגעוויכט איז ניט די ווירקליכקייט, נור די וואַרעייט. די ניט-געבאָרענע, טיעף אין דעם מוטערלייב פון דער נאַטור צוזאַמענגעקנויל-טע מעגליכקייט, איז ביי איהם אַ געשעהע-נער פאַקט.

פאר איהם איז דער גייסט — א ממשות, און דער
קערפער — א צופאל. און אלע נאך ניט פאר'נופ'טע
זעלען פון דעם אוצר הנשמות זיינען שוין פאר איהם
לעבעדיגע אַטהעמענדע באשעפעניסען.

פאר איהם עפענען זיך די קברים פון געשטאַרבענע
דורות און די טויטע שפּרייזען אַרויס פול מיט לאַכענדען
לעבען; און זיין אויער הערט דעם טראַמפּעל פון צוקינפֿ-
טיגע באַטאַליאַנען.

איהם דערעצהלט דער טויט פאַרלאַשענע סודות,
און דאָס לעבען ווייזט איהם די געהיימסטע פּלענער לאַנג
איידער זיי קריגען געשטאַלט.

און דרום פיעללייכט איז ער ניט קיין מענש פון
טהאַט, קיין איש המעשה, דען פאַר איהם איז שוין זיין
טרוים אַ פאַקט, און זיין שטרעבונג — אַן ערפילונג. דער
שטאַפּעל־לייטער איז ניט פאַר איהם, דען ער קלעמערט
קינמאָל ניט. מיט אַ יוֹן פליענעל־שוואונג איז ער
אויפֿן סאַמע שפיץ. —

אַבער שטעהענדיג דאָרט, אויף דעם העכסטען שטאַ-
פּעל איז זיין געשטאַלט די ענינע וואָס ערמוטהיגט
און ציהט אַרויף־צו די גרויסע אַרמעע פון די קלעמערערס...

„אימיצער איז צום שפיץ דערנאָנגען“ — געהט דאָס
געמורמעל פון שטאַפּעל צו שטאַפּעל, און מיט שווערער

מיה און מיט שווייס, הייבט זיך דער נייער רינסטער
העכער, העכער — אהין וואו ער שמעהט. —

ביי איהם איז די וועלט תמיד ניי. איטליכע מינוט
פון זיין לעבען איז אן ענטציקונג פון מעשה בראשית. דען
ער זעהט אין דעם זיין דאָס ווערען. ער מאכט
נאָכאָנאָנד שעהינן.

וואו אַלע זעהען דאָס בילד, זעהט ער דאָס
מאָלען, ריכטיגער, די קינסטלערהאַנד וואָס
מאָלט...

אין יעדען זונען־אונטערנאָנג און יעדען צאת־הכוכבים,
ווי אָפט ער זאָל זיי ניט האָבען געזעהן, זיינען פאַר איהם
אן אנטפֿלעקונג, און יעדער פריהלינג איז אַ וועלט־
באַשאַפונג, און יעדע אויסגעשטערנטע נאַכט — אַ נילוי
שכינה...

דען פאַר איהם איז ניטאָ קיין צושטאַנד, ער
זעהט בלויז ענטוויקלונג. ער שפירט די באַוועגונג
פון די אַטאָמען, די אונרוה פון די חלקים אין דעם טוֹי־
טען פעלז אפילו.

אין איהם דערגרייכט די וועלט איהר „תכלית השלמות“
— איהר איינהייט. און אַלע געגענשאַנדען און
אַלע ערשיינונגען טרעפען זיך צוזאַמען אין איין ברעג־
פונקט... ער איז די אונענדליכקייט פון וועלכער זיי
אַלע שטראָמען אַרויס...

און אלע חושים זיינע זיינען בלויז צווייגען פון איין
חוש... און קלאנג און דופט און געשמאלט זיינען ביי
איהם איינס.

ער הערט מיט'ן אויג און זעהט מיט'ן אויער און
פיהלט דעם בשמים־ריח פון די שטערען, און דער שטומער
שטיין רעדט צו איהם ניט וועניגער, ווי דער הילכיגער
וואסערפאל...

1910

אונזערע פראפעסארען

מע האָט גערעדט פון די נרויסע אידעאָליסטען פון אונזער צייט. יעדער האָט געהאָט צו דערצעהלען וואונדערליכע אנעקדאָטען פון דער זעלבסט־אויפֿאַפֿערונג וואָס זיין העלד האָט אַרויסגעוויזען, פון דער גדלות פון זיין אָפּגאַט.

דער בעל הבית אַרום וועלכענ'ס טיש מיר זיינען געזעסען, א איד פון א יאָהר זעכציג מיט קלוגע שוואַרצע אויגען און א לאַנגער ווייסער עכט־אידישער באָרד, איינער פון יענע טיפּען פון דעם אַלטען דור, פאַר וועלכען די יונגע פיהלען ניט ווילענדיג א מיין שרעק געמישט מיט בושה, האָט געהאַלטען דעם קאַפּ אַראָפּגעלאָזען און שווייגענדיג זיך צוגעהערט צו אונזערע ספורים.

— און איהר, רב זאב, זאָנט דאָך אז די היינטיגע זיינען ניט ווערטה א שמעק טאַבאַק. — האָט זיך ענדליך אַרויסגעכאַפּט דער יונגער אינזשעניער מיט ברילען.

— און וואָס דענקט איהר מכה די אַלטע ?

ר' זאב האָט לאַנגזאַם אויפגעהויבען דעם קאָפּ,
אַרויסרעדענדיג די דאָזיגע ווערטער, און האָט פּאַרשענדיג
אַנגעקוקט די יונגע געזיכטער אַרום איהם.

מיר האָבען געוואוסט אז באלד וועט קומען איינע פון
יענע האַרציגע געשיכטעס, וואָס האָבען אונז געמאַכט
טהייער און ליעב אַ פּערזאָן, מיט וועלכער מיר האָבען
זאָנסט ניט געהאַט קיין איינציגע בשותפות'דיגע מיינונג.
אַ וויילע איז געווען שטייל. מיר האָבען געוואַרט און
פרובירט פּאַראוים טרעפּען דעם אינהאַלט פון דעם וואָס
וועט קומען. דער אַלטער האָט געגלעט זיין באַרד... ער
האָט קענטיג געזעהן פאַר די אויגען עפעס וואָס איז ניט
געווען ניט אין צימער און ניט אין דער געגענוואַרט, נור
ערנעץ אין אַ ווייטען לאַנד, אין דעם נעבעל-לאַנד פון עבר.

און דאָן האָט ער גענומען דערצעהלען :

„ביי אייך האָט איהר יעצט גימנאַזיעס אין אונז-
ווערזיטעטען, און פּראָפעסאָרען. ביי אונז האָבען מיר
געהאַט ישיבות, וואו מען פּלעגט זיצען טאָג ווי נאַכט און
לערנען. ניט צו קריגען אַ דיפּלאָמאַ און אַ דאָקטאָר-
טיטול, נור צו קוויקען זיך מיט דעם וואָרט פון נאָט, —
און אנשטאַט אַ פּראָפעסאָר פּלעגט זיין אַ ראש הישיבה,
וואָס האָט געגעסען ברויט מיט וואַסער און איז אַליין
געזעסען יומם ולילה איבער דער גמרא.

„און לאָמיר אייך דערצעהלען וואָס פאַר אַ פּראָפע-

סאַרען מיר האָבען געהאַט.

„דאָס זיינען געווען צייטען ווען קינד־אונדקויט האָבען
געוואָלט לערנען תורה. און ישיבות זיינען ניט געווען
גענוג. אין בתי מדרשים, אין קלויזען, אין שטיבלעך איז
מען געזעסען און מען האָט מיט התלהבות, מיט מסירת
נפש געלערנט.

„און דער גרויסער רב חיים, דער אַלטער גרויזגראָער
גאון, האָט באַשלאָסען צו גרינדען אַ ישיבה. קיין צייטונגען
זיינען ניט געווען, פון קיין אויפרומען פאַר הילף האָט מען
ניט געוואוסט, און דער זקן האָט גענומען זיין וואַנדער־
שטעקען און איז אוועק איבער דער וועלט קליבען געלד
פאַר זיין ישיבה.

„נגידים זיינען געווען וועניג אין יענער צייט. אבער
די הערצער זיינען געווען רייד, שטיין־רייד, און דער
אַרעמסטער האָט געגעבען זיין פרוטה; און פרוטה צו
פרוטה האָט דער גרייז געזאַמעלט, פון שטאדט צו שטאדט
איז ער געגאַנגען, און יאָהרען־לאַנג געוואָגעלט זיינע
אַלטע ביינער, ביז אין זיין גאַרטעל זיינען געווען די
הונדערט דוקאַטען מיט וועלכע צו בויען דאָס הויז פון
גאָט — די ישיבה.

„אַן אַרעמער הילצערנער בנין איז עס געוועזען, אָבער
דער לייכט־טהורעם האָט עס געזאַלט ווערען פון וועלכען
דאָס ליכט פון דער תורה זאָל זיך שפּרייטען איבער דער
וועלט.

„און פון אלע עקען זיינען געקומען יונגע לייט. דען די בשורה פון דער נייער ישיבה האָט דערגרייכט פון דער-ווייטען, און דער אַלטער גאון האָט איטליכען פון זיי מקבל פנים געווען און געקוסט אין שטערען און געבענשט. „שוין זיינען די גמרות פארטהיילט געוועזען צווישען די ישיבה-לייט און אויף מאָרגען ביים שפראַך פון מאָג, האָבען די טהויערען פון די ישיבה געדארפט זיך עפענען, און הונדערט קלינגענדע שטימען האָבען געזאָלט אָנפילען דאָס הויז מיט הייליגקייט און וואַרעמקייט.

„אין זיין קליינעם קאמערל פאַר אַן ארעמען הלכ'נעם ליכטעל געזעסען איז דער אַלטער רבי חיים און געלערנט און זיין הערץ איז געווען פול מיט פרייד: מאָרגען באַגינען וועלען אירשע קינדער פאַרהילכען זיין ישיבה מיט דעם געזאַנג פון דער תורה.

„אויף די האַלב־צובראָכענע פענסטער פון דער חורבה וואו דער גאון האָט געוואוינהנט, האָט פּלוצלינג אָנגעהויבען צו קלאַפען אַ שטורעם און באַלד האָט עס אָנגעהויבען שנעען און דרעהען, און די פענסטער זיינען געוואָרען אין גאַנצען פאַרדעקט מיט הויפענס אָנגעטראָגענעם שנעע.

„און דער אַלטער האָט געזיפצט, און שלאָפען איז ער ניט געגאַנגען, און זיין הערץ האָט געציטערט, און טהרערען זיינען געשטאַנען אין זיינע אויגען, און זיינע ליפען האָבען געמורמעלט מיט אַנגסט:

„ווי וועלען מיינע ישיבה־לייט קענען א וועג
געפינען אין די הויפענס שנעע? וועט ניט אימצער פון
זיי אויסען בלייבען? —

„און געווארט און געווארט האָט דער אלטער, און
ווען דער שנעע האָט אויפגעהערט, און די נאכט־שטערען
האָבען זיך גענומען אויסלעשען, אָנגעהאָן האָט דער זון
לאַנגע פארטריקענטע שטיוועל און אין שנעע איז ער אַרויס.
צו יעדעם הויז וואו אַ ישיבה־מאַן איז איינגעשטאַנען איז ער
געגאַנגען מיט זיינע מידע טריט און אַ וועג האָט ער אויס־
געטרעטען פאר איטליכען הויז, ביז פון יעדען הויז האָבען
זיך געצויגען פארטיגע אויסגעטרעטענע שטעגען צו דער
ישיבה...

„דאָן איז ער אַרײַן אין דער דונקעלער ישיבה, אָנד
געצונדען אַ ליכטעל און זיך געזעצט לערנען, און זיין הערץ
האָט וויעדער געטאַנצט פון פרייד: באַלד וועט זיין
ישיבה הילכען מיט דעם געזאַנג פון דער תורה.
„אזעלכע פראַפעסאָרען האָבען מיר געהאַט.“

1910

דער פיעדעל-שפיעלער אָהן הענד

עס איז געווען א סוף־זומערדיגער פארנאכט. די זונן האָט זיך נאָר וואָס אַראָפּגעגליטשט הינטער די בלויע בערג און די גאָלדענע פארבען פון דעם מערב־הימעל זיינען לאַנגזאַם אָפּגעשטאַרבען. אין דעם רוישען פון די בוימען אַרום הויז האָט זיך געשפּירט אי די עראינערונג פון דעם נײַט־לאַנג פאַרגאַנגענעם פּרייהלינג, אי דער זיפּץ פון דעם אָנקומענדען הערבסט.

אָנגעהויבען האָט זיך דאָס געשפרעך מיט זונענ־אונטערגאַנגען און שעהנע לאַנדשאַפטען. ביסלעכווייז זיינען מיר אַריבערגעגאַנגען צו קונסט און אַנעקדאָטען פון דעם לעבען פון גרויסע דיכטער און קינסטלער.

דער אַלטער מוזיק־לעהרער, א דאַר קליין מענשעל פון א יאהר זעכציג, מיט א גרויסען שנע־געלאָקטען קאַפּ און

מיט צוויי שווארצע פער/חלום/טע אויגען, האָט אָפגעשאָ-
קעלט די אש פון זיין ציגאַר און האָט געזאָגט :

— איך וועל אייך דערצעהלען אַ מעשה, ניט קיין
אויסגעטראַכטע און ניט קיין סתם געהערטע, נאָר פון
מיין אייגענער ערפֿאהרונג — פון דעם גרעסטען פיעדעל-
שפיעלער וועלכען די וועלט האָט ווען-עס-איז געהאַט.

— ווי רופט מען איהם ? — האָבען אַ האַלב טויז
שטימען מיט אַמאָל געפרעגט.

— איהר האָט זיין נאָמען קיינמאָל ניט געהערט, —
האָט דער אַלטער געלאָסען געענטפערט — יעדענפאַלס,
ווייסט איהר ניט אז ער איז געווען דער גרעסטער טאָן-
זשעניע וואָס האָט בעריהרט אַ סטרונע זינט יובל האָט
צוערשט מוזיק אינסטרומענטען ערפונדען.

— איינער פון יענע וואָס האַלמס זאָגט, אז זיי לעבען
אויף דעם סמך פון דעם נאָמען וועלכען זיי האָבען געקענט
מאַכען — האָט דער קריטיקער צוגעלעגט.

— איך ווייס ניט ווער אייער האַלמס איז — האָט
דער מוזיקער מיט אַ האַלב-גערייצטען טאָן געזאָגט —
אָבער אויב ער האָט עס געמיינט אַלס איראָניע, איז ער
דאָס מאָל ניט גערעכט געווען. דער יעניגער פון וועלכען
איך וועל אייך דערצעהלען איז געווען דאָס וואָס ער האָט
געקענט זיין. און אויב די וועלט האָט איהם איהר אַנערקע-
נונג ניט געגעבען איז שולדיג בלויז אַ טראַמוויי קאַר.

— א טראמוויי-קאר? ...

— יא, א טראמוויי-קאר. אבער אויב איהר ווילט פארשטעהן ווי אזוי דאס האָט פאסירט מוזט איהר האָבען א ביסעל געדולד, און מיר ניט אריינפאלען אין די רייד מיט אייערע קשיות.

— מיר שווערען, מיר שווערען — האָבען אלע אין א קאָמישען כאָרום ארויסגעזונגען.

דער אלטער האָט אזוי ווי ניט באַמערקט אונזער לצנות'דיגען טאָן, האָט א פּאָאר מאָל אריינגעצויגען דעם רויך פון זיין ציגאַר, האָט שטיל געקוקט ווי די בלאָע רויך-צעפלעך פאַרגעהען אין דער ריינער אבענד-לופט. די אויגען זיינען, זיינען נאָך מעהר חלום'דיג געוואָרען, און האָבען זיך איינגעגעסען אין די צווייגען פון דעם אַנטקעגענדיגען בוים. דאָן האָט ער זיך אזוי ווי אויפגעכאַפט פון א שלאָף, און גענומען דערצעהלען:

„דאָס איז געווען מיט א יאָהר דרייסיג צוריק אין בערלין, און איך האָב זיך דאָן ערנעהרט פון געבען לעקציאָן נען אין פיעדעל שפיעלען. מיין פרייז איז געווען א מאַרק. א קבצנ'ישער פרייז, עה? אָבער פאַר מיר איז עס דאָן געווען א'ן עולם ומלואו. דאָס אונגליק איז געווען, וואָס איך האָב בלוז געהאַט דריי אָדער פיער לעקציאָנען א וואָך.

— און געגעסען בלויז איין מאָל אַ וואָך — האָט צוגעלעגט דער דאָקטאָר.

„און אמאָל דאָס אויף ניט — האָט דער אלטער פּאַרטנעזעצט — געלעבט אָבער האָט זיך דאָן פּיעל גליקליך-כער ווי איצט. דאָס איז געווען אַ צייט ווען מען פלעגט מיט אַ סימפּאָני יוצא זיין אַ מאָהלצייט, און ווינטער פלעגט מען פאַרזעצן דעם אויבערראַק אום צו געהן אין אָפּעראַ. דאָס זייגען געווען די ערשטע יאָהרען פון מיין מוזיקאלישער קאַריערע. און די פּיעדעל איז געווען מיין געליעבטע.

„זוכענדיג איינמאָל אַ קוואַרטיר האָב איך געזעהן אין אַ פענסטער אַ צעטעל אויף וועלכען עס איז געווען אויפגעשריבען : „צימער צו פּערדינגען פאַר אַ פּיעדעל - שפּיעלער“.

„איך בין אַריין, און בין שנעל מושוה געוואָרען מכּח דעם מקח, וועלכער איז געווען זעהר ביליג; פּיעל ביליגער ווי איך האָב ערוואַרטעט. נאַטירליך, ווי איהר קענט זיך שוין אַליין אַנשטויסען, האָב איך געזאָלט געבען אַלס טהייל פון מיין דיר-געלד לעקציאָנען אין פּיעדעל שפּיעלען.

„נאָך דעמזעלביגען אבענד האָב איך זיך באַקענט מיט מיין צוקינפּטיגען תּלמיד. דאָס איז געווען אַ אינגעל אַ יאָהר זעקס, הויך געוואַקסען און מאָגער, אַז די ביינער האָבען זיך אַזש געטרייטעלט איינער אָן צווייטען, מיט אַ קליינעם שמאַלען איינגעצויגענעם, בלייך-ווייסען געזיכט,

מיט צוויי דינע ליפעלעך פעסט צונויפגעקלאמערט, ווי זיי וואָלטען גאָט ווייס וואָס פאַר אַ סוד אין זיך איינגעשלאָ-סען און מיט אויגען.... נו, דערצו דאַרף איך שוין האָבען אונזער פּאָעט. איך קען אייך נאָר זאָגען, אַז דאָס זיינען געווען צוויי שוואַרצע כּשופ'דיגע זונען וואָס האָבען מיך צוגעצויגען און צוגלייך אָנגעפילט מיט שרעק... דאָס זיינען געווען אויגען פאַר וועלכע דער תּהום אַליין קען זיינע געהיימניסע ניט באַהאַלטען, און פאַר וועלכע דער זיבעטער הימעל מיט דער פּמליא של מעלה, מיט די מלאכים און מיט גאָט'ס טהראָן מוזען זיך אַנטפּלעקען... די גאַנצע אונ-ענדליכקייט האָט זיך אין זיי געשפּיעגעלט.

„ער האָט פאַר מיר איבערגעשפּיעלט מענדעלסאָן'ס אַ ליעד און שוין נאָך די ערשטע פּאַאר מינוטען האָב איך געזעהן פאַר זיך אַ וואונדער-קינד, אַ צווייטען פּאַנאַניני, אויב ניט אַ גרעסערען פּון איהם.“

דער אַלטער האָט זיך פאַרהוסט, האָט שטאַרק גענומען זויגען זיין ציגאַר און די ווייס-בלויליכע רינגען האָבען זיך געפּלאַכטען אַרום זיינע געקרויזטע גראָע האָאַר; דאַן האָט ער ווידער, אַזוי ווי מיט אימפעט גענומען דערצעהר-לען:

„פּון יענעם אבענד אָן האָב איך בלוז געהאַט איין ציעל אין לעבען: צו ערציהען דאָס דאָזיגע וואונדער-קינד, און יעדען טאָג האָב איך אַלץ מעהר אויסגעפונען דעם קליינעם זשעני.“

„ער איז געווען די נשמה פון מוזיק, און דאָס איז
ניט קיין פראַזע, אַלע זיינע הושים זיינען געווען בלויז
אויפער... אַלץ וואָס ער האָט געזעהן מיט זיינע גרויסע
אויגען, אַלץ וואָס זיין קליין קינדערשע געזעל האָט אַרייַן-
געשמעקט, אַלץ וואָס זיינע קליינע שלאַנקע פינגערלעך
האַבען אָנגעטאַפּט, איז תיכף מנוֹלגל געוואָרען אין טענער,
אין קלינגענדער מוזיק... אויגען, נאָז, הענר און ליפּען
זיינען בלויז געווען שלוחים פון געהער...“

„ער איז געווען מיין שטענדיגער קאָמפּאַניאָן. מיר
פלעגען שפּאַצירען צוזאַמען דורך די גאַסען פון בערלין,
וואו ער פלעגט זיך צו אַלץ נייגייעריג צוקוקען און צו
אַלץ נייגייעריג איינהערען. און ווען מיר פלעגען קומען
אַהיים, פלעגט ער מיט מיר נעהמען ריידען — און ריידען
פיעל פלעגט ער בלויז מיט מיר, אין הויז איז ער געוועהנ-
ליך געווען שווייגעדיג און קאַרג אין ווערטער — פון די
קלאַנגען וועלכע זיין קליין אויער'ל האָט אַריינגעטרונקען
אויף אונזער שפּאַציר, פון דעם רוישען פון די טראַמווייס,
דעם שווערען קלאַפּען פון די וועגען, דעם פייפען פון די
ווייטע לאַקאָמאָטיווען, דעם טראַמפעל פון טריט אויף די
טראַטואַרען, און אַלע פאַרשיעדענע קולות און מורמלע-
רייען וואָס פּלאַנטערען זיך צוזאַמען אויף די גאַסען פון
אַ גרויסער שטאָדט, און מישען זיך אויף אין איין
מטושטש'ען קנויל פון קולות.“

„צוריקקומענדיג פון פארק פלעגט ער פאר מיר ארויס-
פעקלען א נייעם אוצר פון קלאנגען, און קיין זאך פלעגט
זיך פון זיין אויער ניט באהאלטען. דעם לייכטעסטען שאַרף
פון דעם ווינד אין די צווייגען, דעם קוויטקוים בעמערק-
בארען פליוסק פון דעם וואסער אויפ'ן ברעג פון דער
סאזעווקע, דאָס קלאַפען פון די שוואַנען מיט זייערע ווייסע
פליגלען, דאָס זשומען פון א ביהו, דעם איינציגען צווי-
טשער פון א שנעל פארביפליהענדען פויגעל — אלץ האָט
ער אין זיך אַרײַנגעזויגען, און ליגענדיג אויף זיין קליינעם
בעטעל נעבען מיר — אויף מיין בקשה האָט מען איהם
איינגעקווארטירט אין מיין צימער — פלעגט ער מיר אויף
זיין קינדערשען סטיל פאנאנדערקלייבען פעדעמעל פאר
פעדעמעל דאָס גאַנצע פארוויקעלטע געפלעכט פון טענער
וואָס ער האָט מיטגעבראַכט פון זיין שפּאַציר.

„אַבער דאָס מערקווירדיגסטע איז געווען, ווי ער
פלעגט הערען מיט'ן אויג. איך האָב קיינמאָל ניט געוואוסט
פון אזא מין פעהינקייט ביז איך האָב איינמאָל מיט איהם
שפּאַצירט אויסען שטאָרט, און מיר האָבען ביידע געזעהן
איינעם פון די שעהנכטע זונען־אונטערגאַנגען אין יענער
געגענד.

די מערב־פּאָלע פונ'ם הימעל איז געווען אויסגעדעקט
מיט קליינע צוהאַקטע וואַלקענדלעך, און איבער זיי און
צווישען זיי, און זיך זוימענדיג ארום זיי, האָבען זיך

צוגאסען אלע מינים פארבען וועלכע האָבען זיך געענדערט
און אַרײַנגעפאַלען אײנע אין די צווייטע פון מינוט צו
מינוט... אָט איז עס געוועזען ציטראָן קאַליר, אָט קופּער
און אָט פּורפּור־רויט, אזוי ווי דער פּלעק וואָס בלייבט נאָך
א וואַרעמען קום...

„אָבער ווען ער האָט גענומען אויסגיסען זיין קינדער־
שע התּפּעלוּת פאַר מיר, איז דאָס שוין נאָר ניט געווען קיין
זונען־אונטערגאַנג, קיין וואַלקען און קיין קאַלירען. דאָס
זיינען געווען פּלייטען און פּיעדעל־ און טראַמפּײטען־
טענער... שאפּינ'ס טויטענמאַרש, מיט דער נאַכטיגאַל'ס
קאַלאַראַטור, מיט דעם פּאַסטור'ס פּײפּעל־טרעלען...

„דען, ווי איך האָב אייך פּריהער געזאָגט, ער האָט
געהערט מיט אלע הושים, און איז געווען די נשמה פון
מוזיק.

„מאָנאַטען זיינען פאַרגאַנגען און איך האָב איהם
געגעבען דאָס בעסטע וואָס איך האָב געהאַט. און דאָן
איז געקומען די צייט ווען איך האָב מעהר זיין רבי ניט
געקענט זיין.

„ביסלעכווייז האָבען די קליינע קינדערשע פּינגער־
לעך גענומען נאָכהאַלטען זיינע פּאַנטאַזיעס, ביסלעכווייז
האָבען די יונגע מוסקעלען אָנגעהויבען געהאַרבען די קאַפּ־
רײזען פון זיין זשעני און ער האָט גענומען ווערען דער
מייסטער און דער באַוועלטיגער פון זיין פּיעדעל.

„דאן האָבען מיר איהם געבראַכט פאַר דעם וועלט־
בעריהמטען מ... וועלכער האָט איהם פאַראורטהיילט אויף
צוויי יאָהר שטודיום.

„אין די צוויי יאָהר האָט דאָס אינגעל געאַרבייט
פון מאָרגען ביז שפעט. גערעדט האָט ער מיט מיר וועניג,
נאָר שפיעלען פלעגט ער פאַר מיר. איצט האָט ער די זונען־
אונטערגאַנגען איבערגעגעבען אויף דער פיערעל. ער האָט
געטראַכט אויף דער פיערעל, און געלעבט בלויז אין
שפיעלען.

„ענדליך איז געקומען דער טאָג אויף וועלכען מיר
האָבען מיט אזוי פיעל אונגעדולדיגער האָפענונג געוואַרט,
דער טאָג ווען ער האָט געזאָלט אויפטרעטען צום ערשטען
מאָל אין שטאָדטישען קאָנצערט־זאַל, וואו די מוזיק־
וועלט האָט צום ערשטען מאָל איהם געזאָלט קרוינען אַלס
איהר צוקינפטיגען גרויסען טאָן־מייסטער...”

דער אַלטער האָט זיך אָפגעשטעלט און האָט אַ פאָאר
מאָל אַ ציה געטהאָן זיין צינאַר ביז ער איז אין גאַנצען
געווען איינגעשלייערט אין רויך. ווען דער רויך איז צוגאַנג־
גען האָבען מיר געזעהן ווי זיינע פאַר'הלום'טע אויגען
זיינען געווען פייכט און האָבען מאָדנע געגלאַנצט...

— און דאָן ? — האָט דער אונגעדולדיגער זשורנאַל־
ליסט זיך ניט געקענט מעהר איינהאַלטען.

דער אלטער האָט זיך אַ הויב געטהאָן פון זיין שטוהל
און אזוי ווי מיט כעס געענטפערט:

„און דאָן האָבען מענשען צום ערשטען מאל געזעהן
ווי עס לאָזט זיך אַראָפּ דער גאַנצער שעהנער הימעל אויס-
געפלאַסמערט מיט שטערען און זונען, נאָהענט צו דער
ערד, און טויערען עפענען זיך, און מלאכים מילך-ווייסע,
נאָלד-און-שנעע-געפליגעלטע פלאַמערען זינגענדיג איבער
דער וועלט... און דאָן האָבען אלע דערפיהלט אז די וועלט
איז באַשאַפען געוואָרען דורך געזאַנג, און איז אליין ניט
מעהר ווי אַ געזאַנג...“

„מינומען לאַנג איז דער טויענדיקעפיגער עולם געזע-
סען שטוב. נאָך זיינען די נשמות ניט אין די קערפערס
צוריק געקומען, נאָך האָבען זיך די מענשליכע זעלען אויף
מלאכים-פליגעל געהאַנגען... דאָן האָט אַ דונער אויסגעבראָך
כען, דאָס הויכע געוועלכ פון טהעאטער האָט געציטערט
און מענער און פרויען האָבען זיך הייזעריג געשריען:
„בראוּאָ!“...“

„מיט מיה האָב איך און זיין מוטער — קיין פאָטער
האָט ער ניט געהאַט — איהם דורך אַ זייטענטהיר פון
טהעאטער אַרויסגעפיהרט. אַרום אונז האָט אַ ים מיט
מענשען געקאַכט. יעדער האָט געוואָלט קוסען כאַטש דעם
מאַנטעל-זוים פון דעם קליינעם מלאַך, אַ קוק טהאָן כאַטש
אויף זיין פנים, אויף זיינע וואונדער-פינגער.“

„אָבער מיר האָבען איהם געוואָלט האָבען פאַר זיך
אַליין און מיר האָבען איהם האַסטיג אַרויסגעריסען פון
דעם גערענג אום אויף דער טראַמוויי אַרויפצונעהן און
אַהיים צו פּאָהרען.“

דער אַלטער איז צוזאַמענגעפאַלען אויף זיין שמוהל.
מיט די הענד האָט ער זיין פנים פאַרשטעלט, און מיר
אַלע האָבען זיך פאַרקוקט אויף דעם איצט שוין אין גאַנצען
בלייך־געוואָרענעם מערב־הימעל.

דער מוזיק־לעהרער האָט די הענד אַראָפּגענומען פון
זיין געזיכט און האָט זיי פאַרלייגט אויף זיין שוים, און
זיין קאָפּ האָט זיך טיעף אַראָפּגעבויען. מיר האָבען ניט
מעהר געקענט זעהן גענוי דעם אויסדרוק פון זיין פנים —
דער טונקלער אבענר איז אַרום אונז געלעגען — אבער זיין
שטים איז געווען הייזעריגלעך ווען ער האָט ווידער
אַנגעהויבען :

„וואָס עס האָט דערנאָך פאַסירט קען מען דערצעהלען
אין אַ פּאָאר ווערטער. מיר זיינען געווען צופיעל אין האַסמ,
צופיעל פול מיט איהם, אום צו זעהן ווי אַ קאַר איז אָנגע־
קומען אונז פון הינטען, און אין דעם נעכסטען מאָמענט,
איז אונזער גאַנצע לעבענס־פרייד אויף אייביג פאַרשוואונד
דען... פון אונטער די רעדער האָט מען איהם אַרויסגענומען
אַ פּעאַרבלוטיגטען, אַ פאַרקריפעלטען...“

„און נאָך אין דערזעלבער נאַכט, אירדער די בלומען

וועלכע מען האָט איהם צו די פיס געוואָרפען, האָבִיג
וועלכען אָנגעהויבען, האָט מען דעם יונגען פיעדעל־קעניג
ביידע הענד אַרונטערגענומען...”

— און אַ גרויסע קינסטלער־זעלע איז פאַרלאָשען
געוואָרען — האָט דער פאַרליעבטער יונגער מאַן צוגעלעגט.

„ניין — האָט דער אַלטער געשריען — „ניט פאַרלאָ־
שען איז זי געוואָרען, נאָר פאַרלאָרען געוואָרען בלויז פאַר
דער וועלט. עס איז קיין יאָר אשה ניט מעהר באַשערט
געווען צו הערען זיינע טענער. די קליינע עפענונג דורך
וועלכע עס פלעגען זיך אַרויסגיסען די וועלען פון זיין
גרויסען מעלאָדישען אוקינאָס, איז אויף אייביג צוגעמאַכט
געוואָרען. אָבער אינעוועניג... דאָרטען האָט עס געקוואַלען
שטאַרקער און שטאַרקער... וואָס אַ טאָג שעהנער און
מעלאָדישער.

„גאַנצע טעג פלעגט ער זיצען ביי'ן פענסטער — עס איז
געווען אויף אַ הויכען גיבעל־שטיבעל — און געקענט האָט
מען זעהן פון דאָרט די רוישיגע גאַסען פון דער שטאָדט
און הינטער דער שטאָדט די פעלדער, און הינטער די פעל־
דער דעם טייף.

„און יעדעס מאָל וואָס איך פלעג צו איהם קומען,
פלעגט ער מיר דערצעהלען וואָס ער האָט געשפיעלט...”

„און קוקענדיג אין זיינע גרויסע ערנסטע אויגען

האָב איך געוואוסט אז וואָס ער זאָגט איז אמת... אז ער
האָט טאַקע געשפּיעלט, אָהן הענד געשפּיעלט...

„און תמיד האָט ער מיר געהאַט אַ נייעם צו דערצעהן
לען, אַ נייע טעכנישע שווידיגקייט וואָס ער איז בייגעקור-
מען, נייע טאָן־עפעקטען, שאַטירונגען פון קלאַנגען און
קוים־באַמערקבאַרע הויכען, וועלכע איהם איז געלונגען פון
דער פּיעדעל אַרויסצוגעווינען... און גערעדט האָט ער מיט
אַזוי פּיעל ענטציקטער איבערצייגונג, און געקוקט האָט ער
אויף מיך מיט אַזעלכע שוואַרצע פּייערדיגע אויגען, אז
איך האָב געוואוסט אז עס איז אַזוי.

„און שפעטער האָט איהם שוין ניט מעהר זיין איינ-
געשטודירטער רעפּערטואַר באַגנוגענט. זיין מייסטערשאַפט
איבער דער פּיעדעל, זיין פּאַלקאָמענע ממשלה איבער סמיק
און סטרונעס, האָבען איהם געטריבען זיינע אייגענע ביל-
דער צו מאַלען, זיינע אייגענע זעהונגען אין קלאַנגען צו
קליידען...“

„און טהעמאַס זיינען דאָס געווען, און בילדער זיינען
דאָס געווען, וואָס קיינער האָט קיינמאָל אין טענער ניט
אויסגעדריקט. אָבער ער האָט זיי אַלע געשפּיעלט... גע-
שפּיעלט ווי דער גאָט פון געזאַנג.

„דערצעהלען פלעגט ער זיי מיר, און איך האָב גע-
וואוסט אז וואָס ער דערצעהלט איז אמת...“

„אָבער די נשמה איז געווען צו גרויס פאַר זיין קליי-“

נעם פארקריפעלטען קערפער'ל. טאָג טעגליך זיינען די קליינע בעקעלעך געוואָרען דינער, איינגעצויגענער, דורכ־זיכטיגער, און די אויגען גרעסער, שוואַרצער, גלאַנציגער ביז ער איז ניט מעהר פון זיין בעטעל אַרונטער. און דאָס בעטעל האָט מען געמוזט צושמעלען נעבען פענסטער, און געשפיעלט האָט ער וואָס אַ טאָג שענער, בעגייסטערטער... „און איין פריהמאָרגען האָבען מיר איהם זיינע שענע גרויסע אויגען צוגעמאַכט...“

„און אויפגעהערט צו שפיעלען האָט דער גרעסטער ווירטאָז וועלכען די וועלט האָט ווען־עס־איז פאַרמאַנט...“
דער אַלטער איז אַנטשוויגען געוואָרען. אַרום אונז איז געלעגען די שוואַרצע נאַכט און דער הימעל איז געווען באַשפּריצט מיט שטערען. אַ קאַלט ווינדטעל האָט גע־שושקעט אין די בויען, אַזוי ווי פאַרמזעצענדיג דעם מוזיק־לעהרער'ס ספּור.

1909

